

FØRSTE STEG

NR. 1 / 2025

Et tidsskrift for barnehagelærere
fra Utdanningsforbundet

TEMA: INKLUDERENDE
ARBEIDSLIV

SVAKSYNTE CATHRINE FIKK JOBB I BARNEHAGEN

Ikke alle er like heldige. 105 000 personer
med funksjonsnedsettelse som ikke er i arbeid,
kan tenke seg å jobbe, viser forskning.

Du kan utgjøre en forskjell

Noen ganger møter vi personer i livet som utgjør en stor forskjell. For barnehagelærer Cathrine Marie Kristiansen ble styrer Marit Ellingsen en slik person. Cathrine er sterkt svaksynt og slet med å få jobb. Styrer Marit så raskt at Cathrine var faglig sterk og hadde en helt spesiell relasjon til barna – og ga henne fast jobb som barnehagelærer. Barnehagen skal speile samfunnet, og da bør vi ansette noen med funksjonsnedleggelser også, mener styreren.

I dag er det rundt 105 000 personer med funksjonsnedsettelse som ikke er i arbeid, og som kan tenke seg å jobbe, viser rapport. Arbeidsgivere tror synshemmede er de aller vanskeligste å inkludere, ifølge forsker. Det skyldes uvitenhet og for lite kunnskap. Det finnes en rekke støtteordninger gjennom Nav som kan hjelpe arbeidsgivere til å tilrettelegge både fysisk, teknisk og økonomisk.

Nettopp økt kunnskap om arbeidslivet har bidratt til at Hallsetreina barnehage har redusert sykefraværet fra 20 til 6 prosent. Gjennom IA-bransjeprogram barnehage fikk ansatte økt kompetanse om hvordan barnehagen kan jobbe systematisk med arbeidsmiljø og sykefravær. Å snakke om emosjonelle belastninger har betydd mye for å få ned fraværet. I denne utgaven kan du lese om pedagogisk leder Trude Kjevik som ble rammet av omsorgstretthet på grunn av blant annet emosjonelle belastninger. Hun kom

seg tilbake på jobb i barnehagen takket være en forståelsesfull leder.

Trondalen barnehage har også hatt lavt sykefravær gjennom mange år. Tydelige forventninger til ansatte, godt arbeidsmiljø og tett og god oppfølging fra styreren er noen grunner til det.

Disse eksemplene viser at barnehager som lykkes med å skape et godt og inkluderende arbeidsmiljø, har jobbet systematisk med det over tid. En klar leder med tydelige forventninger til de ansatte er viktig. Det samme er god

organisering og et samarbeid mellom leder, hovedverneombud og tillitsvalgte som er basert på tillit. Det er viktig å ta tak i utfordringer med én gang og faktisk gjøre noe med dem. Et godt og inkluderende arbeidsmiljø gir ikke bare fornøyde ansatte. Det skaper også tryggere relasjoner mellom voksne og mellom voksne og barn, viser forskning. God trivsel gir god kvalitet – en bedre barnehage for barna. En vann-vinn-situasjon. Og alt begynner med god kunnskap om hva som skal til for å få det til. Og ledere som utgjør en forskjell.

Line

Line Fredheim Storvik

ansvarlig redaktør
line@utdanningsnytt.no

FOTO: BJØRN INGE KARLSEN

«God trivsel gir god kvalitet. En vann-vinn-situasjon.»

SIDEN SIST

har redaktør Line Fredheim Storvik (t.v.) og fotograf Charlotte Wiig (t.h.) møtt barnehagelærer Cathrine Marie Kristiansen i Frydenberg barnehage i Sandefjord. Hun er svaksynt og fikk jobb i barnehagen takket være styrer Marit Ellingsen. Foto: Lene Kathrine Andersen

har redaktør Line Fredheim Storvik (t.v.) besøkt verneombud Katrine Risan, styrer Ingrid Bye Sommerstad og tillitsvalgt Bente Lillian Skjærvik i Hallsetreina FUS barnehage i Trondheim for å høre hva de har gjort for å få ned sykefraværet. Foto: Ole Martin Wold

FØRSTE STEG

NR. 1 / 2025

Ansvarlig redaktør

Line Fredheim Storvik
line@utdanningsnytt.no
93 04 20 94

ANNONSEKONTAKT

Grethe Ånerud, HS Media AS
utdanning@hsmedia.no
92 83 68 30

MEDLEMSSERVICE

Spørsmål om abonnement og bladordningen, adresseendringer og Min side:
medlem@udf.no
24 14 20 00

For medlemmer: udf.no/min-side

MIN SIDE

Ikke medlem, men ønsker abonnement? Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

KONTAKT OSS

forstesteg@udf.no
Post: Første steg, Utdanningsforbundet, Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 17, Oslo
På nett: utdanningsnytt.no/forste-steg

GRAFISK DESIGN

Mediamania
mediamania.no

TRYKK

Ålgård Offset AS
Opstadveien 7, 4330 Ålgård
ISSN 1504-1891

Bekreftet opplag: 30.074 ifølge

Fagpressens Mediekontroll

Utgiver: Utdanningsforbundet

Utgivelsesdato:

Første steg nr. 1 2025: 14. mars

Første steg er medlem av Fagpressen og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaktøren. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Stoff i tidsskriftet kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og med kildehenvisning.

Vi forbeholder oss retten til å lagre og utgi stoffet i elektronisk form fra vårt redaksjonsarkiv eller andre databaser som vi har avtale med, herunder å utgi stoffet digitalt.

Forsiden: Barnehagelærer Cathrine Marie Kristiansen i Frydenberg barnehage i Sandefjord. Foto: Charlotte Wiig

Første steg nr. 2 2025 kommer **23. mai**.

Utdanningsforbundet

Fagpressen

Tema: Inkluderende arbeidsliv

- 12 Svaksynte Cathrine fikk jobb i barnehagen
- 17 Forskning: Mange med funksjonsnedsettelse vil jobbe
- 18 Barrierer synshemmede møter i arbeidslivet
- 20 Slik fikk barnehagen ned sykefraværet
- 26 Arbeidsmiljø + kvalitet = sant
- 28 Adam åpen om kjønnsbytte
- 32 Her er de ansatte nesten aldri borte fra jobb
- 36 Trude ble rammet av omsorgstretthet

Reportasjer

- 44 En hjernevennlig hverdag
- 50 Her sover barna i en kommode

Fag og forskning

- 54 Lek med ord er et gullkantet kinderegg
Christine B. Østbø Munch
- 58 Statlig reformprosess møter liten motstand
Paal Eckhoff Salvesen, Linda Janninger og Ingvald Åmot
- 62 Etisk ansvar når barn mobbar
Karen Ingebjørg Draugsvoll
- 66 Å gripe øyeblikket
Marit Semundseth, Trude Fosse og Sander Johann Glein Tørstad

Meninger

- 72 Sosial utjevning er viktig for å ivareta barndommens egenverdi
Ingunn Størksen, Ragnhild Lenes og Dieuwer ten Braak
- 75 Kontaktforum barnehage: Barnehagelærarar er avgjerande for kvaliteten i barnehagen
Anita Holm Cirotzki

HVER GANG

- 2 Leder
- 4 Barnehagen min: Susebakke barnehage
- 9 Nyhetsblikk
- 11 Styreblikk
Nina Irene Slartmann Hermanrud
- 25 Studentblikk
Aud Synnøve Dybvad
- 40 Mitt barnehageminne: Ida Elise Broch
- 61 Jus: Reglene for deg som er midlertidig ansatt
Jorun Bjerke
- 42 Rommet overrasker: Med golvet som møteplass
Trude Anette Brendeland
- 69 Min doktorgrad: Audun Rosslund
- 70 Nye bøker
- 74 Barnehager verden rundt

SAGT I DETTE TIDSSKRIFTET

«Jeg følte meg annerledes og kjente på skam for ikke å helt klare å henge med.»

IDA ELISE BROCH, SIDE 41

Les flere saker fra barnehagen på utdanningsnytt.no/forste-steg

Følg oss på [@forstesteg](https://twitter.com/forstesteg)

MIN SIDE FOR
MEDLEMMER
udf.no/min-side

A low-angle shot looking up at two young girls climbing a large, leafy tree. The girl higher up has long blonde hair and is wearing a dark blue jacket and patterned leggings. The girl lower down has dark hair with a rainbow sticker on her forehead and is wearing a dark jacket over a purple shirt and pink pants. The scene is bright and sunny, with many green leaves visible.

TIL TOPPS: I Susebakke barnehage får barna lov til å klatre høyt i trærne. Emma (6) og Oline (6) har full kontroll.

«DET HANDLER OM Å GI BARN GODE VANER FRA STARTEN AV, SLIK AT DE BLIR ROBUSTE MENNESKER SOM KAN TAKLE DET LIVET HAR Å BY PÅ.»

Barnehagen skal styrke **BARNAS HELSE**

I Susebakke barnehage får barna klatre høyt i trærne, spise mat fra egen grønnsakshage og lære å håndtere glede og motstand.

TEKST: SISSEL FANTOFT FOTO: ANNE ELISABETH NÆSS

Susebakke barnehage i Mysen er godkjent som helsefremmende barnehage av Østfold fylkeskommune. Det betyr at den oppfyller minst 80 prosent av ni kjennetegn som skal styrke barnas helse.

– Det begynte som et tiltak for å bremse frafall fra videregående skole, men vi innså raskt at den jobben starter allerede i barnehagen, forteller enhetsleder Ingunn Eie i Susebakke barnehage. De helsefremmende aktivitetene kretser rundt tre stolper: kosthold, fysisk aktivitet og psykisk helse.

RISIKOLEK

– Det handler om å gi barna gode vaner fra starten av, slik at de blir robuste mennesker som kan takle det livet har å by på, forklarer enhetslederen.

Når nye prosjekter introduseres i

barnehagen, blir de forankret i helsefremmende barnehage-konseptet.

– Nå er vi for eksempel med i *Regional ordning for kompetanseutvikling i barnehage* (Rekom), og har valgt risikolek som et område vi skal jobbe med. Barn er gode på å sette grenser selv, og ofte er det vi voksne som begrenser leken fordi vi blir engstelige, sier Eie.

I Susebakke barnehage får barna derfor lov til å klatre høyt i trærne. En skråning bak barnehagen er et eldorado for klatreglade unger i fri utfoldelse.

– Her får barna klatre så høyt de vil, og så er det vi voksne som må jobbe med oss selv hvis vi synes det ser skummelt ut, fastslår Eie.

UTJEVNER FORSKJELLER

Mona Kopperud jobber på kjøkkenet og serverer sunn og kortreist mat.

– Foreldrene har plantet frukt- og

FOREBYGGENDE TILTAK: Å fremme helse står høyt på agendaen for barnehagene i Østfold, forteller enhetsleder i Susebakke barnehage, Ingunn Eie (t.v.), og rådgiver barnehage i Indre Østfold kommune, Hanne Sofie Hafstad.

BALANSEKUNST: Filip (4) og Felix (3) (bak) beveger seg stødig bortover balansestativet.

bærbusker på dugnad, og i tillegg har vi en kjøkkenhage med urter og grønnsaker, forteller Mona. Hun er barne- og ungdomsarbeider og kjøkkenassistent.

Kjennetegn for helsefremmende barnehager i Østfold

1. Barnehagen legger til rette for at alle barn kan være fysisk aktive minst 60 minutter hver dag.
2. Barnehagen legger til rette for god balanse mellom aktivitet og hvile for barna.
3. Barnehagen har rutiner for god hygiene.
4. Barnehagen arbeider systematisk for å forebygge skader og ulykker.
5. Barnehagen har rutiner for samarbeid med foresatte og legger til rette for foresattes medvirkning i hverdagen.
6. Barnehagen har gode systemer for helhetlig samarbeid med andre fagfelt og tjenester for barn.
7. Helsefremmende arbeid er forankret i barnehagens styringsdokumenter, kvalitetssystem og arbeidsmåter.
8. Barnehagen jobber aktivt og systematisk for å fremme et godt psykososialt miljø som legger til rette for medvirkning og utvikling av sosial kompetanse. Det enkelte barn skal oppleve trygghet, tilhørighet og mestring.

For å bli en helsefremmende barnehage må barnehagen dokumentere i en søknad at de oppfyller minst 80 prosent av disse kjennetegnene.

PLASKEFRYD: Hennie (3) er i sin egen lille verden mens hun hopper opp og ned i en sølepytt.

FULL POTT: Klara (4) meier ned alle bowlingkulene til jubel fra barna som står i kø.

Aksel (3), Benjamin (6) og Albert (5) synes det er stor stas å være med Mona for å hente ingredienser til dagens fiske-wrap.

– Oi, det smaker tyggis! utbryter Benjamin med munnen full av mynte.

– Det beste Mona lager, er tomatsuppe, fastslår Albert bestemt.

Barnehagen har et bevisst forhold til hva som står på menyen til enhver tid.

– Vi har gått gjennom alle markeringene i løpet av året og sett på hva vi serverer. Det må ikke alltid være pølser! Ved å ha en plan kan vi gi flere varierte og sunnere smaksopplevelser, sier Eie.

Alle barnehagene i Indre Østfold kommune bruker modellen «Se barnet innenfra» som arbeidsmetode. Modellen handler om tilknytning mellom barn og voksne og er basert på Trygghetssirkelen.

– Vi er bevisste på hvordan vi voksne oppfører oss i samspill med barna, fordi vår egen bagasje kan påvirke hvordan vi

DANSEGLEDE: Fellesdans er en populær aktivitet i Susebakke barnehage, som jobber for å styrke barnas helse.

Barnehagen min

RISIKOLEK: Susebakke barnehage har valgt risikolek som et satsingsområde. Derfor er det ingen voksne som ber barna om å roe ned når de får full fart i huskene.

MATRO: I Susebakke barnehage spiser barn og voksne den samme maten. Her assistent Sandra Paulsen sammen med Maximillian (3), Hedda (2) og Alville (3).

reagerer på følelsesutbrudd og atferd hos dem, sier Eie.

Helsefremmende barnehager bidrar også til å utjevne sosiale forskjeller.

– Vi har områder i kommunen med levkårsutfordringer, og ønsker derfor at våre barnehager skal jobbe med å fremme helse som et forebyggende tiltak, sier rådgiver for seksjon barnehage i Indre Østfold kommune Hanne Sofie Hafstad.

Målet er at samtlige av kommunens barnehager skal blir godkjent som helsefremmende barnehager. Et nettverk med representanter fra alle barnehagene møtes to ganger i året for å dele erfaringer og inspirere hverandre.

LÆRER MER OG TRIVES BEDRE

Østfold fylkeskommune vurderer veien videre for konseptet helsefremmende barnehager.

– Det er mulig at vi endrer på godkjenningsordningen, men vi skal fortsette å

jobbe med temaene. Barn og unge med god helse lærer mer og trives bedre, fastslår seksjonsleder folkehelse og inkludering, Elsie Brenne.

Helsefremmende barnehager en sentral del av folkehelsearbeidet i Østfold.

– Arbeid med godkjenninger tok mye tid, og i dialog med barnehagene ønsker vi å finne mer hensiktsmessige løsninger, sier folkehelse- og inkludering Anne Lene Kristiansen.

– Det er enklest å begynne med fysisk aktivitet og kosthold, og så gå videre til psykisk helse, relasjoner og samspill etter hvert. Ikke minst er det felles menneskesynet i barnehagen et viktig område, tilføyer Brenne. Østfold fylkeskommune har et langsiktig perspektiv på det helsefremmende arbeidet i barnehagene.

– Dette perspektivet skal gjennomføres hverdagen. Jeg opplever at barnehagelærerne er veldig lydhøre for denne kunnskapen, sier Brenne.

sissel.fantoft@gmail.com

KORTREIST: Aksel (3), Benjamin (6) og Albert (5) synes det er gøy å være med barne- og ungdomsarbeider og kjøkken-assistent Mona Kopperud for å hente ingredienser til dagens lunsj.

«BARN OG UNGE MED GOD HELSE LÆRER MER OG TRIVES BEDRE.»

SEKSJONSLEDER: Elsie Brenne for folkehelse og inkludering i Østfold Fylkeskommune.

NYE LESELØVER!

LESEGLEDE ER NØKKELEN TIL GODE LESEFERDIGHETER

Alle barn har rett til å finne en bok som de mestrer og liker. Leseløvene har noe for alle! Alle små lesere skal kunne finne en bok tilpasset interesser og ferdigheter.

NIVÅ 1

● ○ ○ ○

EKSTRA LETT Å LESE

Korte setninger med mange bilder.

Perfekt som første bok å lese selv.

NIVÅ 2

● ● ○ ○

LETT Å LESE

Litt lengre setninger.

Enkle ord og mange bilder.

NIVÅ 3

● ● ● ○

LITT MER Å LESE

Lengre setninger. Flere utfordrende ord.

Fortsatt bilder på hver side.

NIVÅ 4

● ● ● ●

MER Å LESE

Enda lengre tekster. Fortsatt mange bilder.

Perfekt for å få opp lesekondisen!

HER HAR MAN OPPNÅDD GOD LESEKONDIS!

Ikke alle barn klarer å finne lesegledden på egen hånd. Til det trenger vi gode foreldre, lærere, bibliotekarer og formidlere. For å gjøre jobben så enkel som mulig, har vi delt inn Leseløvene i ulike nivåer.

CAPPELEN DAMM

LES MER HER

SPØRSMÅL OM ABONNEMENT?

MEDLEM: medlem@udf.no

IKKE-MEDLEM:

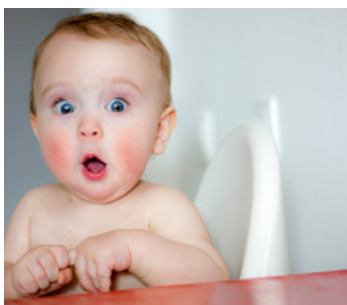
abonnement@utdanningsnytt.no

TIPS OSS om ny forskning og
nyheter på forstesteg@udf.no

20

barnehager fra Vadsø i nord til Røros i sør får til sammen 3,6 millioner kroner fra Sametingsrådet. Pengene skal gå til utviklingsarbeid og prosjekter med mål om å heve kvaliteten på samisk språk- og kulturtilbud for barn. Stubben barnehage i Vadsø og Læringsverkstedet Furua Naturbarnehage i Alta er to av barnehagene som får penger til en språkressurs som skal gi barna kunnskap om samisk språk, musikk, kultur og tradisjoner gjennom aktiviteter.

(barnehage.no)

Babyer kan ha aha-opplevelser

Helt fra barn er to til tre uker gamle, kan de ha aha-opplevelser, viser en studie fra Universitetet i Oslo (UiO). De har samlet inn over 600 fortellinger om barnas aha-opplevelser fra foreldre i over 25 land. Det kan være alt fra toåringen som huler av glede over å skjønne at han kan snu søppelbøtten opp ned og klatre opp i sengen, til seksåringen som plutselig knekker lesekoden. Slike aha-opplevelser fører til økt læring, ifølge forsker Linda Josefina Aas Haugen ved UiO.

(NTB)

Nyhetsblikk

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK
FOTO: ADOBE STOCK

Mindre skjermtid gir bedre humør hos barn

BARN OG UNGE SER UT TIL Å FÅ DET BEDRE når familien bruker mindre tid på skjerm, viser en studie fra Syddansk Universitet. Grunnen kan være at familien begynner å tenke nytt om hvordan de tilbringer tid sammen, ifølge forsker Jesper Schmidt-Persson. Når familien reduserer skjermtiden til maks tre timer i uka på fritiden, blir barn og unges mentale helse bedre, ifølge den danske forskningen. Det gjelder smarttelefon, nettbrett, tv og datamaskin. Studien viser en positiv effekt på emosjonelle symptomer, som problemer med venner, hyperaktivitet og manglende konsentrasjon. – Hvis vi kunne få alle familier til å kutte ned på skjermtiden, ville det føre til at en betydelig andel barn som er klassifisert med unormale atferdsvansker, vil bevege seg inn i normalområdet, sier forskeren. (forskning.no)

En ny type barneoppdragelse

Foreldre som hele tiden underholder og er til stede for barna, og som kritiserer lærerne fordi deres barn ikke får god nok oppfølging, er kjennetegner på et nytt fenomen som forskerne kaller intensivt foreldreskap. – Foreldrerollen er blitt utmattende, og mange foreldre føler at de aldri er gode nok, sier forsker Raquel Herrero-Arias ved Universitetet i Bergen. Forskeren sier dagens foreldre har mindre selvtillit og stoler mindre på de naturlige instinktene sine enn før. – Foreldrene er opptatt av å beskytte barna mot mye av voksenverdenen, sier forskeren. Forsker Terese Glatz ser samme tendens i Sverige. – Disse barna har aldri måtte gjøre noe kjedelig. Foreldrene har sørget for at barna skulle unngå motstand. Når barna begynner å jobbe, er jeg redd de kommer til å bli veldig sensitive. De er jo ikke vant til å bite tennene sammen, sier Glatz.

(forskning.no)

Bestill abonnement på Første steg

Er du medlem i Utdanningsforbundet kan du velge abonnementene dine på Min side www.udf.no/min-side

Har du spørsmål kan medlemservice kontaktes på e-post medlem@udf.no eller telefon 24 14 20 00.

Er du ikke medlem, men ønsker abonnement kan du sende e-post til abonnement@utdanningsnytt.no

Prisen er 500 kroner per år for 4 utgaver.

utdanningsnytt.no/abonnement

Utgis
i både
papirutgave
og som
e-blad

For meg betyr det å lede med hjertet å ha en oppriktig interesse og kjærlighet for ansatte og barn i barnehagen, skriver Nina Irene Slartmann Hermanrud.

Å lede med hjertet

Nina Irene Slartmann Hermanrud

daglig leder i Bjørnsgård
barnehage på Toten
nina@bjornsgaardbarnehage.no
Foto: Charlotte Wiig

Når et barn
verdsetter deg, er
det fra hjertet.

*G*utten kommer løpende mot meg. Han har ventet på at jeg skal komme. Vanligvis er jeg den første som er på jobb, for å gjøre barnehagen i stand til de ansatte kommer. Jeg har tatt imot gutten mange ganger de årene han har gått i barnehagen. Denne dagen har han med noe helt spesielt til meg.

OPPRIKTIG INTERESSE

Som leder i barnehage mener jeg at det å ta vare på barnas ve og vel krever mye faglig påfyll.

Selv om jeg er opptatt av fag og kunnskapsutvikling, er det ett redskap som er det viktigste jeg har med meg i min jobb som leder, og det er hjertet mitt. Øyne og øre er også viktige redskaper som jeg bruker for å kunne observere og lytte til hva barn, foresatte og personalet har å si. Det nytter ikke at det bare er jeg som har med hjertet i jobben min, hos oss er også de ansatte opptatt av å bruke hjertet i jobben. Det betyr å ha en oppriktig interesse og kjærlighet til barna. Dette mener jeg som leder er en god måte å jobbe på for å hjelpe hvert enkelt barn til å få en god selvfølelse.

VIKTIG MED HUMOR OG GLEDE

Det å le sammen – ta vare på humoren og gleden – er også noe som er veldig viktig for meg som leder. Det å kunne le sammen med barna og personalet av ulike episoder, gir energi og skaper unike relasjoner. Rent fysiologisk så skjer det noe i hjernen når

vi ler. Lykkehormoner frigis, og i ytterste konsekvens bidrar det til å styrke immunforsvaret og helsen vår. Det kan være ting som gjør at vi synes at jobben ikke alltid er like morsom. Da er det viktig å tenke seg om: Hva har jeg, og hva gir dette meg?

SMÅ ØYEBLIKK

Jeg kom litt seinere på jobb denne dagen. Gutten hadde ventet på meg fordi han ville gi med en gave før han sluttet i barnehagen. Det var et tovet hjerte som bestemoren hans hadde laget. Jeg har et hjerte fra før også, det fikk jeg av broren hans da han sluttet. Jeg ble så rørt.

Dette er ett av så utrolig mange øyeblikk jeg opplever i jobben som daglig leder. Det å bli sett og verdsatt av et barn, det er noe av det flotteste som er. Når et barn verdsetter deg, er det fra hjertet. Vi som jobber i barnehager, har en utrolig jobb. Vi er tett på barn og kollegaer, bygger relasjoner og ser barna utvikle seg. Jeg elsker jobben min, og det er en grunn til at jeg har jobbet i barnehagebransjen i over 30 år. Det å få respons fra barna, høre deres entusiasme, glede – eller frustrasjon. Det å delta i de første årene av barnas liv, det gjør noe med meg. Jeg blir glad, rørt og stolt. Uten et hjerte som er koblet på, vil ikke jeg kunne gjøre jobben min slik jeg ønsker.

I hvert nummer inviterer vi en styrer til å skrive om et tema styreren brenner for.

**«Det betyr utrolig
mye å bli møtt og
sett som den
ressursen jeg er.»**

BRUKER LUPE: Svaksynte Cathrine Marie Kristiansen bruker lupe når hun leser bildebøker for Elonia Engebretsen Olsen, som aller helst vil se gjennom lupen selv.

Svaksynte Cathrine fikk jobb i barnehagen

EGEN LUPE: Et av få hjelpemidler svaksynte Cathrine Marie Kristiansen bruker i jobben som barnehagelærer, er en lupe for å kunne krysse av bleie- og sovelistene og lese bildebøker for barna.

Cathrine Marie Kristiansen er sterkt svaksynt og slet med å få jobb. **Styrer Marit så ressursene og ga henne fast jobb** som barnehagelærer.

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK FOTO: CHARLOTTE WIIG

Cathrine ble født med normalt syn. Som toåring ble hun operert for en svulst på hjernen som skadet synsnerven. Hun er blind på det ene øyet og har mindre enn 10 prosent syn på det andre øyet.

Det betyr at hun bare ser klart på rundt 40 cm avstand og regnes som praktisk blind.

– Vi så raskt at Cathrine var faglig sterk og selvstendig. Hun fikk en helt spesiell relasjon til barna, sier styrer Marit Ellingsen i Frydenberg barnehage i Stokke om det første møtet.

MØTTE LAVE FORVENTNINGER

I barndommen fikk Cathrine friheten til å gjøre de samme tingene som andre barn og pushe egne grenser. Hun var med på terapi-riding fra hun var fire og kjørte egen båt. Hun var glad i sang og musikk og deltok i talentkonkurranser. På skolen møtte hun lave forventninger og lite tilrettelegging.

– Da jeg begynte på skolen, følte jeg meg

annerledes, selv om jeg gikk i vanlig klasse. Jeg ble nok undervurdert, noe som førte til at jeg trodde jeg var både evnesvak og mindreverdige. Dette endret seg da jeg kom på videregående og fikk 5+ på min første prøve. I grunnskolen hadde jeg en assistent som styrte hvordan jeg skulle lære, mens jeg på videregående hadde frihet til å finne ut hvordan jeg lærte best, forteller Cathrine. Hun tok barne- og ungdomsarbeiderfag. Etter læretiden hadde hun praksis i en barnehage i tre år, men måtte slutte. Begrunnelsen var økonomi.

ANBEFALT Å BLI UFØR

– Jeg ble anbefalt å bli ufør eller sentralbord-dame av ansvarsgruppen min, som hadde fulgt meg i hele skolegangen. Det skjedde kort tid etter at jeg hadde startet læretiden som barne- og ungdomsarbeider. Da torde jeg for første gang å sette meg på bakbeina, forteller Cathrine, som hadde god støtte fra

familien. Hun tok et etablererkurs og startet eget firma med tjenester innen sang og skriveing, men erfarte at gründerlivet ikke var noe for henne. Cathrine kontaktet Nav og møtte en saksbehandler som tenkte muligheter og fulgte henne frem mot en bachelor som barnehagelærer. Hun gikk ut med toppkarakterer i 2020 og fikk senere fast jobb. Cathrine hørte pensum på lydbøker eller leste pensum med forstørrelsesskjerm.

– Jeg kan kun lese tre bokstaver om gangen, så jeg brukte lang tid og mye energi, minnes Cathrine. Det tok to år fra Cathrine var ferdig utdannet til hun fikk jobb i Frydenberg barnehage.

– Da var ikke selvfølelsen særlig høy, forteller Cathrine. Gjennom arbeidsmarkedstiltaket Fønix i Sandefjord fikk hun kontakt med styrer Marit Ellingsen. Det ble et lykketreff.

– I dag er jeg lykkelig, glad og takknemlig for at Marit har gitt meg verdens beste jobb. Som sterkt svaksynt er det vanskelig å slippe

LAGER SANGKORT: Cathrine har laget egne sangkort med store bilder, slik at hun lettere skal kjenne igjen sangene hun og barna synger. Sangkortene er laget som store fisker med magnet bakpå, slik at Elonia Engebretsen Olsen og Tobias Ohrem-Johnansen også kan fiske dem.

LESE-TV: Lesemaskinen bruker svaksynte Cathrine Marie Kristiansen til å forstørre dokumenter eller se på småkryp eller i bildebøker. Her ser hun i boka om Bjørne sammen med Elonia.

til i arbeidslivet, og det betyr utrolig mye å bli møtt og sett som den ressursen jeg er, sier Cathrine. Hun jobber 50 prosent og er på jobb alle dager.

– Da har jeg nok energi til å håndtere resten av livet, sier Cathrine, som må bruke mye tid på å bearbeide alle inntrykk, fordi hun bruker hørsel og andre sanser mye mer aktivt enn seende.

TRENGER LITE TILRETTELEGGING

Frydenberg barnehage er en forsterket barnehage med 84 barn og 28 ansatte. Marit forteller at de i mange år har jobbet målrettet med inkludering og mangfold for å vise samfunnsansvar i praksis. De har ansatte med annen språklig bakgrunn enn norsk og en lærekandidat som sitter i rullestol. Da Marit møtte Cathrine, skjønnte hun fort at hun var faglig sterk, ryddig og kunne fylle rollen på en veldig god måte. Både kollegaer, barn og foreldre ser henne som en stor ressurs. Hun har verken opplevd fordommer eller skepsis.

– Det at hun ikke ser, og dermed ikke har oversikten over alt som foregår rundt, gjør at hun blir en stor trygghet for barna, nettopp fordi hun er så til stede her og nå, sier Marit, som nå er pensjonist.

HJELPEMIDLER

– Se på den store nesa. Kan du ta på nesa til Bjørne? Cathrine leser bildeboka Rot og Bjørne sammen med Elonia Engebretsen Olsen på en lesemaskin. Den bruker hun til å forstørre dokumenter, lese bildebøker eller se på småkryp sammen med barna. Hun har også

TOGLEK: Cathrine har sin egen teknikk for å få oversikt over barna når de går fra ett rom til et annet. De leker at de kjører tog, der Cathrine er konduktør og forteller hvor barna skal gå: Oliver Granøe (f.v.), Tobias Ohrem-Johansen, Cornelia Nathalie Kotte Trevland og Elonia Engebretsen Olsen.

GODE RÅD

Ta inn personer med utenlandske navn eller funksjonsnedsettelse på intervju.

Møt personer med funksjonsnedsettelse med respekt og nysgjerrighet.

Still spørsmål. Ikke ta ting for gitt. Spør en synshemmet: Du er synshemmet, hva betyr det for jobben i barnehagen?

Ta sjansen på å ta personer inn i praksis. Vi tok imot en analfabet fra Afghanistan. Det viste seg at hun kunne seks språk flytende, klarte seg supert i hverdagen og ble en ressurs.

Si til deg selv: Tenk om det går. Se ressursene i personen, ikke bare begrensningene.

Kilde: Tidligere styrer Marit Ellingsen i Frydenberg barnehage

en lupe som hun bruker for å kunne krysse av bleie- og sovelistene og lese bildebøker. Cathrine får drosje til og fra jobb, har ikke tidlig- eller seinvakt og er aldri alene med barna ute. Ellers trenger hun ikke tilrettelegging. Barnehagen var universelt utformet fra før.

LAGER EGNE SPILL

– Vi hopper og danser litt, hopper og danser litt. Bib-biba-boo, synger Cathrine og gjør store bamsehopp og små froskehopp sammen med barna på puterommet til stor latter og glede.

Møter Cathrine utfordringer, finner hun en løsning. Hun har blant annet laget eget Memo-spill og sangkort med store bilder som hun klarer å se. Hun har også noen triks for å få kontroll over alle barna når de går fra ett rom til et annet. Gjennom sang og musikk leker de at de kjører tog, der Cathrine er konduktør og forteller hvor de skal gå.

– Tøffe, tøffe toget, gjennom berg og by,

**«Jeg tror
mange
arbeidsgivere
vegrer seg
og ikke tør
å slippe
folk til.»**

synger hun, og barna stiller seg raskt på rekke bak henne for å gå til rommet med fiskespillet Cathrine har laget.

– Cathrine gjør de oppgavene som er naturlig for en barnehagelærer, og det har ikke vært noen store utfordringer, sier styrer Marit.

– Det eneste jeg ikke kan gjøre, er å tørke av bord eller gulv, for det blir ikke bra nok, smiler Cathrine, som skifter bleier og kler på de minste barna.

ARBEIDSGIVERE TØR IKKE

Marit tror det er lav kunnskap blant mange arbeidsgivere om hva det betyr å tilrettelegge og hvor godt det fungerer å samarbeide med støtteapparatet.

– Jeg tror mange arbeidsgivere vegrer seg og ikke tør å slippe folk til. Cathrine har ikke behov for mye tilrettelegging og klarer jobben fint ved hjelp av forstørrelsesprogram på pc, lese-TV og lupe, sier Marit. Hvit stakk bruker Cathrine kun i ukjente omgivelser.

– Det er mange i Norge med funksjonsnedsettelse som vil jobbe og ikke får det. Det er utrolig mye kompetanse vi ikke bruker, og mye livslykke som går tapt. Barnehagen skal speile samfunnet, og da bør vi ansette noen med funksjonsnedsettelse også, mener Marit. Da hun fikk ledig en stilling på 50 prosent, lagde hun en utlysning skreddersydd for Cathrine.

– Som leder kan man gjøre en forskjell for folk. Når du ser en person i rullestol eller med hvit stokk, er det lett å glemme mennesket bak og tenke på det personen ikke kan. Jeg er opptatt av å se mulighetene i mennesker. Hvis vi kan være med og inspirere noen arbeidsgivere der ute, hadde det vært morsomt, sier Marit.

Historien til Cathrine Marie Kristiansen gjør generalsekretær Per Inge Bjerknes i Blindeforbundet veldig glad.

– Her ser arbeidsgiver ressursene personen har, og til og med styrkene i det å ha en funksjonsnedsettelse, og ikke bare begren-

OVERRASKER FOLK:

– Jeg fryder meg litt når folk spør hvordan jeg får tiden til å gå og jeg svarer at jeg jobber som barnehagelærer. Jeg merker at de blir satt ut, forteller svaksynte Cathrine Marie Kristiansen.

FIKK MULIGHETEN:

– Jeg er heldig som traff så gode hjelpere underveis, forteller svaksynte Cathrine, som tok barnehagelærerutdanning og fikk fast jobb takket være styrer Marit Ellingsen.

«Når du ser en person i rullestol eller med hvit stokk, er det lett å glemme mennesket bak.»

ningene. Det er et forbilledlig eksempel, sier Bjerknes.

Cathrine tror en løsning for å få flere inn i arbeidslivet er at det blir påbudt å ta inn personer med funksjonsnedsettelse på arbeidspraksis.

– Da får arbeidsgiver se hva søkerne er gode for i stedet for å lese det på papiret, mener Cathrine.

BRUKER EGNE ERFARINGER

– Som liten hadde jeg med meg en spesialpedagog hele tiden i barnehagen. Det skapte en barriere til de andre barna, forteller Cathrine. I dag gir hun selv spesialpedagogisk hjelp til enkeltbarn, og hennes erfaringer fra barndommen gjør at hun blant annet er bevisst på ikke å svare for barnet hun følger.

– Jeg lar barna få lov å teste grenser, finne på litt bøll. Jeg har selv sett at barn som får spesialpedagogisk hjelp, ofte blir korrigert eller stoppet fortere hvis de gjør noe galt, sier Cathrine. Hun sørger for å være med i leken uten å dominere den og gir barna et hint for å utvikle leken.

Et tydelig tegn på at Cathrine er en ansatt på lik linje med de andre, er når hun blir presentert for nye praksisstudenter som er i barnehagen. Da sier kollegaene:

– Dette er Cathrine. Hun er barnehagelærer på avdelingen. Ja, og så er hun svaksynt, men det vil du ikke merke.

line@utdanningsnytt.no

MANGE KAN TENKE SEG Å JOBBE

105 000 personer med funksjonsnedsettelse som ikke er i arbeid, **kan tenke seg å jobbe, viser rapport.**

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK

Dette tallet har holdt seg relativt stabilt de siste årene, sier Kristin S. Fuglerud, en av forskerne bak rapporten *Teknologi og inkludering av personer med nedsatt syn i arbeidslivet* (2021). Hun sier fordommer blant arbeidsgivere og datasystemer som ikke er universelt utformet, er de største barrierene for personer med funksjonsnedsettelse.

UNDER HALVPARTEN I JOBB

Åtte prosent av befolkningen mellom 15 og 66 år har nedsatt funksjonsevne, viser de nyeste tallene fra Statistisk sentralbyrå (SSB) (2021). Det utgjør 288 000 personer. Av disse er 108 000 i jobb, noe som tilsvarer 37,5 prosent. Av de som hadde nedsatt funksjonsevne, hadde 16 prosent psykiske problemer, mens 58 prosent hadde problemer med nedsatt bevegelse, ifølge Tonje Køber, seksjonssjef ved seksjon for arbeidsmarkeds- og lønnsstatistikk i SSB.

TILRETTELEGGER IKKE

– Arbeidsgivere tror at synshemmede er de aller vanskeligste å inkludere. Det skyldes uvitenhet, fordi arbeidsgiverne ikke klarer å se for seg alt man kan gjøre med nedsatt syn, sier Fuglerud. Hun er sjefsforsker og leder for fagområdet digital inkludering ved Norsk Regnesentral

SJEFORSKER:

Kristin S. Fuglerud ved Norsk Regnesentral tror det er uvitenhet blant arbeidsgivere om hva personer med nedsatt funksjonsevne kan klare. Foto: Norsk Regnesentral

sentral. Rundt 15 prosent sier de har sluttet i en jobb fordi arbeidsgiveren ikke har villet eller kunnet tilrettelegge.

– Det kan være personer som er i jobb, men får nedsatt syn, forteller Fuglerud. En stor barriere er at personer med funksjonsnedsettelse ikke blir innkalt til intervju. En annen er at arbeidsgiveren ikke har datasystemer som er universelt utformet.

– Å bruke e-post- og tekstbehandlingssystemer for synshemmede er uproblematisk fordi Microsoft og Apple er universelt utformet, men programmer for saksbehandling og reiseregninger er det ikke, med mindre arbeidsgiveren bruker et universelt utformet system, sier Fuglerud.

MANGE STØTTEORDNINGER

Fuglerud påpeker at det finnes mange

RÅD TIL ARBEIDSGIVER

Ta kontakt med Nav for å sjekke hva som finnes av fysiske, tekniske og økonomiske støtteordninger.

Sørg for at stillingsannonseene er universelt utformet.

Ta inn personer med funksjonsnedsettelse på intervju.

Samarbeid med organisasjoner for funksjonshemmede. De kan gi gode tips til løsninger.

Søk kompetanse på området.

RÅD TIL PERSONER MED FUNKSJONSNEDESETTELSE

Bruk nettverk og sosiale medier for å komme i kontakt med arbeidsgivere.

Delta i organisasjonsarbeid. Da får du verdifull erfaring, nettverk og kunnskap om løsninger.

Sjekk med Nav hva du har av rettigheter og hva du kan få av teknisk tilrettelegging.

Vær proaktiv og vis hva du får til gjennom eksempler.

Kommer du på intervju, så foreslå hvordan dere kan finne løsninger på utfordringer.

Ha kontakt med andre funksjonshemmede som er i jobb.

Delta på kurs og opplæring. Digital kompetanse og høyere utdanning er viktig.

Vær tålmodig og hold motet oppe.

Kilde: Kristin S. Fuglerud, sjefsforsker og leder for fagområdet digital inkludering ved Norsk Regnesentral

«Tilrettelegging lønner seg.»

støtteordninger gjennom Nav som kan hjelpe arbeidsgivere med å tilrettelegge både fysisk, teknisk og økonomisk. Bedrifter kan få assistent- og lønnstilskudd for å gi personer med funksjonsnedsettelse en sjanse.

– Vi ser at arbeidsgivere som har erfaring med personer med funksjonsnedsettelse, er mer positive enn arbeidsgivere som ikke har det. Mange med funksjonsnedsettelse

er glade for å være i jobb, så de kan ha positiv innvirkning på arbeidsmiljøet generelt, sier Fuglerud. Der som alle får bruke sin arbeidsevne, så vil verdiskapningen i samfunnet øke, selv om produktiviteten per timeverk kan bli lavere, ifølge Perspektivmeldingen fra 2024.

– Det betyr at tilrettelegging lønner seg, sier Fuglerud.

line@utdanningsnytt.no

To barrierer synshemmede møter i arbeidslivet

Arbeidsgivere **tør ikke å ansette personer med nedsatt syn**, og bedrifter mangler datasystemer som kan brukes av blinde.

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK FOTO: TOM-EGIL JENSEN

RÅDGIVER: Gry Berg i Blindeforbundet forteller at det finnes en rekke støtteordninger for arbeidsgivere som ansetter synshemmede. Foto: privat

Blant yrkesaktive mellom 30 og 60 år er rundt halvparten av blinde og svaksynte i jobb, mot 80 prosent ellers i befolkningen, viser en undersøkelse fra Blindeforbundet.

– Mange av de som står utenfor, ønsker seg inn i arbeidslivet. Noen har gitt opp, andre prøver, men opplever at de har få muligheter, sier generalsekretær Per Inge Bjerknes i Blindeforbundet.

INGEN LOVKRAV FOR BEDRIFTENE

Det finnes ikke noe register over personer med nedsatt syn i Norge, men det kan være opp mot 200 000 personer i yrkesaktiv alder med synstap, ifølge beregninger. Rundt halvparten av disse er i jobb, ifølge *Barometer for synslikestilling 2023*, som Respons Analyse har gjennomført på vegne av

Blindeforbundet. 7 av 10 personer med nedsatt syn som ikke har vært i arbeid, ønsker å få seg jobb.

De to største barrierene synshemmede møter, er holdninger og digitale barrierer.

– Personer som lever med nedsatt syn, blir ikke kalt inn til intervju, selv om bedriftene er opptatt av mangfold i utlysningsteksten. Arbeidsgivere har ikke nok kunnskap om hva synshemmede kan få til, sier Bjerknes. Blindeforbundet jobber for at det skal bli et krav om at alle bedrifter må ha universelt utformede datasystemer. I dag stiller likestillings- og diskrimineringsloven krav om universell utforming ellers i samfunnet, men ikke i arbeidslivet.

VIKTIG Å SE KOMPETANSEN

– De digitale barrierene er blitt enda større de siste årene, og flere sier at det er en grunn til at de må skifte jobb eller faller ut av arbeidslivet, sier Bjerknes. Han er opptatt av at arbeidsgivere skal se kompetansen og ikke begrensningene.

– Mange opplever at arbeidsgivere har lave forventninger til hva blinde eller svaksynte kan. De blir dessverre overrasket når de får vite at synshemmede skriver e-post, bruker smarttelefon og er aktive på de fleste arenaer i samfunnet, sier Bjerknes. Han påpeker at utdanningsnivået blant blinde og svaksynte er høyere enn i befolkningen ellers. Andelen som jobber deltid, er også høyere. Personer med høyere utdanning lykkes bedre med å komme i jobb enn de uten.

EGET KARRIEREVERKSTED

Mange synshemmede kvier seg for å informere

Råd til arbeidstaker

- Stol på egen kompetanse og ferdigheter.
- Få frem det du kan bidra med slik at du unngår å komme i en forsvarsposisjon på intervju.
- Sett deg mål, ta utdanning og skaff erfaring som er relevant for det du vil jobbe med.
- Våg å gå etter målene dine og unngå å tenke at det blir vanskelig.
- Sett deg inn i hva som kreves i en jobb.
- Ha god nok kunnskap om egen situasjon til å ha tro på deg selv.
- Informerer du i søknaden at du er blind eller svaksynt, så fortell at du kan bruke data ved hjelp av forstørrelsesskjerm eller skjermleser. Da senker du terskelen for at arbeidsgiver skal tørre å kalle deg inn på intervju.
- Ikke gi opp.

Kilder: Generalsekretær Per Inge Bjerknes og rehabiliteringsrådgiver Gry Berg i Blindeforbundet.

«Arbeidsgivere har ikke nok kunnskap om hva synshemmede kan få til.»

GENERALSEKRETÆR: Per Inge Bjerknes i Blindeforbundet er opptatt av at arbeidsgivere skal se på kompetansen og ikke begrensningene til søkere med nedsatt syn.

om nedsatt syn i søknaden i frykt for ikke å bli innkalt til intervju, ifølge senior rehabiliteringsrådgiver Gry Berg i Blindeforbundet.

– Det er en reell frykt, sier Berg. Personlig mener hun det kan være lurt å oppgi at man er synshemmet i løpet av søknadsprosessen, og svare på praktiske spørsmål en antar arbeidsgiver må ha.

– Når arbeidsgiveren har fått svar på hvordan det praktiske kan løses, kan søkeren selge inn kompetansen sin på linje med andre kandidater, sier Berg. Hun har ansvar for Karriereverkstedet i Blindeforbundet. De holder kurs for svaksynte og blinde som vil inn i arbeidslivet, som står i fare for å falle ut, eller som ønsker å bytte jobb.

– Målet er at deltakerne skal få stryket sin mulighet til å komme ut i jobb og tro på at det er mulig. Noen har vært på mange intervju uten å få jobb, sier Berg.

MANGE STØTTEORDNINGER

Det finnes en rekke støtteordninger for arbeidsgivere som ansetter synshemmede, ifølge Berg. De kan ansette en lese- og sekretærhjelp og få refundert lønnen fra Nav. Personen kan bistå med lese- og skriveoppgaver som ikke kan løses ved bruk av hjelpemidler. Har bedriften et universelt utformet datasystem, kan synshemmede selv bruke pc-en ved hjelp av hurtigtaster og en leselist med punktskrift. De kan også bruke en skjermleser, som leser opp det som står på skjermen.

– Funksjoner som å forstørre tekst ligger inne i både Windows og Apple, men mange arbeidsgivere kjenner ikke til dette, sier Berg.

line@utdanningsnytt.no

Råd til arbeidsgiver

- Se på kompetansen til jobbsøkerne og hva de kan tilføre, i stedet for på begrensningene.
- Still krav om universell utforming når du bestiller digitale systemer.
- Våg å innkalle synshemmede til intervju.
- Ta kontakt med Nav hjelpemiddelsentral for å få informasjon om tilrettelegging.
- Det finnes økonomiske støtteordninger, som lønnskudd (arbeidsgiver og den ansatte søker Nav om å få refundert deler av lønna til den ansatte) og inkluderingstilskudd (Nav dekker utgifter til tilrettelegging og behov for ekstra opplæring).
- Synshemmede kan søke om drosje til jobb, en lese- og sekretærhjelp eller en funksjonsassistent. Det siste kan være en assistent som er øynene til for eksempel en svaksynt barnehagelærer, dersom man er usikker på om personen kan følge med på barn som leker ute.

Kilder: Generalsekretær Per Inge Bjerknes og rehabiliteringsrådgiver Gry Berg i Blindeforbundet.

KARRIEREVERKSTEDET

De holder kurs for svaksynte og blinde som vil inn i arbeidslivet, som står i fare for å falle ut, eller som ønsker å bytte jobb.

Målet er at deltakerne skal få stryket sin mulighet til å komme ut i jobb og tro på at det er mulig.

Startet i 2005 og har siden 2010 hatt to kurs i året med rundt 15 deltakere hver gang.

Les mer: <https://www.blindeforbundet.no/oyehelse-og-synshemninger/keratokonus/80-bekymret-for-jobb-eller-studier>

Slik fikk barnehagen ned sykefraværet

Da styrer Ingrun Bye Sommerstad begynte å snakke med de ansatte om emosjonelle belastninger og de ansattes arbeidskapasitet, **gikk sykefraværet ned fra 20 til 6 prosent.**

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK FOTO: OLE MARTIN WOLD

Sykefraværet var rundt 20 prosent da Ingrun Bye Sommerstad startet som daglig leder i Hallsetreina FUS barnehage i Trondheim i 2015. Sykefraværet samlet i Norge var 6,3 prosent i 2015, mot 7 prosent i 2024.

– Jeg forsto fort at det var lurt å ha med ansatte når vi skulle gjøre noe med arbeidsmiljøet, forteller Sommerstad. Det viktigste hun gjorde, var å kartlegge de ansattes arbeidsevne og å opprette en HMS-gruppe. Da kom resultatene.

SÅ PÅ ARBEIDSKAPASITET

– Vi hadde langtidssykefravær over mange år og ansatte som rett og slett ikke hadde kropp og helse til å jobbe i barnehage, forteller Sommerstad. Hun gikk igjennom stillingsinstruksene og definerte hva som var forventet i jobben.

– Vi hadde ansatte som hadde lagt sine egne stillingsinstrukser over tid, som at de ikke kunne gå på tur eller bære sekk, forteller Sommerstad. Med god hjelp og veiledning fra Nav valgte de ansatte dette gjaldt, å slutte. I dag har barnehagen 17 fast ansatte

«Nå snakker vi mye mer med hverandre om hvordan vi har det.»

og 65 barn og et sykefravær (egenmeldt og legemeldt) på 6 prosent.

Styreren sier hun synes det var skummelt å ta tak i problemene med høyt sykefravær.

FIKK EKSTRA RESPEKT

– Det er vanskelig å si til en ansatt at jeg ser at du ikke kan jobbe i barnehage, sier Sommerstad. Hun opprettet også en HMS-gruppe der hun, verneombudet og

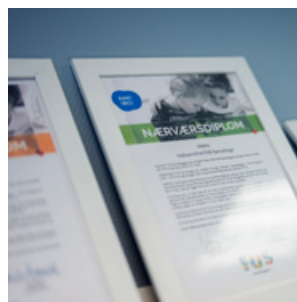

tillitsvalgte i Utdanningsforbundet og Fagforbundet var med. Det skulle være en kanal der ansatte kunne fortelle om hvordan de hadde det, og foreslå tiltak.

– Jeg syntes det var kjempeskummelt å ha med tillitsvalgte inn i arbeidet. Jeg stolte ikke helt på dem fordi jeg opplevde at Utdanningsforbundet var negative til private barnehager. Jeg har jobbet mye med meg selv for å vise hva jeg *ikke* kan. Jeg og tillitsvalgte Bente har opparbeidet tillit til hverandre, og nå bruker jeg

SER HVERANDRE: Tillitsvalgt Bente Lillian Skjærvik (t.h.) og verneombud Katrine Risan forteller at de ansatte nå er blitt gode på å snakke om vanskelige ting og vise at de er glade for å se hverandre.

SYNLIG LEDER: Ingrunn Bye Sommerstad går en runde på avdelingene hver morgen for å høre hvordan folk har det.

DIPLOM FOR

NÆRVÆR: Hallsetreina FUS barnehage har fått flere utmerkelse for de har klart å få ned sykefraværet, eller øke nærværet, som daglig leder Ingrunn foretrekker å si.

henne mye. Det har vært veldig bra for arbeidsmiljøet, forteller Sommerstad. Nå jobber de med å ta tak i utfordringer tidlig.

FORSTÅR HVERANDRES ROLLER

Hallsetreina FUS barnehage er en av 74 barnehager som har vært med i IA-bransjeprogram barnehage, som er en avtale mellom partene i arbeidslivet. Målet er å hjelpe barnehagene med å jobbe systematisk med arbeidsmiljø. Barnehagen har fått kunnskap om verneombudet og tillitsvalgtes roller og hvordan de kan jobbe sammen om arbeidsmiljøet.

– Tidligere var det ikke noe godt samarbeid mellom tillitsvalgte og meg som leder. Bransjeprogrammet har betydd mye for min forståelse av roller

LAVERE TERSKEL: Verneombud Katrine Risan tror kravet om at ansatte må ringe leder på første sykedag har bidratt til lavere sykefravær. Her er hun sammen med Lillian og Hanna.

av vonde skuldre en kort periode, kan hun bytte med en ansatt på en annen avdeling når de er på tur, i stedet for å sykmelde seg, sier Risan. Hun tror kravet om å ringe leder på første sykedag har bidratt til lavere sykefravær.

– Er du litt tett i nesa, er terskelen for å ringe lederen og si du er syk, høyere enn før. Vi oppfordrer ansatte til å komme på jobb og prøve og heller gå hjem, sier Risan.

STÅR SAMMEN

Tillitsvalgt Bente Lillian Skjærvik i Utdanningsforbundet sier arbeidet i HMS-gruppa har betydd mye for å få ned sykefraværet, og at hun og Ingrun har jobbet for å få tillit til hverandre.

– Vi viser at vi står sammen, respekterer alle ansatte og tar imot innspill fra dem, sier Skjærvik. Å snakke om emosjonelle belastninger har også vært viktig for et bedre arbeidsmiljø.

Hva gjør det med deg å bli sparket av et barn med

i HMS-gruppa. Før var fokuset forhandlinger, nå er det samarbeid. Vi har forhandlinger nå også, men de er gode fordi vi vil hverandre godt. Vi kan være veldig uenige, men det er en god uenighet, sier Sommerstad. Alle FUS-barnehagene i Trøndelag som har jobbet med bransjeprogrammet, møtes en gang i måneden og deler erfaringer. IA-bransjeprogram barnehage startet i 2019 og varte ut 2024. Staten og partene i arbeidslivet er blitt enige om en ny avtale for inkluderende arbeidsliv (IA-avtale), og Stortinget vil sette av penger til å videreføre bransjeprogram barnehage i statsbudsjettet for 2025.

FØLER SEG VIKTIGERE ENN FØR

Verneombud Katrine Risan sitter i barnehagens HMS-gruppe. Hun forteller at det å jobbe med arbeidsmiljøet tidligere ofte handlet om å passe på at ansatte jobbet ergonomisk riktig og å sjekke førstehjelpsskrinet. Nå jobber hun mer med emosjonelle belastninger.

– Nå snakker vi mye mer med hverandre om hvordan vi har det. Er noen borte, spør jeg om avdelingen er greit organisert for de som er igjen. Hører jeg det er snakk i gangene, spør jeg hva de mener med det. Jeg føler meg viktigere enn før, sier Risan. Hun forteller at de ikke er redde for å bruke Nav, Arbeidslivssenteret og bedriftshelsetjenesten hvis de for eksempel trenger hjelp til å tilrettelegge.

– Dersom en ansatt ikke kan trille vogn på grunn

Suksessfaktorer for redusert sykefravær

Start med deg selv som leder. Våg å vise at du ikke kan alt, og er avhengig av et godt team.

Opprett en HMS-gruppe med barnehagens leder/styrer, tillitsvalgte og verneombud. Den kan være en god samtalearena om personalsaker og arbeidsmiljø.

Sørg for at ansatte har møtepunkter i hverdagen, som at flere har lunsj samtidig, eller fredagslotteri.

Ta tak i ting tidlig.

Jobb med å forebygge fravær. FUS-barnehagene har prosjektet *leder før lege*, som betyr at ansatte kan komme til lederen før de går til legen, for å se om barnehagen kan tilrettelegge.

Vis omsorg. Lederen bør ta en runde på avdelingene hver morgen for å høre hvordan det går.

Sørg for å tilrettelegge. Er en ansatt sliten fordi hun vært våken med et lite barn, så la henne gå hjem litt før eller ta en pause midt på dagen. En ansatt kan ha 50 eller 80 prosent sykemelding i stedet for 100 ved å tilrettelegge.

Ha ett hus-tankegangen. Vi ruller på ansatte, slik at de følger barna. Da er barnehagen mindre sårbar ved sykefravær og kan flytte ansatte fordi barna kjenner dem.

Ha debrifing. Noen få minutters prat med en kollega som har stått i en vanskelig situasjon med et barn eller en foreldre, kan være nok til at personen ikke tar det med seg hjem.

Kilde: Ingrun Bye Sommerstad, daglig leder i Hallsetreina FUS barnehage

EGEN UTEAVDELING: Tillitsvalgte Bente Lillian Skjærvik og de ansatte ruller på avdelingene etter to år. Nå er hun på uteavdelingen og på vei til sandkassa med Hanna, Abel og Lillian.

utfordrende atferd? Hvordan snakker vi til hverandre eller til foreldre? Dette er tema de snakker om.

– Vi har fått en åpenhetskultur og er gode på å snakke sammen om vanskelige ting. Vi gir hverandre ros og viser at vi er glade for å se hverandre, forteller Skjærvik. De ser ofte at ting løse seg fortere dersom en ansatt som sliter med et barn, ber en kollega overta.

– Vi er alle 24-timers mennesker og skal fungere godt hjemme og på jobb. Hvis vi er slitne etter jobb, må vi finne ut hva som er bra for oss å gjøre hjemme. Det er en øvelse ikke å ta med jobben hjem, sier Skjærvik.

EMOSJONELLE BELASTNINGER

Å snakke om emosjonelle belastninger har også vært viktig for å få ned sykefraværet.

– Jeg måtte selv tørre å åpne døra og si at dette er

vanskelig, sier Sommerstad. Gjennom bransjeprogram barnehage fikk de redskaper til å jobbe med emosjonelle belastninger.

– Hva ansatte opplever som emosjonelle belastninger, er ulikt. For noen er det høy lyd. For andre er det et barn som utagerer og har et stygt ordforråd. Det neste arbeidsmiljøtiltaket barnehagen skal sette i gang, er debrifing av ansatte.

– Har du stått i en vanskelig situasjon med en unge eller fått en tilbakemelding fra en leder du synes ble feil, så kan noen få minutters debrifing med en kollega være nok til at du ikke tar det med deg hjem, forteller Sommerstad.

**«Sykefravær
er ferskvare
og må jobbes
med hele
tiden.»**

HUMOR, PAUSER OG GAVEKORT

Barnehagen har også gjort flere andre grep for å bedre arbeidsmiljøet. Inngrunn går en runde hver mor-

PUSTEPAUSE: Pausesnakket og fredagslotteri med kake har vært viktig for å skape et godt arbeidsmiljø, forteller tillitsvalgt Bente Lillian Skjærvik (t.v.) og verneombud Katrine Risan.

gen for å høre hvordan de ansatte har det. Humor i hverdagen er viktig, og de har fredagslotteri med kake en gang i måneden, der ansatte kommer innom etter tur. De har også en egen sosialkomité som arrangerer sosiale treff, og de kan være med på quiz for alle FUS-ansatte i Trondheim hver måned.

– Det er viktig med pausesnakk og å samles, mener Sommerstad. FUS-barnehagene har også et prosjekt de kaller *leder før lege*, for å se om barnehagen kan tilrettelegge først.

– Noen ganger er sykemelding det beste, men i stedet for å ha et halvt års sykemelding kan vi se om vi kan tilrettelegge. De fleste kan jobbe litt, sier Sommerstad. Ansatte som ikke har vært borte fra jobb på et år, med unntak av syke barn, får et gavekort på 1000 kroner. I 2023 fikk tre ansatte gavekort.

RULLERER PÅ AVDELINGENE

Et annet grep barnehagen har tatt, er å rullere på ansatte etter to år på en avdeling.

– *Ett hus-tankegangen* betyr at ansatte ikke skal jobbe i samme team mange år. Da er vi mindre sårbare ved sykefravær og kan flytte ansatte fordi barna kjenner alle godt, forteller Sommerstad. De har fellessamlinger og turer på tvers av avdelingene.

– Vi ser at den yngre generasjonen oftere holder seg hjemme når de våkner med vondt hals, og vi må hele tiden jobbe for å få med nyansatte i vår tanke-

«Vi hadde ansatte som hadde lagd sine egne stillingsinstruksjoner over tid, som at de ikke kunne gå på tur eller bære sekk.»

HEMMELIG VENN: Ansatte overrasker hverandre med koselige lapper fra en hemmelig venn..

gang, sier Sommerstad. En god struktur i arbeids hverdagen har også bidratt til å få ned sykefraværet.

– Ser vi at vi har en god plan for dagen, blir ansatte mindre slitne fordi det blir mindre stress med beskjeder frem og tilbake, selv om de ikke alltid gjør som planlagt, sier Sommerstad. De pedagogiske lederne vet hva som forventes av dem og hva de skal gjøre.

– Sykefravær er ferskvare og må jobbes med hele tiden, sier Risan.

line@utdanningsnytt.no

RESPEKT: Styrer Ingrun Bye Sommerstad (t.v.), verneombud Katrine Risan og tillitsvalgt Bente Lillian Skjærvik måtte jobbe for å få tillit til hverandre. I dag bruker de hverandre mye.

Etter å ha tatt videreutdanning i barns språkmiljø har jeg innsett at vi må gjøre bøker enda mer tilgjengelige for barna i barnehagen, **skriver Aud Synnøve Dybvad.**

Vi må tilby barna flere bøker i deres lekemiljø

Aud Synnøve Dybvad
Student ved DMMH, videre-
utdanning i barns språkutvikling
og språkmiljø
[aud.synnove.dybvad@
laringsverkstedet.no](mailto:aud.synnove.dybvad@laringsverkstedet.no)

”
*Vi skal ha
bøker om kjøretøy
sammen med
lekebilene.*”

Jeg hadde tenkt på å ta videreutdanning i barns språkutvikling og språkmiljø ved DMMH i et par år, og bestemte meg for å hoppe i det. Det er jeg glad for.

VIKTIG MED NY KUNNSKAP

Språkutfordringer hos barn i barnehage er veldig vanlig. Jeg tror det er viktig at vi får inn ny og oppdatert kunnskap, og at vi utvikler hele personalgruppa ved å bringe noe inn, som gjør at vi kan tenke litt nytt om viktige temaer som berører barns læringsmiljø og utvikling.

Det jeg tar med meg fra studiet, er betydningen av å lese bildebøker sammen med barna. Å lese bøker sammen skaper felles referanser i barnegruppa og felles utgangspunkt for lek, humor, undring og samtale. Det har også stor betydning for utvikling av barnas språkferdigheter. Boklesing er dessuten en fin inngang til å snakke om vanskelige temaer på.

VIL GJØRE NOE MED BIBLIOTEKET

Å gå inn i en bokhandel har alltid vært som å gå inn i en godtebutikk. Den samme følelsen ønsker jeg at barna i barnehagen min også skal få kjenne på. Derfor ønsker jeg

å forvandle biblioteket fra et overlesset og rotete rom til å bli et innbydende rom, der bildeboka skal ha hovedfokus. Jeg vil at vi skal sortere og kvitte oss med gamle bøker, og oppdatere det til et 2025-bibliotek med ny litteratur fra barnas samtid.

Jeg jobber i en barnehage som er opptatt av det fysiske miljøet, og hvilke materialer vi skal tilby barna for å berike deres fantasi og lekverden. Men slik jeg ser det, har barnebøker ikke vært en prioritet. Jeg ønsker å endre dette. Vi skal ha bøker om insekter, planter, blomster og trær der vi har stasjoner for å undersøke dette. Vi skal ha utvalgte bildebøker lett synlig og lett tilgjengelig på avdelingene, slik at bildebøkene blir lest om og om igjen – for det er jo det barna gjerne vil. Vi skal ha bøker om dinosaurer sammen med dinosaurene, eller bøker om kjøretøy sammen med lekebilene. Boka skal være et like selvsagt materiale som alt annet vi tilbyr i våre lekemiljø.

I hvert nummer inviterer vi en student til å skrive om et tema hen brenner for.

LEDER: Målet med IA-bransjeprogram barnehage er å øke kunnskapen om partssamarbeid og å jobbe systematisk med nærvær, arbeidsmiljø og kvalitet, forteller Kristin Hovland i IA-bransjeprogram barnehage.
Foto: Gerardo Poblete, KS

ARBEIDSMILJØ + KVALITET = SANT

Det er en **klar sammenheng mellom arbeidsmiljø og kvaliteten i arbeidet med barna**, viser forskning.

TEKST: **LINE FREDHEIM STORVIK**

Et bra arbeidsmiljø skaper trygge relasjoner mellom voksne og godt samspill mellom voksne og barn. Det gir igjen god trivsel og læring for barna, viser rapporten *Når det dirrer i rommet* fra Norce Helse og samfunn (2022). Både arbeidsmiljø og kvalitet handler om organisering, planlegging og gjennomføring av arbeidet. Når man jobber med kvalitet, som for eksempel å ha god organisering eller gode planer, vil det igjen påvirke arbeidsmiljøet positivt, viser rapporten.

NEDGANG I SYKEFRAVÆR

– Arbeidsmiljø og kvalitet er to sider av samme sak. Når man jobber med arbeidsmiljøet, vil det påvirke kvaliteten – og motsatt, sier Kristin Hovland, konstituert prosjektleder IA-bransjeprogram barnehage i Kommunesektorens organisasjon (KS). Dårlig organisering kan bidra til at både kvaliteten og arbeidsmiljøet ikke blir så bra som ønsket. Det kan igjen påvirke både sykefravær, rekruttering og turnover, ifølge rapporten. Det samme viser rapporten blant de 74 barnehagene som har deltatt i bransjeprogram barnehage fra 2019 til 2024. Barnehagene som har vært med i IA-bransjeprogram, hadde i

2022 for første gang lavere legemeldt sykefravær (8,9 prosent) enn barnehager generelt (9,5 prosent). Styrene relaterer nedgang i sykefraværet til bedre arbeidsmiljø og mer psykologisk trygghet. Dette fører også til økt kvalitet i barnehagen, sier styrene i rapporten *Kartlegging av arbeidsmiljø i 74 barnehager* (2024) fra Norce.

Hovland sier de ikke er overrasket over nedgangen i sykefravær i barnehagene som deltok.

– Målet var å øke kunnskapen om partssamarbeid og å jobbe målrettet og systematisk med sammenhengen mellom nærvær, arbeidsmiljø og kvalitet. Det er gøy når det stemmer, og vi ser at hypotesen gir resultater, sier Hovland.

INVOLVERER ANSATTE

Rapporten viser at det spesielt er to ting som bidrar til bedre arbeidsmiljø i barnehagene som er med i bransjeprogram barnehage. Det ene er å lede gjennom partssamarbeid. Det betyr at styrene har jevnlig møter om arbeidsmiljøet med til-

«Personalet er blitt mer samlet som gruppe og jobber bedre sammen.»

IA-bransjeprogram barnehage

Det er et av sju bransjeprogram under IA-avtalen fra 2019, der regjeringen og partene i arbeidslivet har jobbet for et mer inkluderende arbeidsliv.

Målet er å jobbe forebyggende med arbeidsmiljø og å redusere sykefravær og frafall i arbeidslivet.

75 barnehager har vært med fra 2019 til 2024.

Staten og partene i arbeidslivet er blitt enige om en ny avtale for inkluderende arbeidsliv (IA-avtale), og Stortinget vil sette av penger til å videreføre bransjeprogram barnehage i statsbudsjettet for 2025.

I 2022 har barnehagene som var med i IA bransjeprogram, for første gang lavere legemeldt sykefravær (8,9 prosent) enn barnehager generelt (9,5 prosent).

Det har tre verktøy spesielt for barnehager:

BarnehageHMS er et verktøy for å jobbe systematisk og jevnlig med arbeidsmiljø og HMS ut fra barnehagens planer. Det har 15 tema, som bygger på forskning, med konkrete tips og råd til arbeidet med HMS og arbeidsmiljø.

Tidlig inn handler om å jobbe systematisk med arbeidsmiljø og å sette ord på hva som fungerer, og hva som bør forbedre.

En bra dag på jobb tar for seg arbeidsmiljøfaktorer som er viktig for barnehager (STAMI). Du får kunnskap og hjelp til å finne løsninger. Målet er at ansatte i løpet av to møter skal diskutere og lage en handlingsplan med konkrete tiltak i deres barnehage.

Kilder: nho.no, utdanningsforbundet.no og www.ks.no/fagomrader/arbeidsgiverpolitikk/inkluderende-arbeidsliv-ia/ia-bransjeprogram/bransjeprogram-barnehage/

Fem veier til et bedre arbeidsmiljø

Bruk partsgruppene. Lederen har ansvaret for arbeidsmiljøet, men det er lettere å få til ting når lederen har noen å samarbeide med.

Jobb med utfordringene dere faktisk får gjort noe med.

Jobb med de riktige tingene. Ikke legg vekt på støy i barnehagen, hvis utfordringene er hvordan dere snakker sammen. Ikke anta at dere allerede vet årsaken til problemet.

Godta at det tar tid. For å lykkes er du avhengig av å stille ubehagelige, åpne spørsmål som det kan ta tid å komme til bunns i.

Forankre arbeidet. Barnehager har mange oppgaver. Det er derfor viktig at laget rundt de ansatte legger til rette for å jobbe med arbeidsmiljøet.

Kilde: IA-bransjeprogram barnehage

litsvalgte og verneombud, og at alle blir involvert i å drøfte og bestemme tiltak. Styrerne erfarer at de ikke står alene i ansvaret for arbeidsmiljø og fravær, fordi de kan delegere oppgaver. Det andre som bidrar til et godt arbeidsmiljø, er de «gode hjelperne». Det betyr at styrerne får oppfølging og støtte fra en IA-rådgiver hos Nav eller i kommunen, bedriftshelsetjenesten, kontaktpersonen i bransjeprogrammet eller fra kollegaer, barnehagekjeden eller regionale nettverk. Rapporten viser også at personalet stiller opp for hverandre når noen har en tung dag på jobb. Det er større åpenhet og en mer støttende kultur i barnehagene som er med i bransjeprogrammet.

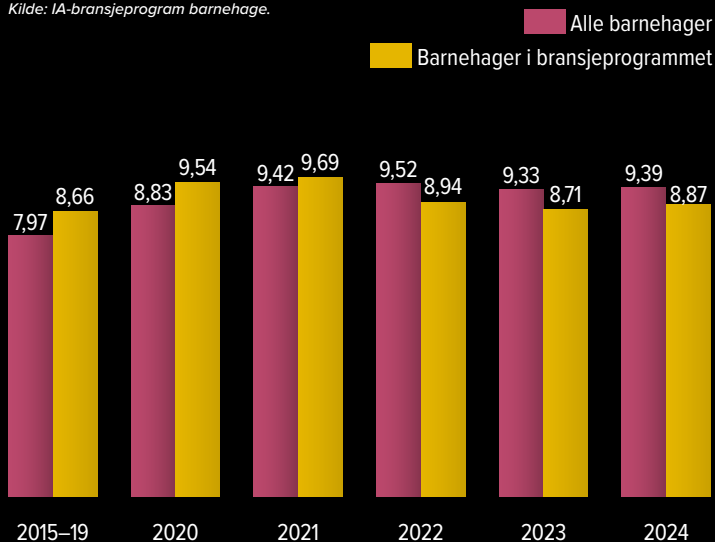
– Personalet er blitt mer samlet som gruppe og jobber bedre sammen enn før. De prøver å finne frem til løsninger sammen, sier Hovland. Hun sier alle landets 5245 barnehager gratis kan bruke verktøyene i IA-bransjeprogram barnehage, som du finner både på KS sine nettsider og under IA-pakka på idebanken.org. I tillegg til de 74 barnehagene som har vært med i bransjeprogrammet, har 200 barnehager deltatt på et kurs om rolleforståelse og partssamarbeid.

line@utdanningsnytt.no

LEGEMELDT SYKEFRAVÆR

Tabellforklaring: Utviklingen i sykefravær i 4. kvartal i prosent fra 2015 til 2024. Tallene for 2024 er 2. kvartal fordi nyere tall fra barnehagene ikke er klare ennå.

Kilde: IA-bransjeprogram barnehage.

– Navnet på vitnemålet er ikke det jeg presenterer meg som

Adam Ekholt fortalte på jobbintervjuet i barnehagen at han ble født i feil kropp. **Reaksjonen ville avgjøre om det var rett arbeidsplass for ham.**

AV: KJERSTI SALVESEN FOTO: GEIR DOKKEN OG PRIVAT

Første steg treffer Adam Ekholt (30) sammen med pedagogisk leder og stedfortredende styrer Monica Unby og styrer Astrid Eline Ferkingstad i Nordtvet gård barnehage på Grorud i Oslo. Adam ønsker velkommen inn i barnehagen, som i 2019 ble nominert til Oslo bys arkitekturpris. Det var også det året han var på intervju og begynte å jobbe her. Under jobbintervjuet gjorde Adam kollega Monica og tidligere styrer oppmerksom på at det stod et annet navn på vitnemålet, nemlig Ida Eline Ekholt.

STÅR TRYGT I SEG SELV

– Jeg står trygt i meg selv. At jeg er født i feil kropp, var ikke noe jeg grudde meg til å snakke om. Om det hadde blitt dårlig mottatt, ville det ikke vært den rette arbeidsplassen for meg, sier Adam.

Monica smiler. Hun husker at Adam sa: «For å være ryddig står det et annet navn på vitnemålet enn det jeg presenterer meg som».

– Jeg tenkte det kunne være litt forvirrende, sier Adam og ler.

TOK KJØNNOPERASJON:

Adam Ekholt vokste opp som Ida og var 23 år da han for alvor skjønte at han var født i feil kropp. – Jeg hadde tenkt i mange år og var sikker på at jeg ville ta en kjønnsoperasjon, forteller han.

**«Barn er de minst
fordomsfulle av alle.»**

GODT TEAM: Stedfortredende styrer Monica Undby (t.v.), Adam og styrer Astrid Eline Ferkingsstad er opptatt av at alle barn skal få lov til å være akkurat sånn de er.

– Det ble en tilleggsinformasjon, og vi takket for at du delte det. Så gikk samtalen videre. Det vi var opptatt av, var jo hvem du er som menneske og om du passet inn i personalgruppen, sier Monica.

ADAM ER ADAM

Astrid Eline er relativt ny som styrer og visste ikke før Første steg skulle komme på besøk, at Adam var Ida som barn.

– I barnehagehverdagen blir det ofte ikke tid til mer enn korte samtaler mellom ansatte i forbifarten. Da Adam skulle spørre om jeg ville bli med i dag, var også det i forbifarten: «Du vet det kanskje ikke, men jeg er trans». Min første tanke var at det ikke har noe å si. Adam er Adam, sier Astrid Eline.

De ansatte reflekterer av og til over sin egen barndom – og da er det naturlig for Adam å dele fra egne barneår, som Ida. Kollegaene har aldri gjort noe poeng av at Adam har skiftet kjønn. For dem er Adam bare Adam.

LIKER IKKE OPPMERKSOMHET

I barnehagen snakker de om Pride – og hvor viktig det er med regnbueflagg.

– Vi snakker om ulike familiekonstellasjoner – og jeg har fortalt at jeg har hatt jente-kjæreste, sier Astrid Eline.

Monica sier de har flere donorbarn, som kun har mamma – og at det er viktig å snakke om at ingen typer familie er mer riktige enn andre. Adam har ikke fortalt sin historie til barna i barnehagen.

– Jeg er meg, og det har ikke føltes naturlig å si noe om min prosess, men noen har sett meg på TV, sier Adam.

Han og bestekompisen Liam, som også har skiftet kjønn, stilte opp i TV-programmet «Charterfeber».

– Det handlet om den første guttturen vår. Vi fikk gratis chartertur og all inclusive. Kunne jo ikke si nei til det, sier Adam og ler.

Barna syntes det var gøy å se ham på TV, men sa ikke noe utover det.

– Behandlingen funker jo, fastslår Adam.

Han rødmer og gjemmer ansiktet i hendene. Sier at han ikke liker når oppmerksomheten rettes for mye mot ham. Sånn har det alltid vært.

TRIVDES I KJOLE

Adam beskriver Ida som en typisk jentunge som elsket rollelek. Hun likte å skape historier og å leke med ting i fred og ro, gjerne med dukker. Ida spilte tverrfløyte i korps. Hun likte musikk og fellesskap, men ikke å stå alene i lyset på en scene. Ida var trygg

PÅ INTERVJU: Stedfortredende styrer Monica Undby var mest opptatt av hvordan Adam var som menneske og hvordan han passet inn i personalgruppen, og ikke at han sa han var trans.

på hjemmebane, men litt engstelig sammen med mennesker hun ikke kjente så godt. Familien, bestående av Ida, to brødre og foreldrene, bodde i det samme huset i Porsgrunn til hun flyttet hjemmefra.

– Det var ikke noe som tydet på at noe var gærent. Ikke at det var noe gærent heller ... Men det var ikke sånn at Ida følte noe drag mot det «stereotypisk guttete». Hun trivdes i kjole, forteller Adam.

VENDTE FOKUS INN I SEG SELV

I tidlig alder følte likevel Ida at hun ikke var som alle andre. Hun likte ikke å snakke om det andre jenter snakket om – og skjønnte på barneskolen at hun ikke likte gutter, men jenter. Ungdomsskoleårene var preget av usikkerhet.

– Mye falt på plass da jeg kom ut av skapet som skeiv 14–15 år gammel. Familien ble overrasket, men støttet meg. De har alltid latt meg få lov til å være den jeg er.

Etter en stund kom de samme følelsene tilbake.

– Jeg ble deprimeret. Jeg trakk meg inn i meg selv og snakket ikke med noen om at jeg kvernet rundt om jeg var trans. Da jeg var 23 år, var jeg ferdigtenkt. Jeg var nervøs, for ingen hadde forutsett dette, sier Adam.

RINGTE MORMOREN

Den første Adam ringte, var mormoren, som han alltid har hatt et spesielt bånd til.

– Det var minst skummelt. Ikke at jeg tenkte andre ville være fordomsfulle. Men jeg visste at mormor ville lytte uten å la følelsene ta overhånd. Der og da var det akkurat det jeg trengte. Deretter fortalte Adam det til foreldrene og brødrene.

– Jeg følte på mye dårlig samvittighet for at jeg skulle ta dem med på den følelsesmessige berg-og-dal-banen det er å gjennomgå kjønnskifte. Familien fikk nok sjokk, men de motarbeidet meg ikke. De tok ansvar for egne prosesser og lot ikke det gå utover meg.

Adam har ikke mistet noen i livet etter at han åpnet seg, men noen var redde for at det skulle være feil, at det var «en fase».

– Jeg hadde tenkt i mange år og var sikker, og bekymringene hos de rundt meg forsvant raskt.

MYE FALT PÅ PLESS

Mye føltes mer naturlig da Ida ble Adam.

**LYKKELIG BARN-
DOM:** Ida er rundt fire år og er på Barnas dag i Porsgrunn. Bildet vekker ingen vonde minner av å ha det vanskelig knyttet til identiteten sin som barn.

BARNDOMMENS 17. MAI: Adam ser på ni år gamle Ida og føler seg heldig som hadde en trygg og fin barndom.

Den indre usikkerheten forsvant. De som kjenner Adam best, ser hvor riktig det er.

– Jeg har alltid følt at det var vanskelig å finne min plass, særlig knyttet til forventninger til å være jente. I gymtimene på videregående skole ville jeg ikke løpe på jentetid. Da jeg ble vurdert på guttetid, gikk det negativt utover karakteren, men det var en prinsipp-sak.

Ida var innom mange klesstiler.

– Jeg ville se om det var noe jeg kunne være komfortabel i – uten å trenge å gå gjennom større forandringer. Men det ble en trigger når de rundt ikke skjønnte hvor dypt det faktisk stakk. Når de ikke skjønnte hvorfor jeg ikke «bare kunne ta på meg bunaden på 17. mai» for eksempel.

BARN ER DE MINST FORDOMSFULLE

– Hva har vært mest krevende?

– Å akseptere det for meg selv. Dessuten var jeg redd de rundt skulle bli påvirket negativt, svarer Adam.

– Det høres ut som Adam i et nøtteskall.

– Adams historie viser hvor bra det kan gå

De største utfordringene transpersoner møter, er ikke det at de er trans, men måten samfunnet møter dem på, mener Luca Dalen Espseth.

Han er organisasjonsrådgiver i Pasientorganisasjonen for kjønnsinkongruens (PKI).

– Adams historie viser hvor bra det kan gå når transpersoner blir møtt med støtte, forståelse og rask tilgang til riktig helsehjelp. Utfordringene mange transpersoner sliter med, kommer ikke av at vi er trans, men av måten samfunnet møter oss på, fastslår Espseth. Han er programleder i podkasten «Trans Norge». Espseth sier at majoriteten av transpersoner har det fint og lever et godt liv, men at transpersoner som gruppe har betydelige levekårsutfordringer. Det henger sammen med diskrimineringen denne gruppen møter, ifølge organisasjonsrådgiveren.

– Støtte og rask tilgang til riktig helsehjelp er det som trengs for at de skal klare seg bra, sier Espseth.

RÅDGIVER:
Luca Dalen Espseth i Pasientorganisasjonen for kjønnsinkongruens.
Foto: privat

RINGTE MORMOR: Den første Adam ringte for å fortelle at han ville skifte kjønn, var mormoren.

– Jeg visste at mormor ville lytte uten å la følelsene ta overhånd, forteller Adam Ekholt.

Han er så full av omsorg og omtanke for de rundt seg, skyter Monica inn.

Etter at Første steg kontaktet Adam, gikk det opp for ham at han aldri har snakket om dette med nevøen på sju år.

– Det er så naturlig å være den jeg er, at jeg har glemt det. Faren hans snakker jo om meg som liten – og da sier han «da Ida var liten». Han har sett bilder av faren og Ida fra barndommen, men jeg tror ikke han kobler det. Når jeg skal hjem til Porsgrunn neste gang, skal jeg snakke med ham. Det står øverst på listen.

Han mener vi ikke må undervurdere barn.

– Barn er de minst fordomsfulle av alle, sier Adam.

godkommunikasjon@gmail.com

«Jeg følte på mye dårlig samvittighet for at jeg skulle ta dem med på den følelsesmessige berg-og-dal-banen det er å gjennomgå kjønnskifte.»

Her er de ansatte nesten aldri borte fra jobb

– Vi er rause med hverandre på dager hvor formen ikke er helt på topp, sier daglig leder Kristin Epland.

TEKST: MAGNHILD FREUCHEN OG LINE FREDHEIM STORVIK
FOTO: GEIR DOKKEN

Vi har alltid hatt et veldig lavt sykefravær, og har jobbet særdeles godt med tilstedeværelse og kulturen i barnehagen, forteller daglig leder Kristin Epland i Trondalen barnehage i Fredrikstad, en av fem foreldreeide Samvirkebarnehager. Barnehagen har lenge hatt to prosent sykefravær. Nå har de null i legemeldt fravær.

– Selvsagt har vi egenmeldinger, men det er veldig lite. Alle de ansatte ønsker å komme på jobb hver dag, fordi de opplever jobbglede og jobbmestring og har trygge og gode kollegaer som er glade i hverandre, sier Epland.

TAR EN PARACET

Barnehagen hadde 10 egenmeldinger fra syke ansatte og 11 egenmeldinger for syke barn fra og med august 2023 og ut desember 2024, ifølge Epland. Hun forteller at de har vært opptatt av å heve de ansattes kompetanse, og alle ansatte er enten pedagog eller barne- og ungdomsarbeider. Hun tror også at en tydelig ledelse, veiledning og møter satt i system har bidratt til lavt sykefravær. Barnehagen har også personalturer både

GOD STEMNING: Daglig leder Kristin Epland i Trondalen barnehage sier alle ansatte ønsker å komme på jobb hver dag, fordi de opplever jobbglede og har gode kollegaer. Her har de kveldsmøte med pizza og vin.

utenlands og innenlands og sosiale arrangementer som julebord eller fotballkamper med pizza.

– Det hender selvsagt at personalet er forkjølet eller har vondt i hodet eller i kroppen, men vi har nok paracetol og er rause med hverandre på dager hvor formen ikke er helt på topp, sier Epland. De ansatte er mellom 35 og 66 år.

– Mange er ferdige med små barn, og de fleste av oss trener og holder oss i form. Hjemme med syke barn er en sjeldenhet fordi de ansatte har skolebarn, forteller Epland.

– Hva tenker du om smittefaren når ansatte kommer på jobb selv om de er litt syke?

«Ingen ansatte føler seg presset til å gå på jobb. Det har vi snakket mye om.»

SUKSESSFAKTORER

Sørg for tett oppfølging av ansatte så tidlig som mulig.

Ha tydelige forventninger til ansatte. Si hva som er lavt fravær, samtidig som du ivaretar omsorgsplikten som leder.

Et godt partssamarbeid mellom ledelsen, verneombud og tillitsvalgte kan få ned fravær. Verneombud og tillitsvalgte har god kunnskap om hvilke arbeidsmiljøfaktorer som kan ha betydning for sykefraværet. Arbeidsmiljøfaktorer kan være psykososiale eller organisatoriske forhold, støy eller ergonomi.

Bruk gjerne eksternt bistand, som bedriftshelsetjenesten. Den er ekspert på arbeidsmiljø og sykefravær.

Jobb med de riktige tingene. Kartlegg og finn ut hva som er utfordringene i din barnehage. Er det støy, konflikter, arbeidsmengde, rutiner, uavklarte roller eller andre faktorer? Satt på spissen: Du får ikke ned et sykefravær som kommer av en dårlig organisert garderobe, ved å servere vafler til fredagslunsjen.

Kilde: Hanne Bjerke, HMS-rådgiver og sykepleier i PBL Mentor Bedriftshelsetjeneste

– Ansatte kommer selvfølgelig ikke på jobb med smittsomme sykdommer som omgangssyke. Personnelgruppen har jobbet sammen i mange år, og lever i den samme smitten som barna tar med seg i barnehagen. Er vi litt pjuske eller har litt vondt i hodet, blir vi bedre av å komme på jobb, hvor dagene er fylt opp av glede, latter, fag, omsorg, engasjement og lek. Derfor blir vi i Trondalen barnehage år etter år, svarer Epland. Alle ansatte har etterfylt barnevaksineprogrammet, og vaksinen finansieres av barnehagen.

FÅR STØTTE I LIVSKRISER

Barnehagen har en lav turnover. Mange av de ansatte

har arbeidet sammen i 10 til 25 år, og har stilt opp for hverandre gjennom både livskriser, alvorlige sykdommer og familietragedier.

– Vi deler sorger og gleder, gir hverandre styrke og retter ryggen sammen. Som leder er jeg opptatt av å våge å ta beslutninger, tørre å ta initiativ, vise nær og tydelig omsorg, håndtere usikkerhet, skape utvikling og bygge tillit, forteller Epland, og utdyper:

– Vi har jobbet mye med selvledelse og indre drivkraft, og jeg opplever at det har en god effekt på alle ansatte. En glad og trygg medarbeider er en trygg og god voksen for barna, sier hun.

HMS-RÅDGIVER: Når barnehagen har null i fravær, betyr det at ansatte kommer på jobb med det som er friskt, restarbeidsevnen, i stedet for å bli hjemme med det som er sykt, forklarer Hanne Bjerke i PBL Mentor Bedriftshelsetjeneste. Foto: PBL

TRIVES PÅ JOBB: Da verneombud John-Arne Trøsberget hadde problemer med ryggen en periode, sørget daglig leder Kristin Epland (t.v.) for at han fikk bytte avdeling og var på skogstur med de eldste barna for å slippe å løfte. Hege Fiskerstrand prøver seg alltid på jobb selv om kroppen stritter imot en dag.

På spørsmålet om ansatte kan føle seg presset til å gå på jobb, svarer Epland:

– Ingen ansatte føler seg presset til å gå på jobb. Det har vi snakket mye om. Vårt sykefravær er helt spesielt. Vi ble Norges beste private barnehage i 2017, og det ønsker vi fortsatt å være. Jeg får ofte dette spørsmålet, og da tenker jeg at det er lov å være god på noe uten at janteloven skal tre i kraft. Jeg som leder skal ikke få dårlig samvittighet fordi vi er gode til å drive barnehage.

HØY ARBEIDSMORAL

John-Arne Trøsberget er verneombud og har jobbet i barnehagen i 27 år. Han har alltid gledet seg til å gå på jobb, og sier de er en personalgruppe med høy arbeidsmoral som trives på jobb.

– Vi kan bli syke, men vi vet at den beste hverdagen både for barn og voksne er når vi fast ansatte er der hver dag. Vi har en bra tilbakemeldingskultur, har stor frihet i hverdagen og vet hva som forventes av oss. Dette er en kultur som er bygd opp over tid, sier han.

Selv har han ikke vært mye syk, men har i perioder hatt problemer med ryggen. Da har han byttet avdeling for noen uker, vært på skogsturer med de eldste barna og unngått de tyngste løftene.

– Det er mulig å tilrettelegge i hverdagen uten å

bli sykmeldt. Når kroppen ikke har spilt på lag, er det viktig å tenke positivt og se på seg selv som en ressurs, påpeker Trøsberget. Han får støtte av kollega Hege Fiskerstrand, representant for de ansatte og stedfortreder for daglig leder.

TRYGG TILBAKEMELDING

– Hos oss stortrives alle på jobb. At tilbakemeldingskulturen er preget av trygghet og varme, er viktig for oss alle. Det er alltid rom for å ta opp ting, bli lyttet til og få være med og påvirke hverdagen. Det skaper engasjement og et eierforhold til arbeidsplassen, forteller Fiskerstrand og utdyper:

– Jeg er så heldig å ha god helse, og ønsker alltid å prøve meg på jobb selv om kroppen stritter imot en dag. Det har jeg til dags dato aldri angret på. Hun beskriver daglig leder som tydelig og varm og en veldig god rollemodell.

– Jeg gleder meg til å gå på jobb hver eneste dag, og

«Ansatte kommer på jobb med det som er friskt, restarbeidsevnen, i stedet for å bli hjemme med det som er sykt.»

GOD KULTUR: Tilbakemeldingskulturen i barnehagen er preget av trygghet og varme. De ansatte opplever at de kan ta opp ting og blir lyttet til.

stortrives med en engasjert leder og kollegaene mine, sier Fiskerstrand.

UVANLIG MED NULL FRAVÆR

Hanne Bjerke er HMS-rådgiver og sykepleier i PBL Mentor Bedriftshelsetjeneste, og forteller at det ikke er vanlig med null legemeldt fravær i en barnehage. Mange barnehager sliter med høyt fravær, og opplever at det er vanskelig å finne tiltak som fungerer godt. Hun påpeker at Trondalen barnehage har lyktes fordi de har tydelige forventninger til de ansatte og tett og god oppfølging.

– Mange ansatte tror at fravær én gang i måneden ikke er mye. Det er det, og daglig leder har vært tydelig på dette. Hun har også hatt avklaringer med ansatte som ikke lenger har den arbeidsevnen som kreves for å jobbe i barnehage, og har gjort det på en god måte, forteller Bjerke. Hun tror barnehagen har lyktes fordi korttidsfraværet følges opp tidlig, og fordi styreren tilrettelegger.

– Selv om barnehagen har null fravær, betyr ikke det at de er friske hele tiden. Det betyr at de ansatte kommer på jobb med det som er friskt, restarbeidsevnen, i stedet for å bli hjemme med det som er sykt, forklarer Bjerke og fortsetter:

– De tar ansvar for hverandre og vet hvor mye det betyr at alle de fast ansatte er på jobb, selv om man ikke fungerer hundre prosent.

magnhildf@hotmail.com

ANNONSE

Bestill annonser for 2025

Utgivelsesplan
annonsefrist/utgivelsesdato

- 1 **12. februar** / 14. mars
- 2 **23. april** / 23. mai
- 3 **27. august** / 26. september
- 4 **12. november** / 12. desember

Visste du at
annonser hos
oss sees av
63 000 lesere?

ANNONSEKONTAKT
Grethe Ånerud i HS Media
E-post: utdanning@hsmedia.no
Telefon: 92 83 68 30

[utdanningsnytt.no/
annonser](http://utdanningsnytt.no/annonser)

TRUDE BLE RAMMET AV OMSORGSTRETTTHET

Hun brukte opp all nærhet på jobb
og var helt tom da hun kom hjem.

TEKST: LINN SURLAND-HANSEN FOTO: MIKAEL TORVIK

BARNEHAGELÆRER: Trude Kjelvik opplevde at hun ikke hadde mer å gi når hun kom hjem, og ble sykmeldt på grunn av omsorgstretthet.

«Nærheten og omsorgen er brukt opp på jobb, man er ikke ferdig når man går ut porten.»

Barnehagelærere er yrkesgruppen med høyest andel av selvrapporterte egenmeldinger og sykemeldinger knyttet til emosjonelle belastninger, viser en undersøkelse fra Sintef.

17 prosent sier de har vært sykemeldt fra jobb på grunn av emosjonelle belastninger de siste 6 månedene, mens 23 prosent oppgir å ha hatt egenmeldinger på grunn av dette. Snittet for sykefravær i Norge er på 7 prosent.

Pedagogisk leder Trude Kjelvik (36) har møtt veggen to ganger på grunn av omsorgstretthet i sine 16 år i jobben.

TOK MED JOBBEN HJEM

Begge gangene har Trude vært sykemeldt noen uker før hun har kommet tilbake til jobb.

Ofta ligger hendelser fra barnehagen og kverner i hodet mens hun er hjemme.

– Nærheten og omsorgen er brukt opp på jobb. Jeg har ikke mer å gi når jeg kommer hjem, sier hun ærlig.

Da Kjelvik ble sykemeldt, bestemte hun seg for å søke hjelp hos *Kortvarig psykisk helsehjelp*, som er et gratis tilbud i kommunen. Der fikk hun hjelp til å lære seg å håndtere følelsene sine, og fikk verktøy til hvordan hun kan møte utfordringer på jobb.

LÆRTE Å PUSTE MED MAGEN

– Et råd var å puste med magen når ungene skriker. Prøve å snu fokuset ved å tenke *hvorfor skriker barnet*, fremfor *hvorfor plager det meg at barnet skriker*, forteller Trude, som jobber i Mobarn Øverland barnehage i Molde. Trude forteller at hun tidligere strakk strikken altfor langt. Hun hørte ikke på egen kropp fordi hun ikke ville skuffe dem rundt seg.

– Jeg møtte på jobb fordi jeg tenkte at uten meg ville alt gå galt. Avdelingen ville bli underbemannet, kollegene stresset og slitne og ting ville ikke bli gjennomført, forteller Trude. Denne katastrofetenkningen unngår hun nå.

– Nå har jeg tillit til at styreren ordner vikar, og at kollegene mine klarer å gjennomføre det de skal, uten meg. Jeg har blitt flinkere til å lytte til egen kropp før det sier stopp.

LEDER KAN HJELPE

Trude mener den beste måten å forebygge omsorgstretthet på er å få flere ansatte i barnehagen.

– Det går utover psyken å være underbemannet og hele tiden ligge bakpå, sier Trude.

Å få inn flere spesialpedagoger slik at det blir lettere å hjelpe de ungene som trenger ekstra støtte, vil også være en forebyggende faktor, mener Trude. Hun sier det hjelper mye å ha en leder som er opptatt av omsorgstretthet.

– Jeg føler jeg har en medspiller og blir sett og hørt. Det er ikke alt en leder kan løse, men du kan få gitt uttrykk for at noe er tungt og få

FORSKER:

Anne-Marthe Rustad Indregard ved OsloMet sier det er viktig å snakke med ansatte om de emosjonelle belastningene ved barnehagelæreryrket. Foto: Kjersti Sundbye

Omsorgstretthet

Omsorgstretthet (compassion fatigue) er en tilstand preget av emosjonell, fysisk og mental utmattelse som oppstår som følge av vedvarende omsorg for andre mennesker, ofte ved at man er utsatt for andre menneskers lidelser, smerter og traumer.

Den kan ha mange av de samme symptomene som utbrenthet og varierer fra person til person.

Tilstanden kan oppleves som:

fysisk og emosjonell utmattelse
en følelse av å være frakoblet og nummen
reduert yteevne og konsentrasjon
en følelse av utilstrekkelighet og håpløshet
reduert empati og en følelse av distanse til andre mennesker
irritabilitet
reduert jobbtillfredshet og motivasjon
søvnforstyrrelser
økt uro og frykt
hodepine, kvalme og svimmelhet

Kilde: Forsker Anne-Marthe Rustad Indregard ved OsloMet

BLE UTMATTET: Barnehagelærer Trude Kjelvik hørte ikke på sin egen kropp fordi hun ikke ville skuffe de rundt seg. Foto: Elisabet Bajna

forståelse, sier Trude. Det kan være å snakke om hva du kjenner på når det er tøft, eller hva som kan gjøres for å endre rutiner.

MINDRE OVERSKUDD HJEMME

Barnehagelærere er den yrkesgruppen som rapporterer om de høyeste emosjonelt belastende forholdene i sitt arbeid, viser en rapport fra Sintef (2023). 88 prosent er enig i at de har mindre overskudd til aktiviteter hjemme, og 74 prosent opplever at jobben fører til at de har brukt opp omsorgskapasiteten når de kommer hjem.

– Barnehagelærere rapporterer om følelsen av ikke å strekke til og om dårlig samvittighet, forteller seniorforsker Marte Pettersen Buvik, som står bak Sintef-rapporten. Hun sier dette kan komme av at barnehagelærerne umiddelbart opplever respons, og ser konsekvensene av å ikke gjøre det de føler de burde gjøre.

– Å føle at man må prioritere mellom barn og ikke ha tid til å tilfredsstille behov hos andre kan være emosjonelt tøft, sier Buvik.

SNACK OM OMSORGSTRETTHET

Sintef-forskeren sier at det å oppleve for høye emosjonelle krav over tid, som man ikke har håndtert, kan være en risikofaktor for helsen.

– Arbeidsgivere er pålagt å jobbe med og forebygge slike risikofaktorer, ifølge arbeidsmiljøloven. Det er ikke noe den enkelte har ansvar for alene, sier forskeren. Hun råder ledere til å ta del i ansattes hverdag og arbeidsmiljø for å fange opp omsorgstretthet, og å tilpasse hverdagen for de som trenger det.

– Vær mer tilgjengelig og proaktiv som leder, og sett omsorgstretthet på dagsordenen. Det må være et kontinu-

LÆRTE Å PUSTE: Et råd barnehagelærer Trude Kjelvik fikk da hun ble rammet av omsorgstretthet, var å forsøke å snu tankene fra hvorfor barnet skriker, til hvorfor det plager henne at barnet skriker. Foto: Anita Grønland

Slik forebygger du omsorgstretthet

Ta pauser. Fem minutter med en kaffekopp på trappa alene kan være nok for å komme seg.

Senk standarden for hva du legger i egenomsorg. Det trenger ikke være en spadag. En fem minutters pause i arbeidsdagen kan hjelpe.

Skriv ned hva som skjer i kroppen når du er sliten, og hva som trigger deg. Hva slags fysisk reaksjon får du? Hva føler du, og hva tror du kan skje? Slik anerkjenner du hendelsen.

Forsøk å finne nye tankemønstre. Bestemte måter å tenke på kan være med på å opprettholde og forsterke angst og depresjon.

Finn ut hvilke tankefeller du går i. Da trener du hjernen til å håndtere hendelsene på en annen måte. En tankefelle er å anse det som en total katastrofe om ikke alt går etter planen.

Ikke diskvalifiser deg selv. Om noen sier du har gjort en god jobb, så ikke tenk at «det kunne hvem som helst klart». Det fjerner gleden og kan gjøre at du føler deg utilstrekkelig og utilfreds.

Ikke hold deg selv ansvarlig for noe som ikke er din feil, for eksempel om du blir syk.

Vær mot deg selv som du er mot en venn. Hva ville du sagt til en venn eller kollega som kom til deg med samme problem? Du ville vært støttende og kommet med løsninger og positive tanker. Hvorfor ikke prøve å gjøre det samme mot deg selv?

Kilde: Barnehagelærer Trude Kjelvik

FORSKER: – Å føle at man må prioritere mellom barn og ikke ha tid til å tilfredsstille behov hos andre kan være emosjonelt tøft, sier Marthe Pettersen Buvik ved Sintef. Foto: Sintef

erlig arbeidsmiljøarbeid, og ikke bare den ene dagen i året på et personalmøte, sier hun.

FADDERPROGRAM FOR NYANSATTE

Forsker Anne-Marthe Rustad Indregard ved OsloMet har forsket på det emosjonelle arbeidet som utføres av arbeidstakere i relasjonelle yrker. Hun sier første steg er å anerkjenne og snakke åpent om at jobben tidvis er svært krevende, selv om det å jobbe i direkte kontakt med barn og deres foreldre er givende. Hun anbefaler en fadderordning eller en mentor for nyansatte.

– Hvis du setter i gang et fadderprogram og snakker om emosjonelle belastninger og spør de

Slik kan ledere forebygge omsorgstretthet

Start med å erkjenne at det å jobbe med mennesker gir en annen type belastning enn det å jobbe med produkter og maskiner.

Øk kunnskapsnivået om relasjonelle og emosjonelle krav og hvordan håndtere det. Gi opplæring til ledere, verneombud og tillitsvalgte.

Vær en støttende, proaktiv og tilgjengelig leder. Da kan du fange opp hvordan ansatte opplever arbeidet sitt, og justere organisering og arbeidsoppgaver.

Snakk om emosjonelle krav og belastninger på jobb.

Gi mulighet for ansatte til å møtes og støtte hverandre i løpet av arbeidsdagen.

Sørg for bedre balanse mellom jobb og fritid. Snakk om hvordan arbeidet påvirker fritiden, og om hvordan ansatte lettere kan logge av jobben.

Sørg for samsvar mellom krav og ressurser.

Kilde: Seniorrådsleder Marthe Pettersen Buvik ved Sintef

ansatte hva dere kan gjøre i arbeidshverdagen for å skape en god atmosfære, så vil de ansatte oppleve medbestemmelse, sier Ingdregard.

shlynnea@yahoo.no

ANNONSE

ANNESDUKKETEATER

i Frognerparken

Spiller forestillinger året rundt!

 Vi holder til i et rødt hus bak tennisbanene, rett ved siden av Frogner Ishall.

Vi spiller forestillinger for ulike aldersgrupper. Noen forestillinger er etterfulgt av et verksted, hvor alle får lage sin egen teaterdukke.

Barnehager kan bestille egne forestillinger på hverdager. Det er stort sett åpne forestillinger i helgene. Forestillingene spilles innendørs.

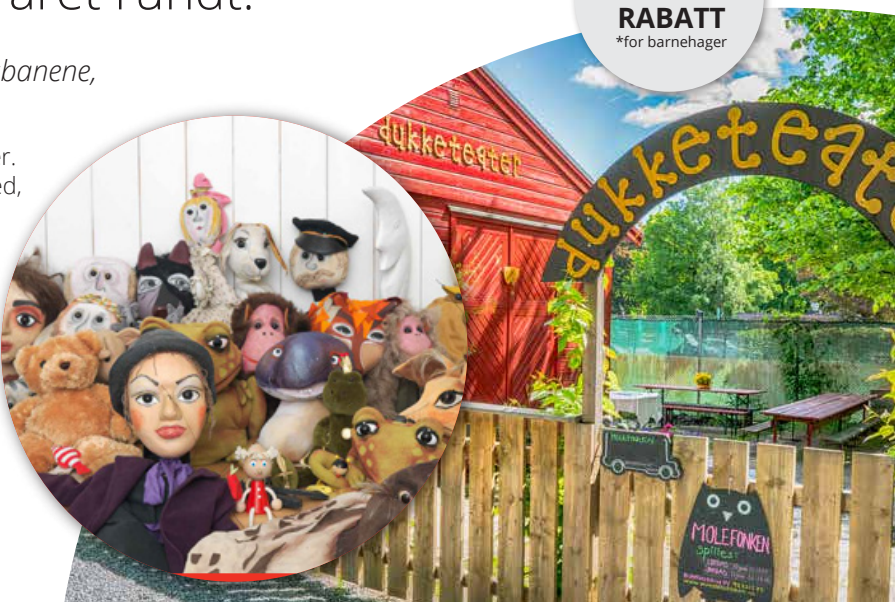
For bestilling av billetter og mer info:

tlf: 928 21 575

anne@annesdukketeater.no

www.annesdukketeater.no

INNTIL
20%
RABATT
*for barnehager

Mitt barnehageminne

LEKEN: Skuespiller Ida Elise Broch elsket å leke som barn og var opphengt i å «gi liv» til bamser, dukker og figurer. Her gjenskaper hun barnebildet med sin kjære hund Toni.

Ida Elise Broch (37)

Skuespiller

Fra: Oslo

Bor i: Oslo

Familie: Yngste søsken i en familie med fire barn.

Aktuell med: Sesong 2 av «Våre beste år» på NRK. Ida Elise hadde hovedrollen i sesong 1 og 2 av Netflix-serien *Hjem til jul*. Julen 2025 er hun også aktuell i sesong 3.

FØLTE SEG UTENFOR: Da skuespiller Ida Elise Broch gikk i barnehage i Roma, husker hun følelsen av å være annerledes og kjenne på utenforskap. – Jeg skammet meg for å ikke helt klare å henge med, sier Ida Elise.

– Jeg følte meg annerledes OG KJENTE PÅ SKAM

Som treåring begynte skuespiller Ida Elise Broch i barnehagen i Roma. Hun kunne ikke språket og følte seg utenfor. **Men én ting fikk henne til å blomstre.**

TEKST: KJERSTI SALVESEN FOTO: KHOA DANG DO OG PRIVAT

I 1990 flyttet familien Broch til Roma – og minstejenta og attpåklatten Ida Elise Broch (37) begynte i «kindergarden» ved St. Georges British International School of Rome.

VANSKELIG Å UTTRYKKE SEG

– Å være ny og ikke beherske språket gjorde det vanskelig å si ifra når jeg måtte på do, for eksempel, sier Ida Elise.

Hun minnes at en av de ansatte skiftet på henne foran alle de andre barna.

– Med ansiktet ned og rumpa opp lå jeg ved siden av køen av de andre barna som skulle vaske hendene. Det føltes traumatisk og har boret seg inn i hukommelsen, sier 37-åringen. Hun kan fornemme følelsen hun hadde av å være annerledes og kjenne på utenforskap.

– Jeg følte meg annerledes og kjente på skam for å ikke helt klare å henge med, sier Ida Elise.

SKULLE ØNSKE HUN VAR RELIGIØS

Ida Elise likte heller ikke sovestundene i barnehagen i Roma.

– Sovestundene var obligatoriske, men jeg var ofte ikke trøtt. Det ble grusomt kjedelig å måtte ligge der og stirre i taket ... Jeg husker at jeg var misunnelig på en gutt som fikk fritak fra sovestunden. Det var av religiøse grunner, ble jeg fortalt. Så lå jeg der, da – og var sur for at jeg ikke også var religiøs, sier Ida Elise med et smil.

VERDSATTE DET KREATIVE

– Har du noen gode barnehageminner?

– Ja, de beste barnehageminnene er timene med kunst og håndverk, tegning og musikk og historier mens vi fikk «milk and cookies», svarer Ida Elise. Da forteller hun at hun blomstret. Skuespilleren tror noe av det viktigste er å gi barn trygghet. Hun tror alle barn trenger å føle seg sett og ivaretatt, elsket og ønsket.

– Jeg husker følelsen av å alltid «ligge etter». Jeg opplevde angst og frustrasjon knyttet til at jeg ofte var litt mindre-verdig på et vis, sier Ida Elise åpent.

Det var ikke bare de jevnaldrende barna hun sammenlignet seg med, men også de som var eldre enn henne, og de voksne.

– Jeg strevde med å nå opp og føle at jeg var på nivå med dem, sier hun.

EN GOD FAMILIE

Enda viktigere enn hvordan det er i barnehagen, tror Ida Elise det er at barn opplever trygghet og ro hjemme.

– Et skikkelig fundament med gode foreldre og en familie som er varm, er viktig. For miljøet i barndommen som du tilbringer mest tid i, har mye å si, tenker jeg, sier skuespilleren, som vet hva hun snakker om.

Ida vokste opp med to halvbrødre som er 12 og 14 år eldre enn henne, og en halvsøster som er 8 år eldre. Den yngste halvbroren

hennes er skuespiller Nicolai Cleve Broch.

– Jeg var veldig ønsket, et kjærlighetsbarn. Jeg hadde en god familie, men det er klart det kunne være litt ensomt å være attpåklatt. Jeg var på mange måter det eneste barnet, og kjente på det at jeg ikke fikk lov til å være med på alt og måtte legge meg først, sier Ida Elise. Hun legger til at hennes småsøsken var kattene og hundene familien hadde.

LEKENT BARN

Leken var viktig i skuespillerens barndom.

– Jeg elsket å leke og var opphengt i å «gi liv» til bamser, dukker og figurer. Om jeg ikke hadde bamser eller figurer for hånden, kunne jeg bruke grissini, brødpinner, som jeg levendegjorde i leken, sier Ida Elise, som bodde i Roma fra hun var tre til hun var seks år gammel. Resten av barndommen bodde skuespilleren i Oslo.

godkommunikasjon@gmail.com

«Jeg elsket
å leke og var
opphengt i å 'gi
liv' til bamser,
dukker og
figurer.»

**Tøm et rom for andre
forstyrrelser og dekk golvet**
med tykt papir. Har dere tid,
kan også veggene dekkes slik
at barna kan sette sine spor på
flere flater. Velg papir som tåler
både våte og tørre farger. Fest
papiret med gaffatape eller
stiftepistol slik at det
tåler barnas vandring.

Form og farge med golvet som møteplass

Når formingsmateriellet får flytte
ned på golvet, åpnes en ny verden
av kunstnerisk frihet for barna.
Med blåfarger kan de sette
spor av vinter i rommet.

Trude Anette Brendeland

trubrende@hotmail.com

Barnehagelærer, forfatter og foredragsholder som står bak fantasifantasten.no. Hun jobber i Eventyrhuset lekeverksted i samarbeid med Fantoft gård Sammen-barnehage i Bergen.

Lag en lang rekke med ulikt formingsmaterieell midt på papiret.

Det kan være alt fra blyanter, fettfarger og kritt til vannmaling, pensler og lekeleire av et eller annet slag. Den kan dere kjøpe eller lage selv av potetmel, litt vann og rapsolje. Hvite og blå fjær, piperensere og perler er fint som tilbehør til leiren.

Et papirdekket rom kan være en utfordring for en dag, men blir enda bedre om det får stå som en møteplass over en ukes tid. La barna fortsette på det og utvikle kunstverket dag for dag. Både barn og personale kan fotografere underveis og se hvordan verket utvikler seg. Lag gjerne en billedkavalkade av bildene som dokumentasjon til slutt i prosjektet.

Personalet kan delta i prosjektet ved å legge merke til samtaler som oppstår. Hva er barna opptatt av, og hva trenger de for å ta prosjektet videre? Skal vi ta noe bort og tilføre noe annet? Det er lurt å rydde litt i rommet hver ettermiddag, for så å sette fram og gjøre klart til neste dag. Det er en del av opplevelsen som barna også kan delta i. Hver morgen har de friske farger og nye muligheter til å fange vinteren med form og farge.

Se video
av hvordan du kan
gjøre dette i praksis på
utdanningsnytt.no/
forste-steg

«Et barn som syntes det var vanskelig å være 50 cm over bakken, kan etter tre måneder klatre høyt».

STUPER KRÅKE: Pedagogisk leder Anita Stensrud gir de barna som trenger det, hjelp til å stupe kråke.

HJERNEVENNLIG MAT:

Pedagogisk medarbeider Linnea Åberg har utdanning innen folkehelse og lager ovnsbakt kylling med rotgrønnsaker som er bra for hjernen. Ingvild (f.v.), Selma, Tom Heine og Lykke hjelper til.

En **hjernevennlig** hverdag

I Bjørnsgård barnehage er de så opptatt av **hjernens betydning for barns utvikling** at det påvirker alt de gjør.

TEKST: **LINE FREDHEIM STORVIK** FOTO: **CHARLOTTE WIIG**

Hjernens betydning for barns utvikling er en rød tråd i alt barnehagen gjør. De har utviklet fem prinsipper som skal sørge for at alle barn får den samme hjernevennlige hverdagen, den såkalte Bjørnsgårds-metoden. Barna skal være med på hjernevennlige aktiviteter, sansestimulering og massasje. De ansatte skal sørge for at barna får hjernevennlig mat og nok søvn og hvile.

– Østre Toten er på topp i statistikker som viser frafall i skolen, og det er mye angst og depresjon blant ungdom. Arbeidet med å forebygge frafall må starte i barnehagen, og vi vil gjerne utgjøre en forskjell. Når vi har en forståelse av hvordan hjernen fungerer, er det lettere å forstå barnet, sier

HJERNEVENNLIG MAT:

Barnehagen forsøker å tilby barna ren mat, som ovnsbakt kylling med rotgrønnsaker.

daglig leder Nina Hermanrud i Bjørnsgård barnehage på Kapp i Østre Toten.

AMYGDALAKAPRING

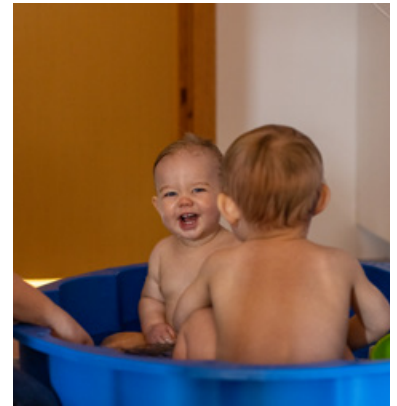
– Når et barn kaster seg ned og hyler og skriker og alt går i svart, og du har kunnskap om hjernens utvikling, vet du at barnet kaster seg ned fordi barnets hjerne går i kriseberedskap. Barnet klarer ikke å regulere følelsene sine fordi det ikke har lært det ennå. Vi kaller det en amygdalakapring. Det er lettere for ansatte å ha tålmodighet med barnet, fordi de vet hva som skjer. Da må vi hjelpe barnet med å komme ut av tilstanden, slik at det lærer seg, litt etter litt, å beherske følelsene, forteller Nina.

– Hjernene er ikke ferdig utviklet før man er 25 år. Da kan vi ikke forvente at en treåring som ikke har utviklet evnene til å håndtere følelser, kan håndtere sinnet sitt, sier hun.

MASSASJE OG SANSEBASSENG

På sanserommet tester ettåringene ut sansebasengene med spikermatte, fjær, sand

MASSASJE: – Barna blir roligere av massasje, forteller pedagogisk medarbeider Anita Bjørtomt, som gir Hermine massasje.

ROLIG BAD: Hermine og Oliver har stor glede av å leke med kopper og vann til lyden av gresshopper.

og isoporkuler sammen med pedagogisk leder Per Korsen.

– Barna lærer hva som er hardt, mykt, glatt og spisst og om ulike former, sier Per, mens han hjelper Jonas, som vil ha vekk fjærene på beina.

– Fjærene er et uvant materiale å føle på, kiler litt og setter seg fast. Fjærene ble ikke like populære som jeg hadde trodd, men isoporkulene slo an, smiler Per.

I et blått lite basseng sitter Hermine og Oliver og leker med kopper og vann til lyden av gresshopper og det blå lyset fra en lyslenke med stjerner i taket.

– Barna blir roligere av et bad og massasje. Massasje reduserer stresshormonet kortisol og utløser velværehormonet oksytocin. De får nærhet og et avbrekk, og kroppen slapper av. De har også stor glede av å leke med vann, sier barne- og ungdomsarbeider Anita Bjørtomt, som forsiktig heller vann over barna. Etterpå masserer hun barna én etter én på stuebordet. Ett- og toåringene får bad og massasje sammen to og to en gang i måneden. Når barna blir større, masserer de hverandre.

HUSKER OG HINDERLØYPE

De seks første årene er viktige for hjernens koblinger, og barnehagen ønsker å være med og påvirke at de riktige hjernekopplingene oppstår, ifølge daglig leder Nina. Derfor har de hjernevennlige aktiviteter, som hinderløyper ute og inne.

«Når vi har en forståelse av hvordan hjernen fungerer, er det lettere å forstå barnet.»

– Vi dytter barn på huska fordi de synes det er gøy. Samtidig stimuleres det vestibulære sansesystemet, balansen. Barnet lærer å holde seg oppreist og å være årvåken. Det vil igjen føre til at barnet klarer å konsentrere seg, sitte rolig og å høre på beskjeder, forklarer Nina. Barn i bevegelse utløser hormonet serotonin, som er viktig for blant annet søvn og oppmerksomhet. I hinderløypene lærer barna å automatisere bevegelser som å krype og stupe kråke, slik at de frigjør

FEM PRINSIPPER FOR EN HJERNEVENNLIG HVERDAG

1. Fysisk aktivitet: Lag hinderløype ute og inne. Der lærer barn å balansere og å automatisere bevegelser. Det utløser hormonet serotonin, som er viktig for kommunikasjon i hjernen.

2. Sansestimulering: Fyll opp store kasser med fjær, ris i fine farger, legoklosser, isoporkuler, sand eller andre sansestimulerende materialer som barna kan gå på eller kjenner på. Ytre og indre sanser må stimuleres for at barn på lang sikt skal kunne lære seg å lese og skrive.

3. Massasje: Gi barna massasje på hender, føtter og ryggen i et rom med dempet musikk og lys i ulike farger. Massasje utløser hormonet oksytocin, som får oss til å føle velvære og tilfredshet og reduserer stresshormonet kortisol.

4. Mat: Spis mat som er bra for hjernen, som mat med jern (makrell i tomat på boks) og gulrøtter. Bytt ut sukker og kanel på grøten med frukt og bær. Tilby minst mulig ultra-prosessert mat. Bak eget brød. La barna smake på ulike smaker som søtt (bær) og surt (sylteagurk) og snakk om smaken, ikke hva som smaker godt og vondt. Å spise næringstett mat er viktig fordi barn ikke spiser så mye som voksne, og vi vet at barn for eksempel trenger nesten like mye jern som voksne.

5. Hvilestund med beroligende lys og musikk: Søvn og hvile er viktig for hjernen. Det skjer 700 koblinger i hjernen i sekundet, så noen av dem må bort. Under søvn renses hjernen fordi det er mer vaskgjennomstrømming, og da kan hjernen brukes bedre når barnet igjen er våkent og fortsetter dagen med lek og læring.

Kilde: Daglig leder Nina Hermanrud i Bjørnsgård barnehage

**SERVERINGS-
BORD:** Tom Heine
forsyner seg av
maten selv på
barnehagens egen
kafé.

SMAKSTRE: Når barna har smakt på en
ny matvare, henger de ansatte opp et
bilde på smakstreet. Da kan de snakke om
hvilken mat som er grønn, rød og gul, og
hvordan den smaker.

PÅ KAFÉ: Tom Heine (tv.) og Christian
leker hermeleken mens de venter på å få
forsyne seg med den varme lunsjen.

hjernen til å lære andre ting. Alle barna skal
ha et minimum med hinderløyper i året.

ENDRET TANKEMÅTE

– Kunnskapen om hjernens utvikling har
endret vår tankemåte og praksis. Alt vi
gjør, kan knyttes til hjernens utvikling, og
nå vet vi hvorfor vi gjør det vi gjør, forteller
pedagogisk leder Ida Kaste. Ida forteller
om treåringen som ikke ville huske. I hin-
derløypa oppdaget hun at barnet hadde
problemer med balansen, og forsto at bar-
net var redd for å huske fordi det krever
balanse. Da måtte hun lære barnet å sitte
på huska og dytte forsiktig.

– Barnet gikk fra å tviholde på huska
fordi det var redd, til å si «dytt meg mer»,
forteller Ida. De har en egen progresjons-
plan som viser hva ansatte kan gjøre for
å stimulere barnas hjerne ut fra alder og
behov.

KUNNSKAP ER VIKTIG: – Har
ansatte kunnskap om hjernen,
blir de bevisste på det de gjør,
og jobben blir mer interessant,
mener daglig leder Nina
Hermanrud i Bjørnsgård
barnehage.

– Ett barn må ha mange repetisjoner
for å klare å stupe kråke, mens et annet
ikke trenger det, sier Ida. Søvn er et annet
område de har endret praksis på.

Barnehagen har hvilestund i 30–45
minutter med beroligende lys og musikk
daglig.

– I hvilestunden kan hjernen kvitte seg
med unyttige koblinger, som er viktig for å
nyttiggjøre seg alt du har opplevd. Puls-
senkes, vi kvitter oss med stresshormo-
net kortisol, og det har god innvirkning
på immunforsvaret, forteller Per. De som
sovner, får sove, og det har også foreldrene
akseptert.

HERJING OG RISIKOLEK

Per forteller at de sørger for å ha åpne
plasser inne, der de minste kan skli på
sklie, klatre, løpe, utforske og søke
spenning ut fra alder og nivå.

HINDERLØYPE: Cedrik Sebastian løper mellom kjepler og oppi ringer.

– Jeg synes det er moro å herje med barna. Når jeg løfter og snurrer dem rundt og rundt, stimuleres den vestibulære sensen og de får kjenne på fryktfølelsen. Det er gøy når barn som i starten syntest det var skummelt å bli løftet opp, vil bli snudd opp ned, sier Per. Han sier det er kort vei fra teori til praksis.

– Et barn som syntest det var vanskelig å være 50 cm over bakken, kan etter tre måneder klatre høyt. Det er en seier, forteller Per. Han påpeker at det at barn leker risikolek og får kjenne på ubehag i trygge omgivelser, kan ha en positiv innvirkning på den mentale helsen seinere i livet.

HJERNEVENNLIG MAT

Barnehagen ligger idyllisk til i matfatet på Toten med store jorder og gårder med høner, kuer og griser i nærområdet. I barnehagens egen kafé, Bjørnsgård kafé,

STIMULERER SANSENE:

Millie synes det er spennende å sitte i sansekassen og kjenne på sanden med hendene og føttene.

sitter treåringene to og to rundt små dekte bord med tente lys, servietter og bestikk og er klare for varm lunsj. De venter på tur for å forsyne seg av ovnsbakt kylling, rotgrønnsaker, mais, rømme, tomater og agurk. Barnehagen er opptatt av å servere mat som er bra for hjernen.

– Maten skal være god for øyet, så barna kan sanse og ha gode opplevelser rundt matbordet, der de også lærer å ha en samtale to og to, forteller daglig leder Nina. De ansatte spiser sammen med barna, for å være gode rollemodeller.

– Vi forsøker å gi barna sunne matvaner, men er opptatt av at barna ikke skal få et anstrengt forhold til mat. Vi snakker om fargen på maten og hva som smaker søtt eller surt, og ikke om hva som smaker vondt eller godt, forteller Nina. Hun forteller at de har byttet ut kanel og sukker på grøten med bær og frukt. De forsøker å ha minst mulig ultraprosessert mat og har byttet ut makrell i tomat på tube med boks, fordi den inneholder mer fisk og mindre sukker. De lager matvarer med pålegg i stedet for dessertvarer med syltetøy.

Målet er å lære dem hvor maten kommer fra. Barna er også med på butikken og handler mat.

HÅNDPLUKKET ANSATTE

– Har ansatte kunnskap om hjernen, vet de hvorfor de gjør som de gjør. De blir bevisst på det de gjør, og jobben blir mer interessant, mener daglig leder. Hun har selv håndplukket de ansatte helt siden hun startet den private barnehagen for

HVILESTUND: Barna har hvilestund hver dag. Da ligger de på madrasser og puter og hører på lydbok eller rolig musikk. Pedagogisk leder Ida Kaste stryker på de som ønsker det.

SANSEBASSENG: Fjær var et uvant materiale å kjenne på og leke med for Jonas.

BJØRNSGÅRDS METODE: Pedagogisk leder Per Korsen, daglig leder Nina Hermanrud og pedagogisk leder Ida Kaste i Bjørnsgård barnehage har utviklet en egen metode for å gi barna en hverdag som er bra for hjernen.

23 år siden. Hun forventer ikke at ansatte skal ha kunnskap om hjernens betydning når de starter, men at de er villige til å til egne seg kunnskapen. Noen vil si hun bruker utradisjonelle metoder for å gi ansatte faglig påfyll. Som å invitere Sven-Eirik Utsi, en kjent torpedo, til å holde foredrag om sin tøffe oppvekst. Nå jobber han med å forebygge kriminalitet blant unge.

– Å høre hans historie om å være en del av Tveita-gjengen, om det å sitte i fengsel for pengetransportran og om hvordan det var å vokse opp i utrygge familieforhold – det å få historier som setter spor, kan hjelpe oss å fange opp det som skjer i samfunnet, mener Nina.

GI BARN GOD SELVFØLELSE

Barnehagens overordnede mål er å hjelpe hvert enkelt barn til å få en god selvfølelse.

– Barn kan ha god selvtilit og synes de

«Kunnskapen om hjernens utvikling har endret vår tankemåte og praksis.»

er gode til å tegne eller sykle, men det er ikke sikkert de ser på seg selv som en bra person for det, sier Nina. Hun er opptatt av at barna skal lære å belønne seg selv.

– Når barnet tenker at det er fornøyd med seg selv, får det en god følelse og produserer lykkehormonet oksytocin. Barn blir mer selvgående når de er trygge i seg selv, sier Nina. De jobber også med å lære barn å tåle avslag, som ikke å få være med i leken.

– Vi står i følelsen med barna og trygger barna på at de er bra, selv om de ikke får være med i leken, sier Hermanrud. De har fått høre at barn som kommer fra barnehagen, er rolige, sosiale og selvstendige.

– Det handler om at alle her vil hverandre vel. Det kan virke banalt og enkelt, men det er ofte de enkle ting som er de viktigste, sier Nina.

line@utdanningsnytt.no

FASTE Plasser: Elise og barna i Blomsterøya barnehage har hver sin skuff med navn i sovekommoden.

«De ansatte og foreldrenes angst for at noe skulle skje med barna mens de sov, var hovedargumentet for å gå over til sovekuber.»

Her sover barna i en kommode

I Blomsterøya barnehage sover barna i sovekuber. **Der sover de trygt**, og de ansatte spares for tunge løft.

TEKST: MERETE SILLESEN FOTO: MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

Barn sover i et møbel som minner mest om en bikube eller et kapselhotell, a la de som er kjent fra Japan.

– De ansatte og foreldrenes angst for at noe skulle skje med barna mens de sov, var hovedargumentet for å gå over til sovekuber, sier styrer Hege Hoås Lier i Blomsterøya barnehage på Kråkerøy utenfor Fredrikstad. Bakteppet er den tragiske ulykken i en barnehage i Bergen, der et barn døde i forbindelse med soving i vogn.

FØLGER MED I TIDEN

– Vi liker å være litt innovative, og takket ja til muligheten til å være prøvebarnehage for sovemøbelet Syvsoveren, sier styreren. Hun tok det først opp med foreldrene, som var positive.

Pedagogisk leder på småbarnsavdelingen, Veronica Remmen, forteller at også de foreldrene som i utgangspunktet var litt skeptiske til soving i barnehagen, tente på ideen. Barnehagen er foreldreid og har vokst til en barnehage med tre avdelinger, 50 barn og 15 ansatte. Blomsterøya barnehage har tidligere brukt firmaet Norplay som leverandør av blant annet utstyr på utelekeplassen. Det er dette firmaet som leverer Syvsoveren.

EN NY HVERDAG

Barnehagen fikk sin første modul, som består av sju skuffer, i 2020. Før det sov barna i vogner, først ute, senere inne på et rom som ble bygd i enden av småbarnsavdelingen.

Syvsoveren

er et helnorsk produkt utviklet gjennom et samarbeidsprosjekt mellom Norplay AS og Plast & Tre design AS

er et modulbasert system med sovealkover tilpasset småbarn opereres enkelt ved at sengen trekkes ut og skyves inn ved hjelp av teleskopskinner

har materialer som er tilrettelagt for sikker og enkel rengjøring

Kilde: Norplay.no

«Vi opplevde at barna heller ville sove i sovekube enn i vogn.»

HARMONI: Barnehageassistent Maria Åshage har alltid tid til kos og nærhet med Theodor og de andre barna før de sovner.

PEDAGOGISK LEDER: Veronica Remmen forteller at det blir mindre slitasje på ryggen når de kan legge barna i sovekubene i stedet for å legge barna ned i vognen og ta dem opp igjen.

– Det å legge barn ned i vogner og å løfte dem opp igjen sliter på ryggen. Dessuten var det uoversiktlig for sovevakten å sjekke om alle barna hadde det bra, når de lå langt nede i vognene med kalesjen oppe, sier pedagogisk leder Veronica. Hun forteller at de har fått en ny hverdag med de nye soveplassene.

– I Syvsoveren ligger alle barna med hodet ut, og sovevakten har full kontroll på alle samtidig, sier Veronica. Tidligere hadde de vognene i et eget soverom, men der var det ikke plass til alle.

Sovevakten har appen Kidplan på telefonen, slik at alle blir vekket når de skal. Sovetiden blir registrert på appen, som foreldrene også bruker.

STARTER Å SOVE I VOGN

Barnehagen har 15 plasser på småbarnsavdelingen, og de aller fleste sover til samme tid.

Tilvenningen til de nye soveplassene skjer gradvis.

– Vi opplevde at barna heller ville sove i so-

TILVENNING: Else og Aurora får prøve ut sovekubene i god tid før de skal sove der selv.

FINNER ROEN: Priyanka var glad for å komme på plass i sengen sin. Flere barn sover lenger i sovekube enn i vogn.

vekubene enn i vogn, sier Veronica. De anbefaler likevel at foreldrene tar med vogn den første tiden barna begynner i barnehagen.

Tilvenningen gjøres blant annet ved at et barn sitter på armen til en ansatt, mens de ser på barna som sover i skuffene sine. Når de har gjort dette flere ganger, vekkes ofte nysgjerrigheten, og barnet har lyst til å prøve selv.

– Det er alltid tid til litt kos før skuffen skyves inn, forteller Veronica. Barna ligger i seler på tykke stellematter og har sin egen skinnfelle, sovepose eller dyne. Barna har med seg smokker og kosedyr i skuffen sin.

SIKKERHET FØRST

– Vi legger de letteste barna øverst, da jobber vi i vanlig arbeidshøyde. Når barna mestrer det, kan de også klatre opp i øverste skuff selv, ved å bruke stigen som følger med. Når barna legges i de nederste skuffene, kan vi sitte på huk. Dermed unngår vi å belaste ryggen feil, forteller Veronica.

UTEPLASSEN: Blomsterøya barnehage ble spurt om de ville prøve ut sovekommodene av firmaet de tidligere har kjøpt lekeapparater fra.

– Vi opplever at barna finner roen kjapt, og de fleste sovner fort, sier hun.

Barna har mulighet til å se sovevakten, hvis de trenger kontakt. For sikkerhets skyld bruker barnehagen også babycall. De voksne opplever at barna føler et samhold ved å sove ved siden av hverandre, men likevel hver for seg. Sovekommoden er plassbesparende, når 14 barn kan sove samtidig. Åpningene i skuffen gir god gjennomlufting, og det er kjølig, men ikke kaldt der.

– Selv forkjølede barn sover bedre i Syvsoveren enn i vogn, har vi inntrykk av. Dessuten er det enkelt å opprettholde god hygiene, noe som også minsker faren for smitte, sier styreren.

– Det hender selvsagt at noen drømmer og setter i et skrik som vekker de andre. Sovevakten kan raskt trygge barnet, legger Veronica til.

NEGATIVE REAKSJONER

– Etter at et barn døde mens det sov i vogn i en barnehage, utviklet jeg og min kollega, grafisk designer Dan Winsvold, Syvsoveren. Det er et trygt alternativ for barn som skal sove i barnehagen, forteller Brede Karlsen i Norplay, som står bak de spesielle sovekubene. De lager også lekeplassutstyr og møbler til barnehager.

– Syvsoveren ble laget ut fra et behov jeg har sett gjennom mange år. Vogner plasseres overalt i barnehagene. Det er fullt kaos for å få dem inn og ut, og opp og ned med barna, sier Karlsen.

«Huff noe så tragisk» og «virker som kjø-

KLATRE SELV: Fagarbeider Kim Norstoga passer på Else når hun bruker stigen for å klatre opp i øverste skuff. Sovekommodens utforming sparer pedagogisk leder Veronica Remmen og barnehageassistent Maria Ashage (bak) for tunge løft.

lerom på likhus», er blant reaksjonene de har fått.

– Vi har hørt dette med kjølerom, og det er en av grunnene til at vi har valgt flotte farger på Syvsoveren, sier Karlsen.

SØVN ER VIKTIG

– Jeg har ikke selv sett sovekommoden Syvsoveren, men tenker at det er fint at de i barnehagen tilrettelegger for god søvn, som vi vet er svært viktig for både lek, læring, helse og trivsel, sier Mari Hysing. Hun er professor i samfunnspsykologi på Universitetet i Bergen og forsker på søvn hos barn og unge. Hysing er opptatt av gode systemer, trygge rutiner og forutsigbarhet for barna.

– Så langt jeg kan vurdere det, kan en godt tilrettelagt soveplass i et slikt møbel være tryggere og bedre enn andre mer tilfeldige alternativer, sier Mari Hysing.

ramesil@gmail.com

STYRER: – De ansatte og foreldrenes angst for at noe skulle skje med barna mens de sov, var hovedargumentet for å gå over til sovekuber, sier styrer Hege Hoås Lier i Blomsterøya barnehage.

Lek med ord er et gullkantet kinderegg

Utforskende samtaler med barn om ord kan være som et kinderegg – du får oppfylt tre ønsker på én gang.

ILLUSTRASJON: MADELEINE ANDERSEN

Ikke bare får du oppfylt rammeplanens mandat om å utforske språk. Barn kan få økt ordforråd, og samtaler om ord med barn kan også være veldig morsomme. I rammeplanen står det at barnehagen skal stimulere til språklig nysgjerrighet og utvikling og invitere barn til utforskning av språk (Falck-Pedersen & Kongstein, 2017, s. 30). Språket er noe av det lettest tilgjengelige å være nysgjerrig på, fordi det alltid er med oss. Eldre barn kan bli nysgjerrige på selve språket, som ordene det består av. For å kunne støtte barns utforskning av språket kan det være en fordel å være nysgjerrig på eget språk også, som ord. Hva er et ord? Hvilke ord kan jeg? Hvilke ord bruker jeg? Hvilke andre ord kunne jeg også ha brukt? Nysgjerrighet og utforskning av ord er ikke bare artig, men det kan også være en vei til å øke barns ordforråd.

ORD ER VIKTIG FOR LÆRING

For både barn og voksne er det nyttig å kunne mange ord (bredt ordforråd). I tillegg må vi forstå hva ordene betyr, og hvilke assosiasjoner de gir (begrepsdybde). Barn som kan mange ord i barnehagealder, kan relativt sett mange ord i ungdomsskolealder, mens barn som kan færre ord som små, også kan relativt få ord som ungdom (Aukrust, 2005). Ordforrådet til femåringer varierer mye, og noen kan kjennet til opptil 10 000 ord (Språkrådet, 2016). Ordforrådsforskjeller kan være synlige allerede ved 1,5 års alder (Bergland, 2014). Mengden ord et barn hører, har betydning. Barn som hører mange ord, lærer naturlig nok flere ord enn barn som ikke hører like mange ord. Barn må få høre mange gjentakelser av hvert enkelt ord, men de må også få høre

mange forskjellige ord. Barn som kan mange ord, lærer raskere nye ord enn barn som kan færre ord. Det er fordi barn som kan mange ord, lettere forstår det som blir sagt og lest – det er rett og slett mer i konteksten å henge forståelsen på (Bergland, 2014). Ansattes bruk av ord i barnehagen har dermed stor betydning for barns ordlæring.

UTFORSKE ORD

Ordforrådet til en voksen kan være 30 000–40 000 ord (Språkrådet, 2016), men i løpet av en vanlig dag der det ikke skjer så mye, anvender vi kanskje bare 200 ulike ord! (Ulland, Selås & Jensen, 2020, s. 16). Vi har altså ganske mye å gå på. Det å utforske relevante ord og aktivere ordforrådet sitt i forkant av ulike aktiviteter i barnehagen er nødvendig for å kunne være et språklig forbilde i samtaler med barn (Falck-Pedersen, T. & Kongstein, C., 2017, s. 19). Hvis man skal på tur i skogen, kan det være lurt å tenke over hva man kan møte, og hva disse tingene heter. Da blir det også enklere for barna å fortelle hjemme hva de har gjort den dagen (Olsen, 2018).

NYORD

Vi har mange slags ord i norsk. Det vi kanskje umiddelbart tenker på som ord, er substantiv, verb og adjektiv. I disse ordklassene kommer det stadig nye ord til når vi blant annet får nye ting og fenomener som trenger navn (for eksempel *chatbot*), og ord forsvinner sammen med tingene de navngir (for eksempel *kassettspiller*). Innholdet i ord kan også endres over tid (for eksempel verbet *bemerke*, som jeg merker meg av og til benyttes i stedet for «merke seg»).

PÅ ORD-OPPDAGELSE: Barn kan oppdage nye ord sammen med andre barn, som når Andreas får høre ordet backflip for første gang mens han og Sander leker med Lego, og de endre opp med ordet *flipotaurus*.

” Nysgjerrighet og utforskning av ord er ikke bare artig, men det kan også være en vei til å øke barns ordforråd.

” Ansattes bruk av ord i barnehagen har stor betydning for barns ordlæring.

Mange av nyordene er importerte fra andre språk, og særlig engelsk. Å importere ord fra andre språk har skjedd til alle tider når språk (altså mennesker) har kommet i kontakt med hverandre. Å snakke om gamle og nye ord, hvor ord kommer fra og likhet mellom ord i ulike språk (*hus-house*), kan man gjøre når anledningen byr seg.

En annen kilde til nyord er å lage nye ord av ord som allerede fins. I norsk fins det mange slike sammensetninger, og vi kan alltid lage helt nye på egen hånd. Å snakke om slike mønstre og hjelpe barn til å bli oppmerksomme på dem kan også bidra til økt ordforståelse og ordforråd. Ta de to ordene *flypassasjer* og *passasjerfly* (Uri, 2014). Ett av dem er et fly, et annet et menneske. Hvilket er hva? Det er det siste ordet eller leddet som i norsk bærer grunnbetydningen. I andre språk kan det være motsatt. Hvilke andre sammensatte ord kan vi? Hvilke kan vi lage? Sammen med barn kan man utforske betydninger av sammensatte ord og mønstrene i dem.

Barn kan gjøre slike oppdagelser sammen med andre barn også. I det følgende eksemplet får Andreas høre ordet *backflip* for første gang mens han og Sander leker med Lego (Munch, 2018). I prosessen med å forstå ordet ser vi at han analyserer frem *flip* både som et eget ord og som bærer av grunnbetydningen i *backflip*. Andreas tar dette ordet og setter det sammen med leddet (*o*)*taurus*, og lager ordet *flipotaurus*. Han viser også at han vet at han kan erstatte førsteleddet *back* med både *bat* og *bottle*.

Sander: Og haien tok backflip.

Andreas: Backflip?

Sander: Backflip.

Andreas: Batman.

Sander: Nei, backflip.

Andreas: Flip?

Sander: Ja, backflip heter det.

TIPS TIL BØKER

Her er noen bøker du kan lese for å få tips og inspirasjon til å leke med og utforske ord:

Husby, O. (2008). *Ordleiksboka*. Skald forlag.

Uri, H. (2006). *Perler for svin*. Mangschou.

Uri, H. (2022). *Rare ord*. Cappelen Damm.

Uri, H. (2023). *Hvor kommer ordene fra? Etymologi for store og små*. Cappelen Damm.

Andreas: Hvorfor heter det ikke flipotaurus da?

Sander: Nei, (ler). Flipotaurus. Det er jo backflip.

Andreas: Batflip. Flip?

Sander: Batflip?

Andreas: Nei, bottleflip.

Sander: Bøtteflip.

Når barnet har skjønnet hvordan man kan lage et nytt ord av allerede eksisterende ord, og hvordan et ord kan inngå i ulike ordsammensetninger, har barnet også fått et verktøy til å utvide ordforrådet sitt. Da kan man lage ordet flipotaurus av *flip* og (*o*)*taurus* og mange andre ord.

SPENNENDE SAMTALER

Nye ord kan også dannes ved såkalt avledning. Da setter man sammen et ord og et avledningsmorfem som *-eri*, *-het*, *-else*, *-ist* og mange flere. Noen få kan også plasseres først, som *u-*. Eksempler er *fiskeri*, *kjærlighet* og *beskrivelse*. Kjennskap til disse morfemene og deres betydning bidrar til å øke ordforrådet mye: Ett lite morfem kan gi opphav til titalls nye ord! Hva er *en trompetist*, *en pianist*, *en gitarist* og *en syklist*? Hvilke andre ord med morfemet *-ist* kan man lage? Kanskje *en lekeist*, *en fotballist*, *en gåist*? En studie viste at barna måtte få kjennskap til ganske mange slike ord før mønsteret ble lært (Vartun, 2020). Også med morfemet

u- kan man ha mange spennende samtaler. Vi har *dyr* og *udyr*, *gress* og *ugress*, hva med *mat* og *umat*? Eller *hyggelig* og *uhyggelig*, *søt* og *usøt*, *uhyre* og *hyre*?

GULLKANTET KINDEREgg

Ord kan også sorteres etter egne meninger og følelser, og det kan man også snakke med barn om.

Hvilke ord er fine?

Hvilke ord er rare?

Hvilke ord er lange?

Hvilke ord er korte?

Hvilke ord er vanskelige?

Hvilke ord er lette?

Hva er favorittordet ditt?

Hva er det som gjør at vi kan oppleve noen ord som fine eller rare? Kanskje har det noe med betydningen til ordet å gjøre, kanskje har det noe med assosiasjonene de gir? Kan det ha noe med klangen og stemningen å gjøre?

Utforskende samtaler med barn om ord kan være et gullkantet kinderegg. Personalet får oppfylt rammeplanens mandat om å utforske språk, samtidig som dette kan gi gevinster i form av økt ordforråd hos barn. Sist, men ikke

minst kan slike samtaler også være kilde til mye moro med ord for både store og små.

Litteratur

Aukrust, V. G. (2005). *Tidlig språkstimulering og livslang læring: en kunnskapsoversikt*. Utdannings- og forskningsdepartementet. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/ufd/rap/2005/0032/ddd/pdfv/267903-aukrust_sprakstimulering.pdf

Bergland, C. (2014, 16.02). *Tackling the «Vocabulary Gap» Between Rich and Poor Children*. Psychology Today. <https://www.psychologytoday.com/intl/blog/the-athletes-way/201402/tackling-the-vocabulary-gap-between-rich-and-poor-children>

Falck-Pedersen, T. & Kongstein, C. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*. Pedlex.

Munch, C. Ø. (2018). «Gresskarmannen har en død koffert, ikke sant?» Om språket i to gutters lek med LEGO. I Alfheim, I., Fodstad, C. D., Munch, C.Ø. Semundseth, M. (Red.), *Språklæring det siste året i barnehagen*. Universitetsforlaget.

Olsen, T. (2018). *Språkstimulering gjennom samtale. En studie av språklig samhandling, ordforråd og teksttyper i samtaler mellom ansatte og flerspråklige barn*. ph.d.-avhandling, UiA. Språkrådet. (2016, 16.02). Antall ord i norsk. <https://www.sprakradet.no/svardatabase/spor-smal-og-svar/antall-ord-i-norsk/>

URI, H. (2014). *Språkmagi*. Kagge.

Ulland, G., Selås, M. & Jensen, R. (2020). Innledning. I Ulland, G. & Jensen, R. (Red.), *Ord og begreper i klasserommet*. Fagbokforlaget.

Vartun, M. (2020). *Slik kan barnehagen og skolen gi alle barn et rikt ordforråd*. Forskning.no <https://forskning.no/barn-og-ungdom-partner-pedagogikk/slik-kan-barnehagen-og-skolen-gi-alle-barn-et-rikt-ordforrad/1690154>

ANNONSE

UNIVERSITETET
I OSLO

SØKNADSFRIST 1. APRIL

JUSS FOR LEDERE

Er du rektor eller styrer eller har du en mellomlederfunksjon i skole eller barnehage? Styrk din juridiske kompetanse.

Søk studieplass i EVU-web

- Deltidsstudie over to semestre uten studieavgift
- 15 studiepoeng
- Oppstart høsten 2025

Linda Janninger

høyskolelektor ved Institutt for real-, natur- og samfunnsfag ved DMMH
linda.janninger@dmmh.no

Ingvild Åmot

professor i pedagogikk ved DMMH
ingvild.amos@dmmh.no

Paal Eckhoff Salvesen

høyskolelektor ved seksjon for samfunnsfag ved Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH)
pes@dmmh.no

Statlig reformprosess møter liten motstand i barnehager

Kompetansen til barnehageansatte kartlegges, fordi barn med spesialpedagogisk behov nå skal få bedre hjelp fra ansatte i barnehagen. **Proessen har møtt liten motstand.**

Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis er en stor og omfattende statlig reform som rulles ut i barnehager over hele landet for tiden. I forbindelse med reformen er det satt i gang ulike regionale kartlegginger for å få overblikk over kompetansenivå og behov i de ulike sektorene. Møter kartleggingsprosessen kritikk? Er lederne skeptiske? Nei, tvert om. Tilliten til statlig styrte prosesser er god, samtidig som det er lite refleksjon over omfang, innhold og mål. Når både kartleggingen og informasjonen knyttet til prosessen er uklar, hvorfor er lederne likevel ukritiske?

LITE DISKUSJON

Vi har gjennomført et forskningsprosjekt (Janninger, Salvesen & Åmot, 2024) der vi har sett på hvordan de første fasene av reformen oppfattes og mottas blant ledere i barnehager. Vi intervjuet sju styreere i et utvalg barnehager i to regioner i Norge som ledd i et større prosjekt med mål om å forske på kompetansekartlegging i forkant av utrulling av Kompetanseløftet. Lederne i barnehagene får en viktig nøkkelrolle i prosessen, både i utrulling og i gjennomføringen av det tverrfaglige og tverretatlige samarbeidet som rettes mot det enkelte barnet og dets familie. Funnene viser at den tidlige fasen verken møter mye skepsis eller skaper store diskusjoner. Men er ikke det bra, kan en spørre seg? På den ene siden ser vi en stor grad av tillit til slike prosesser, noe som er positivt når større prosjekt og tiltak rulles ut i offentlig sektor. På den andre siden kan det si noe om manglende profesjonsautonomi og mangelfull refleksjon over rollen ledere i offentlig sektor skal ha i møte med nye tiltak. I vår artikkel drøfter vi denne ambivalensen og

trekker fram det vi tror kan være årsaker til at en reform som dette rulles ut uten særlig motstand.

KOMPETANSELØFTET OG KARTLEGGING

Men først bør vi gå litt tilbake til det som er bakgrunnen for forskningsprosjektet.

Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis kom som en konsekvens av at det de siste årene er blitt pekt på svakheter i systemet rundt barn med behov for spesialpedagogisk hjelp i barnehage og skole i Norge. PPT har hatt en nøkkelrolle og tilrådd hjelp, og på ulike måter har kommuner organisert tilbudet om spesialpedagogisk hjelp i barnehager. I tillegg viser det seg at barn i barnehage ofte opplever å møte ansatte uten relevant kompetanse. Kompetanseløftet skal bidra til en mer inkluderende praksis og at spesialpedagogisk hjelp skal komme tettere på barna som har behov for det. Gjennom arbeidet med Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis skal ansatte i barnehager og PPT samarbeide tett for å heve den spesialpedagogiske kompetansen i barnehagen. Representanter fra universitets- og høyskolesektoren (UH-sektoren) og Statped skal også delta, gjennom ulike tiltak for eksempel innenfor samarbeidet i Regional ordning for kompetanseutvikling i barnehage. Dette innebærer blant annet på sikt at Statped reduseres i omfang og får et mer spisset mandat. Dette vil gjøre det tydeligere for kommuner og fylkeskommuner hva de kan få støtte til fra Statped, og hva de må bygge opp kompetanse på selv (Meld. St. 6, 2019–2020).

HVA ER DET VI HAR SETT PÅ?

Ansatte i barnehagene skal gjennomgå et kompetanseløft ba-

MER KUNNSKAP: Et nytt kompetanseløft i barnehagen skal bidra til at barn som trenger spesialpedagogisk hjelp, skal få enda tettere og bedre oppfølging enn før. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

” Lederne i barnehagene tar imot kartleggingen uten å stille særlig kritiske spørsmål.

sert på en kompetansekartlegging. Kompetanse og kunnskap gis dermed en helt sentral rolle i denne reformen. Arbeidet skal gjøre de ulike aktørene bedre i stand til å bygge «laget rundt barnet». I den første fasen gjennomføres noe som flere av styrerne omtaler som «inkluderingsanalysen», som Statped omtaler som et «refleksjonsverktøy». Det er en kartlegging av holdninger og forståelser knyttet til inkludering. I vår forskning har vi intervjuet et utvalg styrere som har vært med på denne kartleggingen. Vi ønsket å se på hvordan styrerne oppfattet selve prosessen med kartleggingen og hva som var deres refleksjoner og forståelser av Kompetanseløftet.

STYRERNE I ET SKJÆRINGSPUNKT

Lederne i barnehagene sitter i et skjæringspunkt mellom ytre krav og barnehagenes indre liv. Styrerne er på sett og vis «portvoktere» i den forstand at de skal være både buffere, oversettere og formidlere av de ytre kravene som stilles av storsamfunnet og myndigheter, og i en slik rolle kunne styre

hvordan kravene skal omsettes i den daglige driften. I dette ligger det også at de skal kunne ta selvstendige valg innenfor mandatet og autonomien de forvalter. Kompetanseløftet baserer seg på et tett samarbeid som avhenger av tillit. Tilliten er samarbeidets smøremiddel (Grimen, 2010). Våre informanter vet lite om hva som kommer, og hvordan Kompetanseløftet faktisk vil fungere i praksis når det først kommer på plass. Et stort og omfattende prosjekt som involverer så mange parter, uten at det er helt klart hvordan det skal skje og hvordan den enkelte barnehage faktisk blir involvert, kan skape usikkerhet og skepsis. Det kan også skape en del diskusjon i forbindelse med kartleggingen. Våre funn tyder på det motsatte. Det er lite refleksjon og diskusjon, i det hele tatt lite motstand å finne. I stedet ser vi at lederne i barnehagene tar imot kartleggingen uten å stille særlig kritiske spørsmål.

HVORFOR ER DET SLIK?

Vi finner at tilliten er høy, ikke minst i samarbeidet med Pe-

dagogisk- psykologisk tjeneste (PPT). Denne faglige kontakten over tid har betydning for utvikling og opprettholdelse av tillit, særlig til nøkkelpersonene som de har tett og til dels personlig samarbeid med. Det forklarer nok mye av mangelen på motforestillinger og kritisk distanse, som vi ellers ville forventet å finne når et slikt større prosjekt skal innføres.

Det vi likevel stiller oss noe undrende til, er hvor lite kjennskap og kunnskap våre informanter har til selve Kompetanseløftet og det som følger av implementeringen. Kartleggingen stoppes altså ikke eller settes på vent på grunn av informasjonsmangel, eller en opplevelse av det flere av våre informanter oppfatter som en noe uryddig prosess. De aksepterer prosessen, men viser varierende grad av forståelse og kunnskap om hva Kompetanseløftet innebærer. På tross av hvordan implementeringen skjer, til dels brått og uten klare og tydelige føringer, velger styrerne å gjennomføre oppgavene som forventes av dem fra initiativtagerne. Svarene antyder også at det er få eller ingen motforestillinger mot selve innholdet eller implementeringen verken med tanke på hvordan den gjennomføres eller at den *skal* gjennomføres. Vårt materiale viser at styrere har forholdsvis liten forståelse for egen rolle i det tverretatlige kompetanseutviklingsarbeidet det legger opp til. Samtidig ser vi at samtlige styrere stiller barnehagene til disposisjon for et arbeid de ikke forstår fullt ut hva innebærer eller leder til. Det kan tyde på stor tillit til ordningen, selv om de ikke har den fulle oversikten over hva arbeidet innebærer eller hva som er hensikten. Utsagnet under viser noe av forvirringen knyttet til innholdet og samtidig en uklarhet i hva som faktisk vil komme til å skje:

Leder: Er det slik at PPT skal bli mer allmennpedagogisk? Det

” Det vi likevel stiller oss noe undrende til, er hvor lite kjennskap og kunnskap våre informanter har til selve Kompetanseløftet.

var noen som sa det. Statped skal over i andre roller slik at PPT skal overta en del av det Statped jobbet med. Kan det stemme?

SÅ HVA INNEBÆRER DETTE?

Våre funn indikerer at kompetansekartleggingen i forkant av innføringen av selve Kompetanseløftet ikke skaper særlig motstand eller kritiske innvendinger, men ses mer på som en av mange ulike krav og pålegg som styrere må forholde seg til. Samtidig ser vi at både prosessen og selve kartleggingen ikke følges opp med særlig utfyllende informasjon og ikke settes klart og tydelig i sammenheng med det som skal komme. Prosessen oppfattes til dels som utydelig og lite ryddig. På bakgrunn av dette undrer vi oss over at kartleggingen går så greit og uten særlige innvendinger. Styrerne blir ikke de portvoktere man kanskje kan forvente at de er, men portåpnere og tilretteleggere. Det gir noen perspektiver på ledelse og autonomi, som ligger i styreres mandat, og det gir grunn til å reflektere over hvordan den enkelte leder i barnehagen oppfatter sin rolle. Samtidig ser vi også at informasjon og kunnskap om det som er grunnlaget for kartleggingen, om selve Kompetanseløftet og de praktiske følgene, er mangelfull. Det gir oss grunn til å stille spørsmål med rolleforståelsen til lederne i barnehagene i denne sammenhengen, men også til selve prosessen knyttet til innføringen av Kompetanseløftet i de regionene vi har undersøkt.

Litteraturliste

- Grimen, H. (2010). *Hva er tillit*. Universitetsforlaget.
- Janninger, L., Salvesen, P. E. & Åmot, I. (2024, januar). Barnehagelederes rolleforståelse i implementeringen av en statlig initiert prosess. *Nordisk barnehageforskning*, s. 1–22.
- Nordahl, T. med flere (2018). *Inkluderende fellesskap for barn og unge. Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging*. Fagbokforlaget.
- Meld. St. 6 (2019–2020). *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-6-20192020/id2677025/?ch=1>

Er du midlertidig ansatt i barnehagen?

Her er reglene som gjelder for deg.

Hovedregelen i Norge er at arbeidstakere skal ansettes fast, dette gjelder også deg som arbeider i barnehage. En fast ansettelse skal

- være løpende og uten en sluttdato
- omfattes av lovens regler om oppsigelse
- sikre deg forutsigbarhet for hvor mye du skal arbeide, det vil si en fast stillingsprosent

En midlertidig ansettelse kjennetegnes av at du som arbeidstaker kun er ansatt for en tidsavgrenset periode og/eller uten en stillingsprosent («tilkallingsvikar»).

Det er bare unntaksvis lov å ansette arbeidstakere midlertidig i barnehage.

DETTE ER MIDLERTIDIG ARBEID

I en barnehage er det lov å ansette deg midlertidig dersom du skal arbeide i stedet for en ansatt som har et midlertidig fravær. For eksempel dersom en fast ansatt er syk, i permisjon eller har ferie.

Barnehagen kan også ansette midlertidig for arbeid av *midlertidig karakter*. Arbeid av midlertidig karakter er der barnehagen har

- behov for ansatte som kan gjøre arbeid som skiller seg fra de oppgavene som barnehagen ordinært driver med, og/eller
- et konkret og tidsavgrenset behov for arbeidskraft for en kort periode

Det er grunn til å vurdere nøye om barnehagen virkelig har et arbeid av midlertidig karakter. I vårt arbeid har vi sett at arbeidsgivere tyr til denne begrunnelsen for ofte og på feil grunnlag. Typiske begrunnelser kan være at det et år er en økning av barn i barnehagen, trange og uforutsigbare budsjetter, eller at man har et ønske om å prøve ut en pedagog i arbeidet. Er du ansatt midlertidig med slik begrunnelse, er det grunnlag for å vurdere om du er ulovlig midlertidig ansatt.

HVILKE RETTIGHETER HAR DU?

Som midlertidig ansatt skal du ha en arbeidsavtale hvor det blant annet skal fremgå hvor lenge ansettelsen varer, og grunnlaget for at arbeidsgiver har valgt å ansette deg midlertidig. Har du vært ulovlig midlertidig ansatt, har du krav på fast ansettelse i barnehagen. Du har krav på fast ansettelse etter 3 år med sammenhengende midlertidig ansettelse. Har du spørsmål om din midlertidige ansettelse – ta kontakt med din tillitsvalgte.

Du har krav på fast ansettelse etter 3 år med sammenhengende midlertidig ansettelse.

Jorun Bjerke

advokat i Utdanningsforbundet
jorun.bjerke@utdanningsforbundet.no

Etisk ansvar når barn mobbar

Barnehagelæraren må ta i vare barn som vert mobba, men må likevel **ikkje gløyma barnet som mobbar**.

Mobbing er svært skadeleg – både fysisk og psykisk. Artikkelen drøftar barnehagelæraren sitt ansvar for begge partar i ein mobbekonflikt, sjølv om vi ikkje kan akseptera mobbehandlingane. Dette kan vi sjå i lys av Søren Kierkegaard sine tankar kring nestekjærleik.

NESTEKJÆRLEIK

I *Kjerlighedens gjerninger* skildrar Kierkegaard korleis kjærleik kjem til uttrykk i handling (Kierkegaard, 2017), etter det kristne kjærleiksbodet som lyder at «du skal elska din neste som deg sjølv». Kierkegaard skil mellom eigenkjærleik og nestekjærleik. *Eigenkjærleik* er kjærlege handlingar retta mot dei vi er glade i. *Nestekjærleiken* er retta mot alle, uavhengig av relasjon. Eigenkjærleik avlar egoisme. Nestekjærleik gjer at vi kan retta blikket utover oss sjølv og inn i andre sine behov, og ta den andre sitt perspektiv. (Kierkegaard, 2017).

Kierkegaard meiner at det i alle menneske ligg noko godt frå grunnen av, lagt der av Gud. Vi må tru på og byggja vidare på det gode, for å byggja den andre opp. Å peika på det negative riv ned. Får den andre høyra gode ting om seg sjølv, vil han tru på dette. Peikar vi på det negative, vil han tru på dette (Kierkegaard, 2017). Kierkegaard ville verna om subjektet og avviste å setja den andre i bås eller kategoriar (Eidhamar et. al., 2007). Ved å handla i nestekjærleik set vi oss i uendeleg gjeld, meiner Kierkegaard. Vi har alltid noko å tapa. Den andre kan ikkje alltid yta tilbake. Vi kjenner likevel ein trong til å hjelpa, akkurat som vi forventar at andre hjelper oss. (Kierkegaard, 2017). Det vi tapar, er tilliten som den andre har til at vi kan ta i vare behova. Om ikkje barnehagelæraren møter barna i behova, vil dei mista tilliten til at vi kan vera ein trygg

omsorgsperson. Vi ventar ikkje at barna skal yta tilbake når vi hjelper dei. Vi hjelper barna fordi dei gjev uttrykk for eit behov.

MOBBING FØR OG NO

Mobbing er diskutert mykje, og vi finn mange definisjonar. Fleire legg vekt på at det må vera ein ubalanse i maktforholdet mellom den som vert mobba, og den som mobbar, og at det må vera tale om negative handlingar over tid (Olweus, 1992). Andre legg i tillegg vekt på valdsaspektet (Roland & Vaaland, 1996) og brukar sterke ord som mishandling (Craig et. al., 2007).

Mobbing trer over den andre sin tillit og subjektivitet. Den som mobbar, søker ikkje den andre sitt perspektiv, og ser ikkje etter dei gode kvalitetane for å byggja den andre opp. Etter ei stund kan den som vert riven ned på denne måten, byrja tru på dei negative kommentarane og handlingane og kjenna seg mindreverdige.

Eldre definisjonar av mobbing har vore kritiserte for å ha eit einseitig fokus på individet. I dag ser ein mobbing som eit gruppefenomen, med vekt på dei sosiale aspekta som ligg til grunn for og held ved like mobbehandlingane (Harcourt et. al., 2015; Rambaran et. al., 2020). Lund et. al. (2017) set det inn i eit folkehelseperspektiv. God psykisk og fysisk helse fremjar læring og utvikling. Det har betydning for framtidsutsiktene, framtidige sosiale posisjonar og helse. For at barnehagen skal vera helsefremjande, må han vera inkluderande. Mobbing indikerer manglande inkludering.

MOBBING I BARNEHAGEN

Barn ned i treårsalderen kan mobba (Lund, 2015; Storey & Slaby, 2013). Det kan vera å krenkja barn si oppleving av å

TRENG Å FORSTÅ: Barn som mobbar, treng hjelp til å stogga handlingane og vaksne som forstår samanhengen mellom handling, åtfærd og kjensler, meiner artikkelforfattaren. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

høyra til og deira høve til å medverke som eit subjekt (Lund et. Al., 2017). Utfordringa i barnehagen er at mobbing ofte vert oversett eller ikkje teke på alvor. Vi kan undervurdere barna sine evner til å vera stygge mot kvarandre, og bagatellisera og unnskylda handlingane med at barn må få vera barn, noko som i beste fall er ei naiv tilnærming til små barn sine sosiale prosessar. I verste fall er det eit svik mot dei barna som vert mobba (Storey & Slaby, 2013).

Barnehagelæraren må erkjenne at mobbing skjer i barnehagen og tenkja over korleis hennar treårige sjølv ville likt at vaksne reagerte om nokon var stygge med henne. Ho må òg tenkja gjennom korleis hennar treårige sjølv ville likt at vaksne reagerte når ho var stygg mot andre fordi ho ikkje visste korleis ho skulle formidla behova sine. Å forstå bakgrunnen for stygge handlingar er ikkje det same som å akseptera dei.

BARNEHAGELÆRAREN SITT ANSVAR

Barnehagelæraren må sjå mobbing som meir enn eit indivi-

duelt problem og fremja eit miljø der barna kan utforska omverda gjennom lek og samspel (barnehagelova, 2005, § 41).

Barnehagelærarar kan utgjera ein skilnad gjennom måten vi forstår og møter mobbing på. Det sosiale perspektivet syner betydinga av å forstå det sosiale klimaet (Swearer et. Al., 2010). Mobbing og vaksne som er lite til stades, korrelerer (Craig et. a., 2000; Villancourt et. al., 2010). Å delta i leiken betyr ikkje alltid å delta aktivt, men at vi må vera nær og kopla på det som skjer i leiken. Konfliktar og årsakssamanhengar kan gå under radaren, om ikkje barnehagelæraren er merksam.

” Barn som mobbar, har rettar som menneske sjølv om dei opptreer uakseptabelt.

” Konflikter og årsakssamanhengar kan gå under radaren om ikkje barnehagelæraren er merksam.

Å utnytta leikesituasjonar til andre ting kan freista i ein travel kvardag med mange krav, men i Kierkegaard sitt etiske motlys er dette å vera styrt av eigenkjærleik. Vi ilar av garde for å rekka vår eigen agenda, framføre å sjå inn i barna sine behov. Barnehagelæraren må skapa ein kultur der vi fordeler oss jamt blant barna for å sjå kva som rører seg i leiken.

ANSVAR FOR KVEN?

Barnehagelæraren må ha fokus på den som vert mobba. Mobbing har alvorlege og livslange konsekvensar (Breivik et. al., 2017; Harcourt et. al., 2015). Vi må likevel ikkje gløyma barnet som mobbar. Vi skal ikkje akseptera handlingane, men vera medvitne om behova og kjenslene *bak*.

Hareide (2004) spør om den som mobbar, har vorte gjort usynleg som subjekt når vi diskuterer mobbing. Å ikkje ta behovet *bak* mobbehandlingar alvorleg kan riva ned den som mobbar. Når barna erfarer å verta definerte ut frå dei negative sidene, kan dei negative handlingane verta forsterka.

Når vi ikkje *forstår*, ignorerer vi rammeplanen sine føringar: «Barnehaugen skal bidra til at barna trivst og opplever livsglede, meistring og ei kjensle av eigenverdi, og han skal førebyggje krenkingar og mobbing» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 11). Utan å gje barn som handlar uakseptabelt, alternative måtar å reagere på, kan vi ikkje forventa endring. Barnehagelæraren har ansvar for begge paratar.

Barnehagelæraren må skilja mellom mobbehandlingane og medmennesket bak. Karakteristikkar av den som mobbar som *ond* eller *sadistisk*, objektiviserer og syner eit paradoks. Alle kan vi gjera gruvsame ting, men berre eit fåtal av oss har dette som ein del av personlegdommen. Å opne for kva som ligg bak, er *ikkje* å akseptera.

Kierkegaard ville ikkje setja den andre i bås eller kategoriar. Å karakterisera barn som *mobbarar* på bakgrunn av korleis dei handlar, objektiviserer. Vi byggjer ikkje barn opp ved å peika på dei negative kvalitetane. Barn som mobbar, har rettar som menneske sjølv om dei opptreir uakseptabelt (barnekonvensjonen, 1989, art. 40). Barnehagelæraren må tru at bak mobbehandlingane ligg det noko godt som vi kan byggja barnet opp med.

FORSTÅ SAMANHENGEN

Barn som mobbar, treng hjelp til å stogga handlingane og vaksne som forstår samanhengen mellom handling, åtferd og kjensler. Åtferdsregulerande tiltak er ikkje nok. Dei gjev ikkje barnet innsikt i eigne kjensler og barnehagelæraren innsikt i barnet si oppleving. Ei kjenslefokusert tilnærming treng ikkje vera ein motsetnad til eller koma i staden for åtferdsregulerande tiltak (Lund & Helgeland, 2018). Artikkelen har drøfta mobbing og korleis barnehagelæraren kan ta i vare begge partane i ein mobbekonflikt, i lys av Søren Kierkegaard sine tankar kring nestekjærleik, i *Kjerlighedens gjerninger*.

Litteratur

Barnehagelova (2005). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Barnekonvensjonen. (1989). *Konvensjon om barns rettigheter* (20-11-89). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL8#KAPITTEL8>

Breivik, K., Bru, E., Hancock, C., Idsø, E. & Solberg, M. (2017). *Å bli utsatt for mobbing. En kunnskapsoppsummering om konsekvenser og tiltak* (Læringsmiljøseneteret-rapport) (udir.no)

Craig, W.M., Pepler, D. & Atlas, R. (2000). Observations of bullying in the playground and in the classroom. *School psychology international*, 21 (1), 22–36.

Craig, W., Pepler, D. & Blais, J. (2007). Responding to bullying. What works? *School psychology international*, 28 (4), 465–477.

Eidhamar, L.G., Leer Salvesen, P. & Hølen, V. (2007). *Den andre. Etikk og filosofi i skolen*. Høgskoleforlaget, 2. utgave.

Harcourt, S., Green, V.A. & Bowden, C. (2015). «It is everyone's problem»: parents' experiences of bullying. *New Zealand journal of psychology*, 44 (3), 4–17.

Hareide, D. (2004). En kritisk beretning om «Den store nordiske mobbekrigen». *Skolepsykologi*, 6, 17–40.

Kierkegaard, S. (2017). *Kjerlighedens gjerninger*. Gyldendal. Utgjeve og bearbeidd av Niels Jørgen Cappelørn.

Lund, I. (2015). «De er jo bare barn». *Om barnehagebarn og mobbing*. Pedlex.

Lund, I., Helgeland, A. & Kovac, V.B. (2017). På vei mot en ny forståelse av mobbing i et folkehelseperspektiv. *Acta didactica Norge*, 11 (3), Art. 5, 1–19.

Lund, I. & Helgeland, A. (2018). *Samarbeid mot mobbing i barnehagen*. Pedlex.

Olweus, D. (1992). *Mobbing i skolen. Kva vet vi og kva kan vi gjøre*. Universitetsforlaget.

Rambaran, J.A., Dijkstra, J.K. & Veenstra, R. (2020). Bullying as a group process in childhood: a longitudinal social network analysis. *Child development*, 91 (4), 1336–1352.

Roland, E. & Vaaland, G.S. (1996). *Mobbing i skolen. En lærerveiledning*. Kirke-utdannings- og forskningsdepartementet.

Storey, K. & Slaby, R. (2013). *Eyes on bullying in early childhood*. Eyes on bullying education development center. <http://preventingbullying.promoteprevent.org/preventing-bullying-in-early-childhood>

Swearer, S.M., Espelage, D.L., Villancourt, T. & Hymel, S. (2010). What can be done about school bullying? Linking research to educational practice. *Educational researcher*, 39 (1), 38–47.

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>

Villancourt, T., Brittain, T., Bennett, L., Arnocky, S., McDougall, P., Hymel, S., Short, K., Sunderani, S., Scott, C., Mackenzie, M. & Cunningham, L. (2010). Places to avoid: population-based study and student report of unsafe and high bullying areas at school. *Canadian journal of school psychology*, 25 (1), 40–54.

ANNONSE

Les Første steg på Utdanningsnytt

utdanningsnytt.no/forste-steg

Trude Fosse

førstelektor ved institutt for språk, litteratur, matematikk og tolkning ved Høgskulen på Vestlandet (HVL)
trude.fosse@hvl.no

Sander Johann Glein Tørstad

barnehagelærer i Fossegrenda barnehage i Trondheim
sanderglein@gmail.com

Marit Semundseth

førstelektor ved institutt for språk, kunst og kultur ved Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH)
marit.semundseth@dmmh.no

Å gripe øyeblikket

Barnehageansatte som vet å gripe gylne spontane øyeblikk i hverdagen, kan bidra til å styrke barns kompetanse i språk, tekst og matematikk.

I løpet av en barnehagedag oppstår det mange gylne øyeblikk – øyeblikk som, med ekstra oppmerksomhet fra det pedagogiske personalet, kan bli både minneverdige og lærerike for barn. I denne artikkelen er det et slikt øyeblikk vi setter søkelyset på. Det gjør vi gjennom å løfte frem hverdagssamtalens betydning for barns læring (Gjems, 2011). Hensikten er å inspirere ansatte til å bli tryggere på å identifisere, anvende, analysere og reflektere over hverdagsøyeblikk når de oppstår. Til det trengs blant annet kunnskap om *hvilke* øyeblikk som kan være gylne, og *hvordan* det som skjer i slike glimt, kan støtte barns vitebegjær og nysgjerrighet. Sagt på en annen måte – vi ønsker å vise hvordan en spontan hverdags-situasjon fra en tur kan bidra til barns kunnskapsutvikling og læring innenfor norsk- og matematikfaglige perspektiver i kunnskapsområdet *Språk, tekst og matematikk* (RP, 2017).

PÅ TUR LANGS NIDELVA

I rammeplanen kan vi blant annet lese at «barns nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær skal anerkjennes, stimuleres og legges til grunn for deres læringsprosesser», og at «barna skal få undersøke, oppdage og forstå sammenhenger, utvide perspektiver og få ny innsikt» (RP, 2017, s. 22). Praksisfortellingen nedenfor viser hvordan en pedagog imøtekommer blant annet disse to forventningene når han er sammen med en gruppe fire–fem-åringer ute på tur. Så snart han er tilbake i barnehagen etter turen, skriver han:

På tur langs Nidelva med ei gruppe barn i alderen 4–5 år oppdaget jeg at flere av barna viste interesse for en plakat som stod ved veien (Figur 1). Plakaten var satt opp i forbindelse med at det bygges ny bru like ved, og den hadde masse tekst og ulike bilder av både den gamle og den nye brua. Jeg gikk bort til plakaten og samlet barna rundt denne. Jeg spurte: «Ka ser dokker her da?». Flere av barna sa at de så en bru. Sara (5 år) sa: «Æ ser bokstaven min S». Jeg svarte: «S er jo også min bokstav. Ser dokker noen andre bokstava?». Dermed ville flere av barna finne sin bokstav.

Jeg inviterte dem bort til plakaten for å finne sin bokstav og peke på den. Etter hvert sa Per (5 år): «Æ ser ett-tallet» og pekte mot det. Der Per pekte, stod det 1800-tallet, og jeg svarte: «Det har du rætt i, Per, ett-tallet du ser e en del av et større tall. Det tallet foræl oss når brua på bilde vart bygd. Trur dokk deinn e gammel da?». Lisa (5 år) svarte: «Deinn e vældig gammel». Jeg fortsatte: «Koffer trur du det da?». Lisa svarte: «Fordi bilde e grå». Jeg fulgte opp dette svaret med å si: «Det stæmme bra, Lisa, fordi deinn brua på bilde vart bygd før næstn 200 år sia, så deinn e vældig gammel ja». Etter å ha lest opp hva som stod på plakaten og sett på bildene av den nye brua, gikk vi videre for å se på byggearbeidet som foregikk.

FØLGER BARNAS INTERESSE

Praksisfortellingen viser hvordan pedagogen griper øyeblikket og følger barnas interesse for en plakat de får øye på. Det gjør han ved å gå bort til den og begynne å snakke med barna om teksten. Når den ansatte gjør dette, åpner han opp for at en teksthendelse kan oppstå (Semundseth & Hopperstad, 2013). Teksthendelsen her er det som skjer mellom pedagogen, barna og plakaten – altså den hendelsen som oppstår med plakaten i sentrum for samværet, og dialogen som utspiller seg. Plakaten er en multimodal tekst. Den består av ulike modaliteter som i samspill og kombinasjon med hverandre danner et meningsinnhold som mottakere kan lese og forstå. Plakaten består av modalitetene *skrift, farger og bilder* i form av både fotografier og tegnede illustrasjoner. I tillegg inkluderer pedagogen modaliteten tale når han inviterer barna inn i dialogen om plakaten. Det er samspillet mellom disse fire modalitetene som utgjør den egentlige teksten.

Dialogen i fortellingen innledes av det åpne spørsmålet «Ka ser dokker her da?». Slike spørsmål er viktige for barns språklæring fordi de krever at de må svare mer enn bare et enkelt «ja» eller «nei», slik lukkede spørsmål krever. Ved bruk av spørreord som hva (ka) og hvorfor (koffer) utfordrer den ansatte barna til å uttrykke sine egne tanker og meninger om det de ser på plakaten. Han oppmuntrer dem til å

” Praksisfortellingen viser hvordan pedagogen griper øyeblikket og følger barnas interesse for en plakat de får øye på.

OPPMERKSOM: I løpet av en barnehagedag oppstår det mange øyeblikk som, med ekstra oppmerksomhet fra det pedagogiske personalet, kan bli både minneverdige og lærerike for barn. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

språksette teksten, og de må bruke hele sitt språklige repertoar og ordforråd for å få frem det de vil si (Slettner & Gjems, 2016). Selv om pedagogen vet hva som er på plakaten, er det fint at han utfordrer barna til å vise hva *de* legger merke til, og at han følger opp deres innspill – noe som i denne dialogen gjør at bru, bokstaver og tall blir samtaletemaer.

SAMTALER OM BOKSTAVER

Det er Sara som innfører samtalen om bokstaver. Det gjør hun gjennom å si at hun ser sin bokstav S. Pedagogen responderer ved å fortelle at bokstaven S også er hans bokstav. Ved å spørre resten av barnegruppen om de kjenner igjen noen andre bokstaver på plakaten, inviterer han også

FIGUR 1 Praksisfortellingen viser hvordan pedagogen griper øyeblikket og følger barnas interesse for en plakat de får øye på.

” Ved å spørre resten av barnegruppen om de kjenner igjen noen andre bokstaver på plakaten, inviterer han også dem med inn i bokstavsamtalen.

dem med inn i bokstavsamtalen. Han bidrar dermed til å rette også de andre barnas oppmerksomhet mot teksten og skape nysgjerrighet for bokstavene som fenomener, som noe man kan snakke om.

Når barn får øynene opp for bokstavene, er det gjerne sin egen bokstav, eller bokstavene til noen som står dem nær, de først legger merke til (Høigård, 2019). De får gjerne et eierforhold til disse bokstavene. De skjønner at bokstavene står for noe utenfor seg selv, at de representerer dem. Bokstavene blir dermed i begynnelsen viktige identitetsmarkører for barn. Videre vil økt erfaring med ulike tekster benyttet i forskjellige sammenhenger bidra til utvikling av barns kunnskap om og forståelse av forholdet mellom bokstav som symbol (grafem) og som språklyd (fonem). Denne forståelsen, språklig bevissthet, er helt avgjørende for å lære seg å skrive og lese.

Pedagogen griper det gylne øyeblikket som oppstår på turen. Han lar barna få «utforske og gjøre seg erfaringer med ulike skriftspråkuttrykk [...] gjennom lese- og skriveaktiviteter», og han lar dem få «uttrykke sine følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter» (RP, 2017, s. 48).

MATEMATISKE SAMTALER

På lik linje med å gripe øyeblikket for språklige samtaler åpner pedagogen også opp for matematiske samtaler om det barna ser på plakaten. Fosse (2016) framhever at matematiske samtaler både har en innholdsside og en formside. Det å være matematisk og reflekterende og strekke seg mot videre læring viser til innholdssiden, mens samtalestruktur og hvordan deltakerne forholder seg til hverandre, omhandler formsiden av slike samtaler.

Praksisfortellingen viser hvordan pedagogen spontant legger til rette for arbeid med fagområdet *Antall, rom og form* når han inviterer til samtale. Det kan vi tolke ut fra hvordan han følger opp når Per oppdager et ett-tall. Pedagogen sier «Det har du rætt i, Per, ett-tallet du ser e en del av et større tall. Det tallet foræl oss når brua på bilde vart bygd. Trur dokk deinn e gammel da?» Gjennom dialogen legger pedagogen her til rette for at «barn oppdager og undrer seg over matematiske sammenhenger» (RP 2017, s. 54). Det å ta tak i «her og nå»-situasjoner er en del av barnehagelærerens hverdag, og er et pedagogisk grep som også viser faglig ledelse. I praksisfortellingen åpner pedagogen opp for barns forståelse av grunnleggende matematiske begreper som tall og tid ved å utfordre dem til å tenke videre og se nye muligheter. Når pedagogen svarer bekreftende til Per, og deretter kommer med et oppfølgingsspørsmål, introduserer han temaet tid. Da er

det innholdssiden i den matematiske samtalen han løfter frem. Dette møter rammeplanens (2017) forventning om at barnehagens personale «skal bruke matematiske begreper reflektert og aktivt i hverdagen» og «legge til rette for matematiske erfaringer gjennom å berike barnas lek og hverdag med matematiske ideer og utdypende samtaler» (s. 54).

KJENNER IGJEN TALL

Det å se og kjenne igjen tall er en viktig komponent i barns tallforståelse. Å legge til rette for at barnehagebarn kan uttrykke sin matematiske kunnskap og forståelse i møte med tall i hverdagssituasjoner, gir et godt fundament for videre læring. Det at barnehagelæreren spør om broen er gammel, gjør at Lisa svarer: «*Deinn e vældig gammel*». Når han videre lurur på hvorfor Lisa tror det, svarer hun «*Fordi bilde e grå*». Tidsbegrepet som trekkes frem her, er utfordrende, ettersom det både er et relativt og et abstrakt begrep. Å forstå klokken er ofte vanskelig før barnet når skolealder, og det samme er ideen om at tiden passerer, og at vi forholder oss til den i fortid, nåtid og fremtid (Montague-Smith & Price, 2012). Når barnehagelæreren følger barnas interesse for plakaten, stiller relevante spørsmål, lytter til barnas svar og synliggjør matematiske sammenhenger for dem, skaper han nysgjerrighet og matematikkglede. På denne måten kan et gyllent matematikkøyeblikk i en hverdagssamtale om tall og tid oppstå spontant.

I denne artikkelen har vi vist hvordan en barnehagelærer grep et gyllent spontant hverdagsøyeblikk, og hvordan et slikt øyeblikk kan skape rom for barns læring av språk, tekst og matematikk.

Litteratur

- Fosse, T. (2016). What characterises mathematical conversations in a Norwegian kindergarten? *Nordic Studies in Mathematics Education*, 21(4), 135–153.
- Gjems, L. (2011). Hverdagssamtalene – barnehagens glemte læringsarena? I L. Gjems & G. Løkken (Red.), *Barns læring om språk gjennom språk. Samtaler i barnehagen* (s. 43–67). Cappelen Damm Akademisk.
- Høigård, A. (2019). *Barns språkutvikling, muntlig og skriftlig*. Universitetsforlaget.
- Montague, A. & Price, A.J. (2012). *Mathematics in early years education*. Routledge.
- Semundseth, M. & Hopperstad, M.H. (2013). *Barn lager tekster – og barns tidlige tekstproduksjon og de voksnes betydning*. Cappelen Damm Akademisk.
- Slettner, S. & Gjems, L. (2016). Litterasitetsfremmende samtaler i barnehagen. *Tidskrift for nordisk barnehageforskning*, 12(2), 1–16.
- Utdanningsdirektoratet (2017). *Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver*. Utdanningsdirektoratet.

Stemmen din kan påvirke barnas ordforråd

Voksne som justerer toneleiet når de snakker med små barn, kan bidra til bedre språkutvikling hos 1,5-åringer.

TEKST: KJERSTI SALVESEN FOTO: NADIA FRANTSEN (UIO) OG PRIVAT

1. Hva har du skrevet doktorgrad om?

– Jeg har skrevet doktorgrad om noe som kanskje er et universelt menneskelig fenomen: At vi justerer stemmen vår når vi snakker til babyer og små barn, for eksempel ved å bruke et lysere toneleie og å strekke ut vokalene. Dette kaller vi *spedbarnsrettet* tale. Jeg har gjort lydopptak av over 200 norske foreldre i samspill med barna sine for å finne ut hvordan de justerer stemmen. Jeg har undersøkt om disse justeringene påvirker barns språkutvikling, noe man lenge har antatt, men få har forsket på.

2. Hva har du funnet ut?

– Mine medforfattere og jeg har funnet ut at de fleste norske mødre og fedre tilpasser stemmen sin i stor grad i samspill med de små barna sine sammenlignet med når de kommuniserer med en voksen. De bruker et lysere og bredere toneleie, og har større endringer i toneleiet mellom ulike setninger. De snakker saktere, og bruker lengre vokaler og enkelte *stoppkonsonanter* (plosiver): /p/, /t/ og /k/. De utvider også *vokalområdet* sitt, slik at for eksempel /i/, /a/ og /o/ blir mer ekstreme og har større variasjon. Foreldrenes stemmejusteringer er ganske stabile fra barna er 0,5 til 1,5 år.

Det kan se ut som barna får et større ordforråd når foreldrene er tydelige og overdriver vokaler som a og o. Når foreldrene ikke har et like

tydelig språk der de for eksempel overdriver a-ene og o-ene sine, har barn ikke så godt ordforråd. Det kan være fordi de ikke fanger opp ordene så godt som de barna som får ordene tydelig servert. Vi tror at det å justere toneleiet, støtter barnets språkutvikling indirekte, fordi foreldrene da tiltrekker barnets oppmerksomhet med sin talestrøm.

3. Hva tror du forskningen din vil bety for barnehagene i Norge?

– Jeg håper forskningen kan bidra til en positiv holdning til spedbarnsrettet tale hos barnehageansatte, både i egen bruk og at det kan videreformidles til foreldre. Jeg håper det ikke bare vil bli brukt spedbarnsrettet tale med de aller minste barna, men også med de litt eldre barna. Vi ser en positiv sammenheng mellom bruk av høyere toneleie og ordforråd hos 1,5-åringer.

4. Hva overrasket deg mest i forskningen?

– Jeg ble positivt overrasket over hvor gjennomgående bruken av spedbarnsrettet tale var hos fedre. I noen tilfeller var de enda mer ekstreme enn mødrene. Jeg ble også overrasket over at vi så en sammenheng mellom spedbarnsrettet tale og barnas språkutvikling først ved 1,5 år. Det kan bety at det er barnets eksponering for slik tale over tid som trengs for å påvirke språket.

godkommunikasjon@gmail.com

Min doktorgrad

AUDUN ROSSLUND (33)

Stipendiat ved Senter for flerspråkighet, Universitetet i Oslo (UiO).
Disputerte i august 2024.

Doktorgrad: *De akustiske egenskapene og rollen til spedbarnsrettet tale i tidlig språkutvikling: Langtids- og krysseksjonelle studier*

Mål med forskningen: å undersøke om og hvordan norske foreldre justerer stemmen sin når de snakker til småbarn fra 0,5 til 1,5 år, og om dette påvirker barnas språkutvikling.

DERFOR ER DENNE DOKTORGRADEN VIKTIG

– Forskningen til Rosslund bidrar med viktig kunnskap om hvordan omsorgsgivere snakker til barnet sitt i de tidlige stadiene av språkutviklingen. Da snakker vi om når barnet blir opptatt av språkets lydsystem og starter å lage sine første ord. Hvilke trekk ved de voksnes tale fører til tidlig språklæring? Hvilke trekk i de voksnes tale gjør læringen vanskeligere? Svarene på disse spørsmålene kan gi retningslinjer for foreldre og pedagoger når det gjelder optimal språkbruk som kan støtte språkutvikling hos barn med både typisk og atypisk utvikling.

Natalia Kartushina

professor ved Institutt for lingvistiske og nordiske studier, UiO

Jeg håper forskningen kan bidra til en positiv holdning til spedbarnsrettet tale hos ansatte i barnehagene.

AUDUN ROSSLUND

Nye bøker

Marit Bøe og Katrin Hognestad
Pedagogisk medarbeiderledelse i barnehagen
Fagbokforlaget (2024)
184 sider

En bok om hvordan pedagogiske ledere leder sine medarbeidere i det daglige arbeidet i barnehagen. Du får innsikt i lederhandlinger som skjer gjennom informasjon, uformelle møter, beslutninger, ressursfordeling og omsorg. Du kan lese om hva de pedagogiske lederne gjør i ledelse av medarbeidere, måten de gjør det på, og hvorfor de gjør som de gjør.

Katrine Gjaever og Anja Maria Pesch
Dialoger i den flerspråklige barnehagen
Fagbokforlaget (2024)
162 sider

En bok om språkarbeid i barnehagen med utgangspunkt i filosofen og litteraturviteren Mikhail Bakhtins teorier om kommunikasjon som dialog. Du kan lese om hvordan språkarbeid kan tilrettelegges for barn i en flerkulturell barnehage, om visuelt og fysisk språk, hvordan foreldresamarbeid kan gi innsikt i barns språk hjemme, og betydningen av flerspråklig personale.

Ingrid Lund
Det stille atferdsproblemet – Innagerende atferd i barnehage og skole
Fagbokforlaget (2024) 2. utgave
168 sider

Stille og forsiktede barn kan ha en innagerende atferd som er et uttrykk for at de har det vanskelig. Det hindrer læring, vennskap og livskvalitet og påvirker barnas psykiske helse. Boka gir deg kunnskap og forskning om hva sjenanse og innagerende atferd er, og hvordan du kan oppdage, møte og hjelpe barn som sliter med det stille atferdsproblemet.

Anmeldt av

Monica Bjerklund
forskningsgruppeleder i helse, utdanning og velferd og førsteamanuensis i helse, sosial og velferdsfag ved Telemarkforskning
monica.bjerklund@tmforsk.no

Helene Kløcker og Malin Albrechtsen van der Hagen
Barnekonvensjonen helt nedpå – enkelt og praktisk for barnehagen
Fagbokforlaget (2024)
200 sider

Boka gjør barnekonvensjonen levende

En god bok om hvordan du kan bruke barnekonvensjonen i det praktiske arbeidet i barnehagen.

Barnehagelærere og andre ansatte i barnehagen skal bruke barnekonvensjonen i sitt pedagogiske arbeid, slik at barna får de rettighetene de etter konvensjonen har krav på. Det siste er ikke alltid like enkelt som det kan høres ut. Derfor er denne boka til stor hjelp for praktikerne.

PRAKSISNÆR BOK

Boka er skrevet omtrent som en brosjyre med tekstbokser og bilder. Eksemplene og referansene til andre kilder er spisset og kortfattet gjengitt. Hovedpoengene kommer godt fram, og er strippet for utenomstakk. Dette er en barnehagenær bok med tydelig barnehage-pedagogisk tenkning rundt de juridiske rammene barnekonvensjonen gir. Boka begynner med en enkel beskrivelse av FNs barnekonvensjon og sammenhengen mellom barnehagepolitikk og policydokumenter. Du får også en beskrivelse av de fire rettighetene i barnekonvensjonen og kan lese om barnets beste-prinsippet gjennom to praksisfortellinger. Her kunne jeg ønske at boken var mer teoretisk og grundigere.

Videre i boka beskrives barns rett til helse, utdanning og lek. Leseren får en oppskrift på hvordan det er mulig å gå fra kunnskap til praksis. Boka avsluttes med et glitrende kapittel om det å bygge laget rundt barnet og temaene gode samtaler, medvirkninger og barnets-beste vurderinger. Til slutt får du noen praktiske tips.

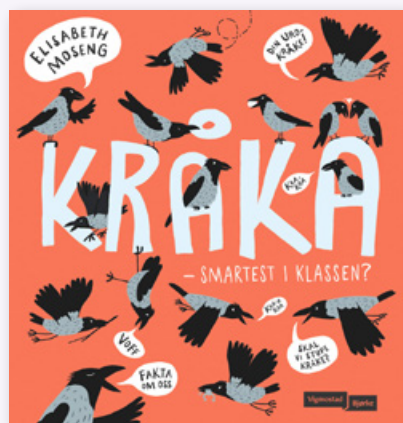
VARIERT AKTIVITETSPLAN

I kapittel 4 har forfatterne samlet praksiseksempler og drøfter filmen *Bærekraftig utvikling i Kvernaland barnehage*, som viser bruk av barnekonvensjonen i praksis, spesielt rundt medvirkning. Du kan også lese om barns rett til individuell tilrettelegging og spesialpedagogisk hjelp, og noen vedtak om hjelp analyseres opp mot konvensjonens bestemmelser. Boka inneholder en variert aktivitetsplan for et godt barnehagemiljø. Boka oppfordrer til refleksjon gjennom små tekstbokser med øvelser. Den gjør barnekonvensjonen levende, og passer trolig selv for den minst leseglade. Leseren får noe igjen i form av anvendelig kunnskap fra hver eneste side.

Agnes-Margrethe Bjorvand, førstelektor i nordisk litteratur og norskfaglig ansvarlig i barnehagelærerutdanningen ved Universitetet i Agder (UiA). agnes-margrethe.bjorvand@uia.no

Cecilie Dyrkorn Fodstad, dosent i norsk ved Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH). cecilie.fodstad@dmnh.no

Elisabeth Moseng
Kråka - smartest i klassen?

Vigmostad & Bjørke (2024)
Fagbildebok, fra 4 år
41 sider

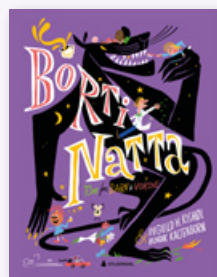
Visste du at kråka er like smart som en åtte-åring, at kråka kan bli tjue år gammel, eller at kråkepar kan være kjæresten hele livet? Visste du at kråkene tar seg tid til å leke, og selvfølgelig stupe kråke? Hvis du er slem mot ei kråke, så glemmer den det aldri – tvert imot: Den sladrer til alle vennene sine. Det samme gjør den heldigvis når folk er snille. Da kan det til og med hende at den kommer med en liten gave i form av noe den har funnet.

Denne spennende boka har delikate og morsomme tegninger og akkurat passe mye tekst, noe som gjør at den egner seg særdeles godt til høytlesing. Boka tilbyr kråkefakta som trolig vil interessere både små og store lesere.

Lina Raknes
Åse og Kjeks

Aschehoug (2024)
Bildebok, 0–3 år
39 sider

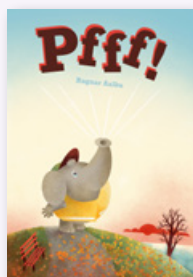
Åse synes det er gøy å gjøre det samme som hunden sin, Kjeks. Hun snuser, kraser, bråker, spiser uten å bruke hender på gulvet, er både rampete og kosete. Etterpå tegner hun og gjør Åse-ting med hendene, mens Kjeks gjør hundeting. Dette er en realistisk fortelling om en hverdag mange av de yngste leserne kan kjenne seg igjen i, illustrert i en leken strek.

Ingvild H. Rishøi & Bendik Kaltenborn
Borti natta. Rim for barn & voksne

Gyldendal (2024)
Bildebok, for alle aldre
72 sider

I denne boka velter tekst og bilder seg i en salig miks av humor og alvor, på samme måte som i forfatterens tidligere bok *Pling i bollen* (2011). Diktene er energiske med et overskudd av ordlek, og noen av dem er sangbare. Leseren blir kjent med Doktor Dreis, Snutebilla Kamomilla, Slemmendummen og mange flere. Boka er grundig gjennomarbeidet, med et overskudd av energi og detaljer også i bildene. Her er det bare å fryde seg sammen, voksne og barn.

Ragnar Aalbu
Pfff!

Gyldendal (2024)
Bildebok, fra 3 år
41 sider

Elefanten Aston Ugleset jobber som løvblåser. Han kjeder seg litt, så derfor blåser han på alt og alle. Til slutt er det faktisk noen som slår seg, men da blåser Aston forsiktig for å trøste. Og sånn går det til at Aston får seg ny jobb i en barnehage. Der kan han blåse på og trøste alle som trenger det, og som regel blåser han akkurat passe mye. Dette er ei humoristisk bok som også innbyr til samtaler om betydningen av å få gjøre meningsfulle ting.

Per Dybvig
De står i kø

Aschehoug (2024)
Bildebok, fra 3 år
35 sider

Hovedpersonen Kvist har klatret gjennom hele skogen for å finne noen å leke med, og plutselig får han se mange dyr. Han spør om de vil leke, men de forteller at de står i kø. Hvis han vil være med, må han stille seg helt bakerst. Plutselig skjer det heldigvis noe som snur hele køen på hodet. I denne boka blir avvising og det å finne sin plass i lekfellesskapet framstilt på en inspirerende og finurlig måte. Boka ble nominert til Brageprisen i 2024.

Sosial utjevning er viktig for å ivareta barndommens egenverdi

Skal vi la være å gi ekstra støtte til barn med utfordringer fordi det kan true barndommens egenverdi? Nei, vi må tenke helt omvendt.

Et innlegg i Første steg nummer 3 2024 konkluderer seniorrådgiver i Utdanningsforbundet Jon Kaurel med følgende: «Uten en kraftig satsing som sikrer økt bemanning i form av flere barnehagelærere, og en samtidig avvisning av forventningene om at barnehagen skal sikre sosial utjevning, er det vanskelig å se for seg en barnehage i stand til å ivareta sitt demokratisk vedtatte formål om å anerkjenne barndommens egenverdi.»

Dette er et sjokkerende budskap fra Kaurel. Vi er selvsagt helt enig i at barndommens egenverdi fremmes gjennom god bemanning i barnehagen – og særlig i form av flere barnehagelærere. Når det kommer til oppmuntringen om å avvise sosial utjevning for å sikre barndommens egenverdi, er vi helt uenige.

SVAKERE ORDFORRÅD

I tråd med internasjonal forskning viser også vår forskning at barn som kommer fra hjem med lav utdanning og inntekt, i

Ingunn Størksen
professor ved Læringsmiljøsentret,
Universitetet i Stavanger (UiS)
ingunn.storksen@uis.no

Ragnhild Lenes
førsteamanuensis ved Læringsmiljø-
senteret, UiS
ragnhild.lenes@uis.no

Dieuwert ten Braak
førsteamanuensis ved Læringsmiljø-
senteret, UiS
dieuwert.t.braak@uis.no

TRENGER STØTTE: Barnehagen er viktig for barn som kommer fra hjem uten god nok støtte og dermed får et svakere språk, mer krevende atferd og utfordringer i relasjoner, mener artikkelforfatterne. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

gjennomsnitt har et betydelig svakere ordforråd enn andre barn. De har også en mer krevende og impulsiv atferd og økt risiko for å komme i konflikt med lærere. Dette rapporterer barnelærerne i studien vår. Disse forholdene kan også ha bidratt til et annet nedslående funn, nemlig at barn fra familier med lav utdanning og inntekt har mer utfordringer i jevnalder-relasjoner. Merk at alle funn er på gruppenivå (gjennomsnitt), og at det ikke er slik at alle barn fra familier med lav utdanning og inntekt har disse kjennetegnene. Men over til det viktige spørsmålet: Skal vi la være å gi ekstra støtte til barn med utfordringer fordi

“
*Det at barnehagen
bidrar til å utjevne
sosiale forskjeller er
viktig for å ivareta
barndommens egenverdi
for alle barn.*

ge, får en god barndom preget av trivsel, vennskap og lek ...» (s. 8).

Og hva er så sosial utjevning? Også her finnes det flere definisjoner, men det sentrale i flere av disse definisjonene er å sikre at sosial bakgrunn (for eksempel foreldres utdanning og inntekt) ikke skal hindre individet – i denne sammenhengen barnet – i å trives og ta del i samfunnet. Rammeplanen pålegger derfor barnehager å bidra til å utjevne sosiale forskjeller (s. 11).

ANSATTE KAN UTGJØRE EN FORSKJELL

Det at barnehagen bidrar til å utjevne sosiale forskjeller er viktig for å ivareta barndommens egenverdi for alle barn. Dette gir også mening og anerkjennelse til barnehagelærerprofesjonen. Barnehagelæreren kan utgjøre en viktig forskjell for barna som trenger det mest. En slik anerkjennelse av barnehagelærere sitt viktige arbeid kan også bidra til å motivere for yrket og dermed for god bemanning i barnehagen.

Barn som vokser opp under hjemmeforhold uten god nok utviklingsstøtte, og som dermed får et svakere språk, mer krevende atferd og utfordringer i relasjoner til venner, bør støttes i sin utvikling i barnehagen slik at de får større sjanse til å delta i lek og aktivitet sammen med andre barn. Lek og vennskap er viktig for alle barn, og det er vanskelig å se for seg en barndom med egenverdi hvis barnet er utestengt fra dette fellesskapet.

det kan true barndommens egenverdi? Nei. Her må vi tenke helt omvendt.

ULIKE DEFINISJONER

For hva er barndommens egenverdi, egentlig? Det kan være flere definisjoner av dette begrepet, men de fleste vil tenke at det handler om at barnet må bli sett og anerkjent som et selvstendig individ som påvirker omgivelsene gjennom kroppslige og verbale ytringer, lek og aktivitet. Tilhørighet og fellesskap er også viktige stikkord. Rammeplan for barnehager utdyper at barndommens egenverdi handler om «Å bidra til at alle barn som går i barneha-

Litteratur

Størksen, I., Lenes, R. og ten Braak, D. (2024). Betydningen av mors og fars inntekt og utdanning på kognitiv, sosial og akademisk utvikling i barnehagen og videre læring. Nordisk barnehageforskning, 21(3), 267–287. <https://doi.org/10.23865/nbf.v21.607>
Kunnskapsdepartementet. (2017). Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Udir. <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Barnehager verden rundt

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK
FOTO: AFP/NTB OG ADOBE STOCK

1 SVERIGE

Kan bli 6000 færre førskolelærere

Med dagens bemanningsnivå, på i snitt 12,4 barn per førskolelærer, vil behovet for førskolelærere i svenske barnehager reduseres med 6 000 årsverk innen år 2030, dersom Statistisk myndigheten (SCB) sine prognoser slår an. Det vil bli behov for 15 000 færre årsverk i svenske barnehager totalt. Antallet barn per kvinne i Sverige (1,52) har ikke vært lavere siden 70-tallet. Antallet barn mellom 1 og 5 år kan gå ned fra 607 000 i 2017 til 492 000 i 2030, ifølge beregninger fra SCB. Løsningen kan bli naturlige av-
ganger som pensjon, eller at ansatte blir flyttet til andre virksomheter, ifølge Madeleine Holm i Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

(vilarrare.se/förskolan)

2 ENGLAND

I trankø

Barna stiller seg i kø for å få sin daglige dose tran fra sykepleieren Sweeney i Oakfield barnehage i Clifton, sørvest i England. Året er 1954. (NTB)

3 USA

Vil ha flere menn i barnehagen

Forskjellene mellom amerikanske gutter og jenter når det gjelder hvor mange som velger å ta høyere utdanning, har økt betydelig på én generasjon. Brycial Williams er en av flere menn som nå jobber i barnehagen for å inspirere flere gutter til å ta utdanning. Han jobber i en barnehage i Arkansas. (NTB)

4 DANMARK

De har 97 prosent pedagoger

I den danske barnehagen Solgården/Kastanjehuset er 97 prosent av de ansatte pedagoger. Det faglige overskuddet skaper ro og trygghet til å følge barns initiativ, forteller pedagog og tillitsvalgt Sophie Bisgaard Farganis. Det er ti år siden ledelsen i samarbeid med styrer i barnehagen vedtok at hele personalgruppen skulle ha pedagogisk utdanning. Ansatte uten denne utdanningen ble ikke kastet på dør, men for hver ny stilling som er lyst ut, har de ansatt en pedagog.

(Fagbladet Børn&Unge/bupl.dk)

5 SLOVENIA

Trolig landets første heltre-barnehage

Kobancek barnehage i Slovenia er høyst sannsynlig landets første barnehage som er bygget utelukkende av tre. Den ligger i byen Selnica ob Dravi ved elven Drava. (NTB)

Barnehagelærarar er avgjerande for kvaliteten i barnehagen

Mykje av arbeidet til barnehagelærarane er lite synleg. Derfor må vi snakke meir om **kvifor denne utdanninga er viktig for barna.**

Er du barnehagelærar og er stolt av utdanninga mi, men nokre gonger kan eg oppleve at yrket vert oppfatta som mindre viktig. Kanskje handlar det om manglande kunnskap om barnehagelærarkompetansen og kva rolla inneber. Kanskje er det manglande kunnskap om rolla som får nokre politikarar til å snakke om at det ikkje er så viktig med barnehagelærarutdanning eller barnehagelærarnorm. Slike uttaler får kampviljen fram i meg. Ikkje berre for min eigen del, men aller mest for barna. Barnehagen er ikkje barnepass eller oppbevaring, men eit pedagogisk tilbod. Då krevst det pedagogisk kompetanse. Normene skal sikre at barnehagen har eit minimum av den barnehagelærarkompetansen som trengst for at barna skal ha eit tilbod av høg kvalitet.

HAR BREI KOMPETANSE

Barnehagelæraren har brei kompetanse om utviklinga, veremåten og kommunikasjonsformene til barn. I møte med andre menneske gjer vi oss refleksjonar, vi vurderer, observerer og gjer val for å støtte barnet i utviklinga deira. Vi veit at læring skjer i alle situasjonar. Vi veit kor viktig det er å leggje til rette for gode leikemiljø, og korleis leiken

utviklar motoriske, sosiale, språklege og kognitive ferdigheter. Vi har også ansvar for å leie, planleggje, gjennomføre, vurdere og utvikle det pedagogiske arbeidet, skal følgje opp foreldresamarbeid, samarbeide med barnevern, helsestasjon og PPT, for å nemne noko. Lista er nesten utømmeleg.

MÅ SNAKKE OM UTDANNINGA

«Barnehagelærere er den profesjonen som utdannes spesielt for å kunne vareta barnehagens oppgåver. Barnehagelærernes ulike roller og pedagogiske praksis er derfor avgjerande for kvaliteten i barnehagen», står det i Barnehagelærerrapporten (2018, s. 26).

Barnehagelærarkompetansen er som ein skjult skatt vi held for oss sjølv, for mykje av arbeidet vårt er lite synleg. Derfor må vi snakke meir om kvifor denne utdanninga er viktig for barna, og kvifor ho må bli prioritert høgare. Det betyr ikkje at andre tilsette ikkje er viktige, men barnehagelærarutdanninga er spesialdesigna til å vareta oppdraget i rammeplanen. Derfor er ho avgjerande for kvaliteten i barnehagen.

Barnehagelærarkompetansen er som ein skjult skatt vi held for oss sjølv.

Anita Holm Cirotzki
sentralstyremedlem og leiar
i kontaktforum barnehage i
Utdanningsforbundet
anitaholm.cirotzki@utdanningsforbundet.no

A child with dark hair is seen from the back, blowing bubbles. The background is a soft, out-of-focus green with bokeh light effects. The text is overlaid on the left side of the image.

Nordiske Impulser 2025

GOD BARNDOM!

Får barndommen plass i
en resultatdrevet verden?

På Nordiske Impulser 2025 setter vi
barndom på agendaen og inviterer
spennende foredragsholdere fra Norge,
Sverige og Danmark til å diskutere hva
som skjer med barndommen og hvordan
barnehagen kan verne om barnas barndom.

MARIA ØKSNES
KIM RASMUSSEN
LINE MARIE WARHOLM
BIRGER EMANUELSEN
MARINA WERNHOLM
ANNA FISKE
BJØRN ARILD ERSLAND
ANN MARI MILO LORENTZEN
SAHAYA KAITHAMPILLAI OG ALEX ANGELTVEDT
DANIELA REYES (musikalsk innslag)